

EGE ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

(DOKTORA TEZİ)

**İZMİR İLİ SÜS BİTKİLERİ YETİŞTİRİCİLİĞİNDE
İYİ TARIM UYGULAMALARI POTANSİYELİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Engin ÖZERCAN

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ercan ÖZZAMBAK

Bahçe Bitkileri Ana Bilim Dalı

Bilim Dalı Kodu : 501.01.02

Sunuş Tarihi : 10.02.2012

Bornova-İZMİR

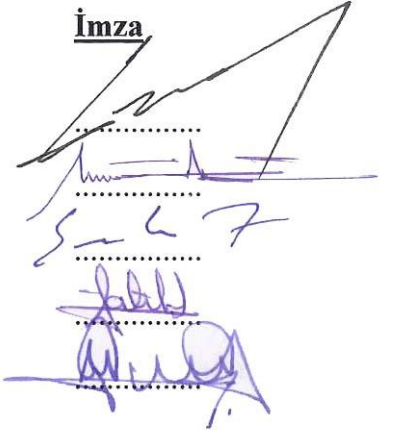
2012

Engin ÖZERCAN tarafından doktora tezi olarak sunulan “İzmir İli Süs Bitkileri Yetiştiriciliğinde İyi Tarım Uygulamaları Potansiyelinin Değerlendirilmesi” başlıklı bu alışma E.. Lisansüstü Eğitim ve ğretim Yönetmeliği ile E.. Fen Bilimleri Enstitüsü Eğitim ve ğretim Yönergesi'nin ilgili hükümleri uyarınca tarafımızdan değerlendirilerek savunmaya değer bulunmuş ve 10.02.2012 tarihinde yapılan tez savunma sınavında aday oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunmuştur.

Jüri yeleri:

Jüri Başkanı : Prof. Dr. M. Ercan ÖZZAMBAK
Raportör ye : Doç. Dr. İbrahim DUMAN
ye : Doç. Dr. şevket ALP
ye : Doç. Dr. Fatih şEN
ye : Yrd. Doç. Dr. Mithat Nuri GEVREK

İmza

ÖZET**İZMİR İLİ SÜS BİTKİLERİ YETİŞTİRİCİLİĞİNDE
İYİ TARIM UYGULAMALARI POTANSİYELİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

ÖZERCAN, Engin

Doktora Tezi, Bahçe Bitkileri Bölümü

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ercan ÖZZAMBAK

Şubat 2012, 139 sayfa

Çalışma iyi tarım uygulamaları İzmir ili süs bitkileri yetiştiriciliği potansiyelinin ve uygulanabilirliğinin belirlenmesi amacıyla 2010 -2011 yılları arasında yapılmıştır.

Çalışmada ilk olarak Sınırlı Sorumlu Flora Çiçekçilik Üretim ve Pazarlama Kooperatifi İzmir şubesinde, İzmir ili süs bitkileri sektöründe faaliyette bulunan üreticilerin katılımıyla, bu sektörün güçlü ve zayıf yönleri, fırsat ve tehditlerini belirlemek üzere SWOT analizi gerçekleştirilmiştir.

Çalışmanın ikinci aşamasında bu sektörde yer alan üreticiler arasından tesadüfen seçilen üreticilere anket çalışması yapılmıştır. Çalışmanın üçüncü kademesinde ise iyi tarım uygulamaları Kritik Kontrol Noktası Uygunluk Kriterlerinin uygulanabilirliğinin güçlü ve zayıf yönleri, fırsat ve tehditlerinin belirlenmesi amacıyla bu konuda eğitim almış Ziraat Mühendisleri katılımıyla SWOT analizi gerçekleştirilmiştir.

Yapılan değerlendirme sonrasında İzmir ili süs bitkileri sektörünün en kuvvetli yönünün iklim koşullarının elverişli oluşu, lojistik konumu; zayıf noktaları olarak da pazarlamada yaşanan sorunlar, üretim planı olmayışı, teknik bilgi eksikliği, geleneksel sera kullanım faaliyetleri olduğu belirlenmiştir. Yeni pazar olanakları ve oluşturulabilecek devlet destekleri bir fırsat olarak

değerlendirilmiş; iklimsel değişiklikler, hastalık ve zararlılarla mücadelenin zorlaşması, sulama suyu kalitesi düşüklüğü tehdit unsurlarından bazılarını teşkil etmiştir. Zayıf ve tehdit unsuru yaratan konularda iyileştirme çalışmalarının yapılması gerektiği belirlenmiştir. Yapılan anket çalışmaları sonrasında üreticilerin iyi tarım uygulamaları ve standartları hakkında bilgilerinin olmadığı, İzmir ilinde süs bitkileri sektöründe İTU yapan ve belgelendirilmiş üretici sayısının son derece düşük olduğu bulunmuştur. Kritik Kontrol Noktası Uygunluk Kriterleri uygulanabilirliği ve İTU'ya bakış açısından güçlü yönler: tarımsal ürünlerde ihracat olanaklarının artması, izlenebilirlik sistemleri ile gıda güvenirliliğinin artması, doğal kaynakların korunması; zayıf yönler: üreticilerin iyi tarım uygulamaları hakkında yeterli bilgiye sahip olmamaları, dokümantasyon ve prosedür yoğunluğu; fırsatlar belgeli ürünün yurt içi ve yurt dışı pazarda talep yaratması, üreticiye yönelik desteklemeler, istihdamda artış; tehditler: iyi tarım belgeli ürünün, geleneksel üründen farklı olarak fiyatlandırılmaması olarak belirlenmiştir.

Anahtar sözcükler: İyi tarım uygulamaları, Süs bitkileri, GlobalGAP, SWOT.

ABSTRACT

EVALUATION OF THE POTENTIAL OF GOOD AGRICULTURAL PRACTICES IN IZMIR PROVINCE FOR ORNAMENTAL PLANTS PRODUCTION

ÖZERCAN, Engin

PhD. in Horticulture

Supervisor: Prof. Dr. Ercan ÖZZAMBAK

February 2012, 139 pages

The study has been performed between the years 2010 and 2011 purposing the determination of the ornamental plant potential of the Province Izmir and applicability of Good Agricultural (Farming) Practices.

In the study, first, by the participation of the producers active in the ornamental plant sector of the Province Izmir a SWOT analysis has been realized at the Izmir Branch of the (Limited Liability Flower Cultivation and Marketing Cooperative) “Sınırlı Sorumlu Flora Cicekcilik Uretim ve Pazarlama Kooperatifi” purposing the determination of strong and weak sides, opportunities and threats of the sector.

In the second stage of the study questionnaire studies were made with producers being selected randomly among producers in this sector. In the third stage of the study a SWOT analysis has been realized with the participation of agriculture engineers, being educated in this subject, purposing the determination of strong and weak sides of the applicability of Compliance Criteria of Critical Control Points of Good Agricultural (Farming) Practices and opportunities and threats.

After the executed evaluation it has been determined that the climatic conditions and its logistic location are the strongest side of the ornamental plant sector of the Province of Izmir, and that the problems occurred in the marketing,

lack of a production plan, technical knowledge deficiency, traditional greenhouse utilization activities are the weak sides. New market opportunities and creatable state supports are evaluated as opportunity; climatic changes, difficulties in protecting diseases and pests, irrigation and lowness of the water quality have created some of the threat factors; it has been determined that improvement studies have to be made regarding subjects, which are the weak and threat factors. After the performed questionnaire studies it was found out that the producers have no knowledge about Good Agricultural (Farming) Practices and standards; that the number of producers in ornamental plant sector of the Province Izmir making GAP and who are certified is quite low. In respect of applicability of Control Points Compliance Criteria and ITU perspective following were determined as strong sides: increase of opportunities for the export of agricultural products, increase of traceability systems and food safety, maintenance of natural sources; as weak sides following were determined: lack on side of the producers in possession of sufficient knowledge about Good Agricultural (farming) Practices, intensity of documentation and procedures; request created on the foreign and local market by documented products, producer directed supports, increase of employment were determined as opportunities; and the fact that products possessing GAP (Farming) certificates are not different priced compared to conventional products was determined as threats.

Keywords : Good Agricultural Practices, Ornamental plants, GlobalGAP, SWOT.

TEŞEKKÜR

Öncelikle tez çalışmam boyunca her zaman olumlu ve yapıcı tutumu, yardım ve destekleri için değerli danışman hocam Sayın Prof. Dr. Ercan ÖZZAMBAK'a; tezimin şekillenmesinde, yürütülmesinde ve sonuçlandırılmasında bana olan yardımlarından dolayı çok değerli hocalarım Sayın Prof. Dr. Uygun AKSOY'a, Prof. Dr. Ahmet ALTINDİŞLİ'ye, Doç. Dr. İbrahim DUMAN'a ve Dr. Emrah ZEYBEKOĞLU'na teşekkür ederim.

Bunun yanında anketin yürütülmesi esnasında iş yoğunluklarına rağmen vakitlerini ayıran, kapılarını açan üretici ve müteşebbislere; çalışmamın her aşamasında işbirliği içerisinde olduğum imkan ve bilgilerini esirgemeyen Sınırlı Sorumlu Flora Çiçekçilik Üretim ve Pazarlama Kooperatifi Yönetim Kurulu üyesi Sayın Orhan BAŞÇIL'a ve SWOT analizinin gerçekleştirilmesine olanak sağlayan Kooperatif Müdürü ve üreticilere; SWOT analizine katılan Ziraat Mühendislerine; çalışmamın tamamlanabilmesi için desteklerini hep yanımda gördüğüm Sayın Dr. Mustafa AKYÜZ'e ve mesai arkadaşlarıma; ayrıca çalışmamın değişik aşamalarında yardım ve emekleri geçen herkese teşekkürü bir borç bilirim.

Yaşamın her alanında ve akademik çalışmalarımın tüm aşamasında bana olan yardım ve destekleri, gösterdikleri anlayış ve sabırlarından dolayı sevgili eşim Zühal ve aileme en içten teşekkürler...

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
TEŞEKKÜR	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ	xv
ÇİZELGELER DİZİNİ	xxi
SİMGELER VE KISALTMALAR	xxiii
1. GİRİŞ	1
2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR	6
2.1 İyi Tarım Uygulamaları, GlobalGAP (EurepGAP) İle İlgili Çalışmalar	6
2.2 SWOT Analizi ve Anket Çalışmaları	27
2.3 Dünyada ve Türkiye’de Süs Bitkileri Üretimi ile İlgili Bazı İstatistik Veriler	30
3. MATERYAL VE METOD	36
3.1 Materyal	36
3.2 Metod	36

İÇİNDEKİLER (devam)

	<u>Sayfa</u>
4. BULGULAR VE TARTIŞMA.....	44
4.1 İzmir İli Tarımsal Potansiyeli ve Süs Bitkilerine Ait Bazı Tarımsal Göstergeler ve İstatistiksel Bilgiler.....	44
4.2 İzmir İli Süs Bitkileri Sektörü SWOT Analizi Bulguları ve Tartışma.....	53
4.2.1 Güçlü yönler.....	54
4.2.2 Zayıf yönler.....	56
4.2.3 Fırsatlar	60
4.2.4 Tehditler	63
4.3 İzmir İli Süs Bitkileri Yetiştiriciliği Anket Çalışmasına Ait Bulgular ve Tartışma	67
4.3.1 Üreticilerin demografik özellikleri.....	67
4.3.2 Kayıt tutma.....	69
4.3.3 Saha geçmişi ve arazi risk değerlendirmesi	71
4.3.4 Çiftçi Kayıt Sistemi kaydı.....	73
4.3.5 İşçi sağlığı, güvenliği ve refahı	74
4.3.6 Atık yönetimi	77
4.3.7 Çevre koruması ve doğal yaşam	78

İÇİNDEKİLER (devam)

	<u>Sayfa</u>
4.3.8 İzlenebilirlik.....	79
4.3.9 Müşteri şikayetlerinin değerlendirilmesi	80
4.3.10 Üretim materyali	81
4.3.11 Toprak ve substrat yönetimi	83
4.3.12 Gübre uygulaması	86
4.3.13 Sulama	88
4.3.14 Bitki koruma ürünleri, entegre mücadele, ekipman.....	89
4.3.15 Hasat	97
4.3.16 İzmir ili süs bitkileri üreticilerinin genel değerlendirmesi	99
4.4 İyi Tarım Uygulamaları Kritik Kontrol Noktası Uygunluk Kriterleri Çerçevesinde SWOT Analizi Bulguları ve Tartışmalar.....	103
4.4.1 Güçlü yönler	103
4.4.2 Zayıf yönler	107
4.4.3 Fırsatlar	111
4.4.4. Tehditler.....	114

İÇİNDEKİLER (devam)

Sayfa

5. SONUÇ VE ÖNERİLER..... 119

KAYNAKLAR DİZİNİ..... 132

ÖZGEÇMİŞ 139

ŞEKİLLER DİZİNİ

<u>Şekil</u>	<u>Sayfa</u>
1.1 Dünya üzerinde GlobalGAP uygulaması yapılan kıta ve ülkeler.....	1
2.1 Entegre çiftlik güvencesi kapsam ve modüller.....	18
2.2 Dünyadaki GlobalGAP sertifikalı üretici sayısı yıllara göre.....	22
2.3 Türkiye süs bitkileri ihracatı.....	33
3.1 Sınırlı Sorumlu Flora Çiçekçilik Üretim ve Pazarlama Kooperatifi'nin İzmir şubesinde üreticilere yönelik gerçekleştirilen SWOT analizi	38
3.2 Üreticilere yönelik düzenlenen anket çalışması	42
4.1 İzmir ili iyi tarım uygulamaları sertifikası alan ürün çeşitleri	47
4.2 İzmir ili genel arazi varlığı	49
4.3 Tarım arazileri dağılımı	50
4.4 İzmir ili süs bitkileri sektörü üretici grubu dağılımı.....	67
4.5 İzmir ili süs bitkileri sektörü üretici grubu cinsiyeti.....	68
4.6 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin ürün grubu dağılımı	68
4.7 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin üretim alanları durumu	69
4.8 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin üretim sürecini kayıt altına alma durumu	71

ŞEKİLLER DİZİNİ (devam)

<u>Şekil</u>	<u>Sayfa</u>
4.9 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin üretim öncesi saha geçmişini irdeleme durumları	72
4.10 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin prosedür ifadesini tanımlama durumu.....	73
4.11 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin Çiftçi Kayıt Sistemi kaydı durumları	74
4.12 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin hijyen, ilkyardım ve operatör eğitimlerine önem verme durumu	75
4.13 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin kaza önleyici tabela ve işaretlemelerden haberdar olma durumu	76
4.14 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin çalışma ortamında ecza dolabı bulunma durumu.....	76
4.15 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin ve işçilerinin kimyasal uygulamalarda koruyucu kıyafet ve ekipman kullanma durumu	77
4.16 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin atık ürünler, kirlilik kaynakları tanımlayabilme durumları	78
4.17 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin doğal yaşamı koruma durumu.....	78
4.18 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin bitki koruma ürünlerinin çevreye olan etkisini önemseme durumu	79

ŞEKİLLER DİZİNİ (devam)

<u>Şekil</u>	<u>Sayfa</u>
4.19 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin izlenebilirlik ifadesini tanımlama durumu	80
4.20 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin ürünlerini değerlendirme durumu	81
4.21 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin ürünleriyle ilgili şikayetleri değerlendirme durumu.....	81
4.22 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin üretim materyali sertifikası sorgulama durumu	82
4.23 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin kendi üretim materyallerini çoğaltma durumu.....	82
4.24 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin yetiştirdikleri çeşitlerin orijininin kime ait olduğunu bilme durumu	83
4.25 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin üretim sürecinde rotasyonu tanımlama durumu.....	84
4.26 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin toprak analizi yaptırma durumu	85
4.27 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin gübreleme araçlarına gerekli bakımları belli periyotlarda yapma / yaptırma durumu	86
4.28 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin gübreleri uygun koşullarda depolama durumu	87

ŞEKİLLER DİZİNİ (devam)

<u>Şekil</u>	<u>Sayfa</u>
4.29 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin kullandıkları organik gübrelerin kaynağını ve özelliklerini bilme durumu	87
4.30 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin ziraat danışmanı kullanma durumu.....	88
4.31 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin su analizi yaptırma durumu.....	89
4.32 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin kuyu suyu ruhsat durumu.....	89
4.33 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin dayanıklılık ifadesini tanımlama durumu.....	91
4.34 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin kullandıkları bitki koruma ürünlerinin faturalarını saklama durumu	92
4.35 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin ilaçlama makinelerine bakım ve kalibrasyon yapma / yaptırmaması durumu.....	93
4.36 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin bitki koruma maddelerinin karıştırılması hakkında bilgi sahibi olma durumu	93
4.37 Üretimde bitki koruma maddelerini uygulayanların operatör ehliyeti olma durumu.....	94
4.38 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin artan bitki koruma maddeleri uygulaması karışımları atık faaliyeti	94
4.39 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin bitki koruma maddelerini uygun koşullarda depolama durumu	95

ŞEKİLLER DİZİNİ (devam)

<u>Şekil</u>	<u>Sayfa</u>
4.40 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin genel sağlık kontrolünden geçme durumu.....	95
4.41 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin üretim planı ve gübreleme planı çerçevesinde üretim yapma durumu.....	97
4.42 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin hasatta kullanılan araç ve gereçlerin hijyeni konusunda özen gösterme durumu.....	98
4.43 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin ürünlerini pazarladıkları müşterileriyle aralarında sözleşme olması durumu.....	98
4.44 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin çalışanlarına el yıkama ve tuvalet imkanı dışında, yeme içme ve kişisel alanlar imkanı sunma durumu.....	99
4.45 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin iyi tarım uygulamaları ve avantajlarından haberdar olma durumu.....	100
4.46 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin iyi tarım uygulamaları sertifikasına sahip olma durumu	100
4.47 İzmir ili süs bitkisi üreticilerinin genel değerlendirmesi	102

ÇİZELGELER DİZİNİ

<u>Çizelge</u>	<u>Sayfa</u>
2.1 T.C. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından yetkilendirilen kuruluşlar	12
2.2 TÇ, ÜT, MS tabanlı modül majör, minör, tavsiye KNUK sayıları	17
2.3 TÇ, ÜT, SB tabanlı modül majör, minör, tavsiye KNUK sayıları	17
2.4 Kontrol listesi örneği	20
2.5 Türkiye süs bitkileri üretim alanları (da)	32
2.6 Türkiye süs bitkileri üretim alanları (ha)	32
2.7 Türkiye süs bitkileri ihracatı	33
2.8 Türkiye'nin süs bitkileri ihracatı	34
2.9 Türkiye süs bitkileri ihracatı (2010)	34
2.10 Dünyada süs bitkileri alanında sertifikalı toplam üretici sayısı (2011)	34
2.11 Dünyada süs bitkileri alanında sertifikalı üretici sayısı (2011)	35
3.1 Üreticilere yönelik uygulanan anket formu	39
4.1. İzmir ili 2010 yılı kullanım şekline göre tarım arazisi dağılımı (dekar).....	45
4.2 İzmir ili iyi tarım uygulamaları verileri (2007-2009).....	47
4.3 İzmir İl Tarım Müdürlüğü iyi tarım uygulamaları çalışmaları 2009, 2010, 2011 yılları verileri.....	47

ÇİZELGELER DİZİNİ (devam)

<u>Çizelge</u>	<u>Sayfa</u>
4.4 İzmir ili bazı tarımsal göstergeler	48
4.5 İzmir ili bazı tarımsal göstergeler	48
4.6 İzmir ili genel arazi varlığı.....	49
4.7 İzmir ili sera varlığı.....	50
4.8 İzmir ili 2010 yılı tarımsal üretim değeri	51
4.9 İzmir ili 2010 yılı süs bitkileri (kesme çiçek) ekiliş, üretim, verim ve üretim değeri	52
4.10 Bazı önemli illere göre süs bitkileri üretimi 2009.....	53
4.11 İzmir ili süs bitkileri sektörü SWOT analizi	66
4.12 Üretime başlamadan önce saha geçmişini irdelemeyen üreticilerin sıklıkla karşılaştıkları sorunlar	72
4.13 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin risk olarak yorumladıkları durumlar	73
4.14 Toprak işlemede toprağın sıkışmasını önleyen faaliyetlerin üretici değerlendirmesi	85
4.15. İyi tarım uygulamalarına bakış açısı ve KNUK SWOT analizi.....	118

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

<u>Simgeler</u>	<u>Açıklamalar</u>
da	Alan Ölçü Birimi Dekar
ha	Alan Ölçü Birimi Hektar
TL	Türk Lirası
\$	Amerikan Doları
 <u>Kısaltmalar</u>	
AB	Avrupa Birliği
AIPH	International Organization of Horticultural Producers
ARIP	Alternatif Ürün Projelerinden Oluşan Tarımsal Reform Uygulama Projesi
BRC	British Retail Consortium (İngiliz Parakendeci Konsorsiyumu)
ÇKS	Çiftçi Kayıt Sistemi
DGD	Doğrudan Gelir Desteği
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
Eurep	Euro Retailer Produce Working Group
FMI	Food Marketing Institute (Gıda Pazarlama Enstitüsü)
GAP	Good Agriculture Practices

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ (devam)

<u>Kısaltmalar</u>	<u>Açıklamalar</u>
GFSI	Global Food Safety Initiative (Global Gıda Güvenliği Girişimi)
GTZF	Güçlü, Tehdit, Zayıf Fırsat
HACCP	Hazard Analysis of Critical Control Points (Tehlike Analizi Kritik Kontrol Noktaları)
IPC	Integrated Pest Control (Entegre Zararlı Kontrolü)
IPM	Integrated Pest Management (Entegre Zararlı Yönetimi)
ISO/IEC	International Organization for Standart (Uluslararası Standardizasyon Organizasyonu)
İTU	İyi Tarım Uygulamaları
KNUK	Kritik Kontrol Noktası Uygunluk Kriterleri
KSK	Kontrol Sertifikasyon Kuruluşu
KYS	Kalite Yönetim Sistemi
MS	Meyve Sebze Tabanlı Modül
OHSAS	İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim sistemi
opt.	Option, seçenek
SB	Süs Bitkileri
SQF	Safe Quality Food (Güvenli Kaliteli Gıda)

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ (devam)

<u>Kısaltmalar</u>	<u>Açıklamalar</u>
SWOT	Strengths, Weakness, Opportunity and Threats (Güçlü, Zayıf Yönler Fırsat ve Tehditler)
TÇ	Tüm Çiftlik Tabanlı Modül
TOWS	Tehdit, Fırsat, Zayıf, Güçlü
TS	Türk Standartları
TÜRKAK	Türk Akreditasyon Kurumu
ÜT	Ürün Tabanlı Modül

1. GİRİŞ

Çevreci ve perakendeci grupların önyak olduğu ve EurepGAP adı altında başlayan iyi tarım uygulamaları, 2007 tarihinden itibaren GlobalGAP adı almış dünya üzerinde gittikçe daha yaygın bir uygulama haline gelmeye başlamıştır. 2000’li yılların başında 18.000 olan sertifikalı yetiştirici sayısı 2010 yılında 112.000 adede ulaşmıştır. Şekil 1.1’de görüldüğü gibi bugün dünya üzerinde altı kıtada yüzden fazla ülkede GlobalGAP kontrol ve sertifikasyon sisteminin tam veya ülkesel uygulamalar ile yürürlükte olduğu bilinmektedir (GlobalGAP, 2011).

Şekil 1.1 Dünya üzerinde GlobalGAP uygulaması yapılan kıta ve ülkeler

Üreticilerin % 12’si tam kapsamlı GlobalGAP programı çerçevesinde yer alır iken, % 50’si ise lokal olarak uyarlanmış GAP uygulamalarını (National Interpretation Guideline or Approved Modified Checklist) yürütmektedir. GlobalGAP belgeli ürün tüketicilerin tükettikleri ürünün iyi tarım uygulamasına göre üretildiğini, yetiştirildiğini garanti etmektedir. İyi tarım uygulamaları mikrobiyal kontaminasyon riskini ve üretimin çevreye olan olumsuz etkisini en aza indirmektedir, işçi ve hayvan sağlığını da korumaktadır. Bu açıklamalar doğrultusunda meyve ve sebze ürünlerine bütünsel bir yaklaşımla incelendiğinde 228 kontrol noktasının 142 adedi gıda güvenliği, 40 adedi çevre ve biyolojik çeşitlilik üzerine, 28 adedi işçi sağlığı güvenliği ve 18 adedi ise izlenebilirlik üzerinedir. Bahçe ürünlerinin üretimi dışında nakliye ile ilgili 36 kontrol

sorusunun ise % 27'si gıda güvenliği, % 72'si işçi sağlığını sorgulamaktadır. İyi tarım programını tam ve kapsamlı olarak (GlobalGAP) uygulayan ülkeler Meksika, Kolombiya, Şili, B. Avrupa ülkeleri (Fransa, Almanya, İngiltere), Çin gibi gelişmekte olan ülkelerdir (Şekil 1.1) (GlobalGAP, 2011).

Süs bitkileri konusunda iyi tarım uygulamaları yapan ülkeler ve isimleri Kolombiya-Florverde; Hollanda MPS-GAP, İsviçre-Swiss GAP ve Kenya-KFC Kenya Flower Council'dir. Buna karşın süs bitkilerinde, Metro (Almanya), Marks and Spencer, Safe way, Sainsburys, Somerfield, Tesco, Coop, Migros kesme çiçekte iyi tarım sertifikası isteyen süpermarketlerdir (Özzambak ve ark., 2007).

Bir gıda ürünü olmasada süs bitkileri başından itibaren EurepGAP oluşumunun içinde yer almıştır. Bunun nedeni daha çok süs bitkileri sektörü ile çevre ilişkilerinden kaynaklanmaktadır. 1995'li yıllarda özellikle kesme çiçek sektörü, çalışanların sosyal haklarının elde edilmesi ve çevrenin korunması yönünde yapılan girişimlerden etkilenmiştir.

Önce Orta ve Güney Amerika'da başlayan bu değişim tüm dünyada hükümetlerin desteklememesine rağmen çevreyi ve işçiyi korumaya yönelik olarak teknoloji yenilenmesi şeklinde kendini göstermiştir.

Green Peace'den MPS'ye (Milieu Project Sierteelt) kadar birçok sivil toplum örgütü bu hareketin içinde yer almıştır. Diğer yandan bir çevre örgütü olan Rainforest Alliance yetiştiriciler ile standartları geliştirmek üzere iş birliği yapmıştır. EurepGAP bu hareketin perakendeciler kısmını oluşturmaktadır.

Stichting Natuur en Milie adlı çevre örgütü Hollanda'da süs bitkileri özellikle kesme çiçek sektörünü incelemeye almış, bu araştırma sonucunda, çiçek endüstrisi çevreyi en fazla kirleten üretimlerden birisi olarak saptanmıştır. Bu ülkede kış aylarında sera üretimi için ışık, ısı enerjisi kullanılmakta, CO₂ gübrelemesi yapılmakta, kimyasallar kullanılmaktadır. Çiçek sektörü en fazla pestisit kullanılan sektör olarak belirlenmiştir. Çiçek sektörünün % 10 pestisit tasarrufu yapması halinde, kesme çiçek yetiştiriciliğinde hektarda 50-60 kg daha

az pestisit kullanılacağı belirtilmektedir. Pestisit; toprağı, yeraltı sularını, yüzey sularını ve havayı olumsuz etkilemektedir.

Hollanda'da en çok gübre, ilaç tüketen çiçek yetiştirici grubu soğanlı bitkiler grubudur. Soğan yetiştiricileri açık tarlada üretim yapmalarına rağmen, entansif tarım ile araziye sürekli kullandıkları ve organizmalara karşı hassas varyeteler yetiştirdikleri için daha fazla fümigasyon yapmakta, daha çok ilaç kullanmaktadır. Hibrid laleler yerine daha dayanıklı formlar ve renklere sahip doğal bitkilerin seçilmesi ile toprağın ve çevrenin kirlenmesinin önleneceğı bildirilmektedir. İslahçılar bitkilerin doğal yapısını ve ekolojik isteklerini bozmaktadırlar. Çiçek endüstrisi patates, havuç ve şeker pancarı ile münavebeye girse toprak fümigantlarına ve pestisitlere gerek duyulmayacaktır.

Kesme çiçek sektöründe çiçek büyük miktarlarda mezata gelir daha sonra azalarak ihracata veya perakendeciye kadar ulaşır. Perakendeciler ne kadar çok çiçek alır ise o kadar çok isteklerini gündeme getirebilirler. Günümüzde gelişmiş ülkelerde tüketiciler alternatif çevresel çözümler olduğunu bilmedikleri için tam bir güç haline gelmemiştir. Gelecekte çiçek sektöründe sebze sektöründekine benzer olaylar meydana gelebilir. Hollanda'da sera domatesi, tüketiciler tarafından su topu, endüstriyel gaz topu olarak adlandırılmaktadır. Benzer yaklaşım çiçek sektöründe de olabilecektir. Kesme çiçek sektörünün Rotterdam Limanı'nda ki gemi yükleme işleminden daha fazla havayı kirlettiğı öne sürülmektedir (Özzambak ve ark., 2007).

Süs bitkileri yetiştiriciliğı bakımından önemli bir potansiyele sahip olan İzmir, ülkemizin üçüncü büyük kentidir. Yaklaşık 3,5 milyon nüfusu ile sanayileşmiş, endüstrileşmiş bir şehirde, tarımsal faaliyetlerde ihracat ve iç tüketim alanlarında kent ve ülke ekonomisine önemli katkılarda bulunmaktadır. Türkiye'nin toplam bitkisel üretim değerinin yaklaşık olarak % 3.9'u İzmir ilinden karşılanmaktadır. Kesme çiçek, iç mekan bitkileri, dış mekan bitkileri yetiştiriciliğı yanında doğal çiçek soğanları konularında diğeri bir ifade ile süs bitkilerinin tüm alt gruplarında üretim faaliyetinde bulunduğu görülmektedir. İzmir'de 1970'li yıllarda başlayan süs bitkileri yetiştiriciliğinde bugün ülkemizin en önemli üretim merkezi konumuna ulaşmıştır. Kesme çiçekte Antalya, dış

mekan üretiminde ise Sakarya ili ile birlikte birinci sırada yer alır. İzmir aynı zamanda süs bitkileri ihracatının yapıldığı bir çıkış noktasıdır. İzmir'de Sınırlı Sorumlu Flora Çiçekçilik Üretim ve Pazarlama Kooperatifi bünyesinde bulunan ihracat mezatı ile özellikle kesme çiçek dış satımı ile kent ekonomisine katkı sağlamaktadır.

Gıda gibi temel bir tüketim ürünü olmaması nedeniyle süs bitkileri üretiminde yetiştiricilerin ve tüketicilerin pestisit, gübre-bitki büyüme düzenleyici gibi konularda daha duyarlı oldukları bilinmektedir. Ancak Hollanda örneğinde açıklandığı üzere, süs bitkileri yetiştiriciliği sağladığı güzelliklerin estetik katkılarına tezat teşkil edecek şekilde çevre üzerine olumsuz etkilerde bulunabilmektedir. Yıllar itibarı ile incelendiğinde ülkemizin tarımsal ürün riski taşıyan ülkeler arasında üst sıralarda yer alması, ihracat potansiyeli açısından da İzmir için büyük sorun oluşturmaktadır. Süs bitkisi üretiminde insan kaynağının eğitim ve bilgi düzeyinin düşük olması, çevre bilincinin yeterince gelişmemiş olması sonucu yoğun ve bilinçsiz kimyasal gübre ve pestisit kullanımı, özellikle kent yerleşim merkezlerine yakın şekilde konumlanmış, teknolojiden uzak süs bitkisi yetiştirme alanlarının, insan ve çevre sağlığına olan olumsuz etkisi büyük bir tehdittir. Bu aynı zamanda yakın gelecekte süs bitkileri ihracatını da etkileyebilecek, pazar kaybına neden olabilecek sorunlar arasında yer almaktadır.

Yetiştiriciden başlayan sürecin denetlenerek sertifikalandırıldığı bir tarım sistemi olan iyi tarım uygulamaları, çalışanların sağlığı, tarımsal tedarik zincirinin ilerleyen halkalarında yer alan işletme tesisleri, toptancı ve perakendeciler, ihracatçılar ve nihayetinde tüketiciler üzerinde pozitif etki yaratacaktır.

İzmir ilinde iyi tarım uygulamalarının bahçe bitkileri ürünlerinde yaygınlaştırılmasını sağlayarak, bu şekilde bölge halkının yaşadığı çevre korunurken kaliteli ve sertifikalı ürünle yeni pazarlara erişme olanağı yaratılarak gelir düzeyi yükselecektir. 46 milyon ton yaş meyve sebze üretimine karşılık % 5 seviyelerinde seyreden ihracat oranının yanında süs bitkileri ihracatının artışına da katkı sağlayacaktır. İhracat, iyi tarıma geçişin yoğunlaşması ile birlikte artacak, A.B. normlarına uygun ürünlerin dış pazarda kabul görmeye başlaması ile birlikte gelir artışı sağlanacaktır. Öte yandan iyi tarım uygulamaları, halk sağlığını

doğrudan olumlu yönde etkileyen uygulamalardır. Bu açıdan bakıldığında, çiftçilerin eğitim ihtiyaçlarının giderilmesi, hem bölge halkının eğitim seviyesini yükseltecek, hem de iyi tarım uygulamalarına geçilmesi ile birlikte halk sağlığı açısından olumlu gelişmeler gözlenecektir. Bu kapsamda değerlendirildiğinde, bu çalışma ile İzmir ili süs bitkisi üreticilerinin iyi tarım uygulamaları bakış açısının belirlenmesi ile işçi sağlığı, ürün kalitesi ve dış pazardaki müşteri isteklerinin karşılanması sorunlarının çözümüne katkı sağlayacağı gibi kimyevi madde kullanımının azalması ile birlikte çevre ve halk sağlığında görülmesi olası risklerin azaltılması konusunda da katkılar sağlama amaçlanmıştır.

2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

2.1 İyi Tarım Uygulamaları, GlobalGAP (EurepGAP) İle İlgili Çalışmalar

Avrupa Perakendecileri Ürün Çalışma Grubu'nun iyi tarım teknikleri uygulamaları adlı çalışmasında, EurepGAP sertifikası amacı, kapsamı, zorunlulukları, yaptırımları gibi konular başta olmak üzere tüm alt başlıkları ile incelenmiş, üretici tarafından anlaşılamayan konulara soru cevap şeklinde açıklık getirilmeye çalışılmıştır. Çalışma sonucunda Türkiye gibi küçük işletme büyüklüğüne sahip ülkelerde grup sertifikasyonunun daha az masraflı ve verimli olduğu sonucuna varıldığı ortaya konulmuştur (Anonim, 2004).

Altunlu (2006), iyi tarım uygulamaları konulu çalışmasında, iyi tarım uygulamalarının basit bir tanımını yapmış ve ülkemizdeki durumuna dair tespitlerde bulunmuştur. Ülkemizde İTU düzenlemelerinin başlamasından itibaren günümüze kadar olan dönemde karşılaşılan sorunları ortaya koymaya çalışmıştır. Çalışma sonucunda ülkemizde EurepGAP uygulamalarına entegrasyonda önümüze çıkacak başlıca sorunların, arazi parçalılığı ve küçük işletme büyüklüğü, iç pazar talebinin düşüklüğü, eğitim ve donanımı düşük küçük üretici yapısı olduğu ifade edilmiştir.

Sayın (2002), yaş meyve ve sebze dış ticaretinde sağlık düzenlemeleri ve EurepGAP Uygulamaları adlı panel notlarında dış ticarete güvenilir gıda merkezli uygulamalardan olan iyi tarım uygulamalarının kapsamını, içeriğini ve sağladığı kazanımları tartışmıştır. Çalışma sonucunda EurepGAP'in ülkemiz çiftçisine ve ekonomisine sağlayacağı başlıca kazanımların daha verimli ve kaliteli üretim, yeni pazarlara giriş kolaylığı, daha yüksek kazançlar ile çiftçi refahında sağlanan gelişmeler, çevreye duyarlı üretim ve doğal kaynakların kullanımında denge olduğu belirtilmiştir.

Hofmans (2008), continuous improvement in the fruit and vegetable, learn about the main issues discussed to be reviewed for the next version adlı GlobalGAP sekreteryası raporunda İTU uygulamalarının gelişim sürecini ve 2011

yılı Ocak ayına kadarki geliştirilmesi planlanan hedefleri ortaya koymuş, başlıca geliştirilmesi hedeflenen alanları sıralamıştır. Ortaya konulan raporda geliştirilmesi için üzerinde çalışılması gereken hedef konulara vurgu yapılmıştır. Bu hedef alanlar arasında çalışma güvenliği, eğitimi, su kalitesi ve çalışma alanı hijyeninin baş sıralarda yer aldığı görülmüştür.

Ekinci ve ark. (2008), tarafından yürütülen Türkiye’de İTU uygulamaları ve Çanakkale örneği adlı çalışmada, meyve ve sebze üretiminde büyük bir paya sahip olan Çanakkale ilinde İTU’nun uygulama olanakları değerlendirmeye alınmıştır. Araştırmacılar Çanakkale ilinde 61 üreticinin, 611 dekar alanda EurepGAP sertifikası aldığı ve İTU sertifikası kapsamında ise 396 dekarlık alanın sertifikalandırıldığını belirtmişlerdir.

Hurma ve ark. (2010), iyi tarım uygulamalarının tüketiciye yansımaları, Tekirdağ ili örneği konulu çalışmada, Tekirdağ ilindeki tüketicilerin İTU uygulamaları hakkındaki bilgi düzeyini anket yardımıyla incelemişlerdir. Anket sonuçlarında, İTU ile ilgili reklam ve bilgilendirmenin yeterli olmamasının yanında tüketicinin belgeyi nereden ve nasıl kontrol edeceğini bilmemesi de ortaya çıkarılmıştır.

Delice ve Delice (2005), uyum çalışmaları çerçevesinde iyi tarım uygulamaları standardının değerlendirilmesi konulu çalışmada Türkiye’nin AB’ye uyum çalışmalarında en kapsamlı alanın tarım-gıda sektörünün oluşturmakta olduğunu ifade etmişler, tarım ve gıda piyasalarını önemli düzeyde etkileyecek olan iyi tarım uygulamaları standardının AB politikaları içindeki önemini, yerini, standardın Türkiye’de uygulama olanaklarının belirlenmesi üzerine çalışmalar gerçekleştirmişlerdir.

Ülkemizde küçük tarım işletmelerinin çokluğu, arazilerin parçalılığı, polikültür üretiminin yaygınlığı, işletme sermayesi yetersizliği ve etkin çiftçi örgütlerinin olmayışı gibi yapısal nedenlerle standardın yaygınlaşmasının çok uzun bir süreç alacağını belirtmişlerdir.

Akyüz ve Çetin (2010), GlobalGAP uygulamalarının Türk tarımı açısından değerlendirilmesi çalışmasında toplumsal gelişmeye paralel olarak artan eğitim ve kültür seviyesi insan sağlığına gösterilen önemin artmasına ve tüketicilerin gıda güvenliği bulunan ürünleri tercih etmeye yönelmeleri konuları üzerinde durmuşlar, GlobalGAP in ülkemizde yaygınlaştırılması için ITU da sözkonusu olan desteklerin, GlobalGAP belgesine sahip üreticiler tarafından da oluşturulması yönünde önerilerde bulunmuşlardır.

Özellikle Türkiye'nin ihracatta bulunduğu Avrupa Birliği ve Amerika Birleşik Devletlerindeki perakendeciler, GlobalGAP (EurepGAP), BRC, SQF vb. adlarda tanımlanan iyi tarım uygulamalarına konu sertifikaları talep etmeye başlamıştır. Bununla birlikte iç piyasada da gıda güvenilirliğine ilişkin artan tüketici hassasiyeti, yaş meyve-sebze ürünlerinde iyi tarım uygulamaları sertifikalarını arar hale getirmektedir. Dünya genelinde tarım ürünleri ticaretinde talep edilen en yaygın sertifika ise GlobalGAP (EurepGAP)'dir (Campbell et al., 2006).

Karakaya ve Poyraz (1992), gıda kirlenmesinde pestisitler ve korunma yolları adlı çalışmalarında; üreticilerin hastalık ve zararlılara karşı yapacakları mücadelenin sadece kimyasal mücadeleden ibaret olduğunu düşünmelerinin yanlış olacağını, bunun yanında yeterli bilgiye sahip olunması gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca, kimyasal mücadeleden önce herhangi bir masrafı gerektirmeyen kültürel ve fiziki önlemler ile hastalık ve zararlılarla etkili mücadele yapılabileceğini, bugün ve bundan sonrada modern mücadele metodunun konusunun Integrated Pest Management (IPM) – Entegre (Birleşik) savaş yöntemi olması gerektiğini vurgulamışlardır.

Olhan (1997), Türkiye'de bitkisel üretimde girdi kullanımının yarattığı çevre sorunları ve organik tarım uygulaması - Manisa örneği adlı doktora tez çalışmasında, organik tarım yapan üreticilerin konvansiyonel tarım yapan işletmelere göre daha yaşlı, gelir düzeyi daha yüksek ve tarımsal işletme genişlikleri daha büyük olduğu sonucuna varmıştır.

Delice (2006), HACCP, TS 13001 ve EurepGAP uygulamalarının Türkiye taze meyve - sebze dış ticaretine olası etkileri adlı makalesinde; taze meyve-sebze sektörünün gelişmiş ülke standartlarıyla uyumunun sağlaması durumunda, ürünlerimizin daha yüksek fiyatlardan pazarlanabileceğini ve sektörün ülke ekonomisine katkısının artacağını, bunun yanında ülke doğal kaynaklarının daha verimli kullanılarak çevrenin, ekolojik dengenin korunmasına yarar sağlanacağını belirtmiştir. Ayrıca çalışmada incelenen HACCP, TS 13001 ve EurepGAP standartlarının, bazı yazarlarca küreselleşme sonucu ortaya çıkan yeni ticari engeller olarak nitelenmesine karşın, ulusal gıda güvenliği ve sağlığının izlenebilmesi ve denetiminde süreklilik, düzenlilik ve kolaylık sağladığı ifade edilmiştir.

Asfaw et al. (2007), what impact are EU supermarket standards having on developing countries export of high-value horticultural products? Evidence from Kenya adlı çalışmalarında, AB’de bulunan perakendecilere ait standartlara uyumun maliyeti ile küçük işletmelerin bu standartları uygulama kararlarını etkileyen faktörleri ve çiftlik finans yapısına olan etkilerini araştırmışlardır. Araştırma kapsamında Kenya’da bulunan 439 küçük ölçekli sebze ihracatçısı üreticiler ile yapılan anket çalışması sonucunda; EurepGAP standardını benimseyen ve benimsemeyen üreticiler arasında sahip oldukları işletme, hane halkı sağlığı, hizmetlere erişim, işgücü geliri ve eğitim seviyesi açısından farklılık olduğu, ayrıca standartları uygulamanın küçük işletmelere sürdürülebilirlikte katkı sağlayacağı belirtilmiştir.

Özdemir (2008), Türkiye’nin Avrupa Birliği ülkelerine yaş meyve-sebze ihracatı ve Avrupa Birliği çevre politikalarından kaynaklanan teknik engeller adlı araştırmasında; Türkiye’nin AB’ye yaş meyve – sebze ihracatı ve ihracatta karşılaştığı engeller ile bu engellerin aşılması için uyulması gereken kuralları incelemiştir. Araştırma kapsamında, yaş meyve sebze ihraç eden 25 firmayla anket yapılmıştır. Anket sonuçlarına göre AB’ye ihracatta karşılaşılan engeller; çevre ve insan sağlığının korunması ile ilgili engeller ile miktar kısıtlamaları olduğu tespit edilmiştir. Firmaların bu engelleri aşması için bazı sertifika ve standartlara sahip olması gerektiği, en çok istenilen sertifikanın ise EurepGAP olduğu belirtilmiştir.

Dünya genelinde birçok iyi tarım uygulamaları standardı bulunmaktadır. Bu organizasyon içerisinde daha çok perakendeci merkezli düzenlemeler öne çıkmaktadır. GlobalGAP (EurepGAP), Global Gıda Güvenliği İnsiyatifi (GFSI), İngiliz Perakendecilik Konsorsiyumu Standardı (BRC), Gıda Pazarlama Enstitüsü (FMI) tarafından geliştirilen SQF, Primus GFS, Freshcare, COLE-EU-ACP Horticultural Trade Association, LEAF ve The Sustainable Agriculture Network and Rainforest Alliance gibi sistemler kamu dışı organizasyonlar tarafından yürütülen İTU içerisinde yer almaktadır.

İyi tarım uygulamaları (GAP: Good Agricultural Practices) çevre, insan ve hayvan sağlığına zarar vermeyen bir tarımsal üretimin yapılması, doğal kaynakların korunması, tarımda izlenebilirlik ile sürdürülebilirlik ile gıda güvenliğinin sağlanması amacıyla yapılan tarımsal üretim modeline iyi tarım denir. Amaçları; çevre, insan ve hayvan sağlığına zarar vermeyen bir tarımsal üretimin yapılması, doğal kaynakların korunması, tarımda izlenebilirlik ve sürdürülebilirlik, gıda güvenliğinin sağlanmasıdır (T.C. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2012).

07.12.2010 tarih ve 27778 sayılı İyi Tarım Uygulamaları Hakkında Yönetmelik ve 21 Ekim 2011 tarih ve 28091 sayılı, İyi Tarım Uygulamaları Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik ile İTU'nun amacı, kapsamı, dayanak, tanımlar, iyi tarım uygulamaları genel kuralları, kontrol ve sertifikasyon sistemi, kontrol işlemleri, kontrol süresi, sertifikasyon işlemleri, komite oluşumu, komite çalışma usul ve esasları, komitenin görevleri, il müdürlüklerinin görev ve sorumlulukları, üreticilerin yükümlülükleri, üretici örgütleri yükümlülükleri, müteşebbis yükümlülükleri, kontrol sertifikasyon sözleşmesi, kontrol ve sertifikasyon kuruluşunda aranan şartlar KSK'ların yetkilendirilmesi için istenen belgeler, KSK'ların çalışma usul ve esasları, KSK'ların şube açması, askıya alınan KSK'ların çalışma usul ve esasları, yetkisi iptal edilen KSK'ların sorumlulukları, kontrollerde aranan şartlar ile çalışma usul ve esasları, sertifikelerde aranan şartlar ile çalışma usul ve esasları, iç kontrollerde aranan şartlar ile çalışma usul ve esasları, denetim, bakanlıkça verilen yetkilerin geri alınması, sertifikalı ürünlerin pazarlanması ve etiket bilgileri, uygunluk noktaları ve kontrol noktaları, genel hükümler, kontrolör geçici

Çalışma yetkisi maddeler halinde belirtilmiştir (T.C. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2012).

Türkiye tarım politikalarının günümüzdeki amaç ve hedeflerini geçmiş yıllara göre önemli ölçüde farklılaşmıştır. Bunun sonucunda tarımsal ve ekolojik kaynakların sürdürülebilir kullanımı, kırsal alanda hayat standardını yükseltilmesi, iç ve dış pazarlarının talep ettiği güvenilir gıdaya ve kaliteli tarım ürünlerine erişilebilirliğin sağlanmasıya yönelik politikaların üretilmesi Türkiye tarım sektörü için bir ihtiyaç halini almıştır. 2006 yılında yayımlanan 5488 Sayılı Tarım Kanunu ile de bu hedeflerin tarım politikalarına dahil edilmesi amaçlanmıştır.

Bu değişim doğrultusunda, birincil üretimde organik tarım ve iyi tarım uygulamaları, işlenmiş tarım ürünlerinde ise ISO 9000 Kalite Yönetim Sistemleri, HACCP ve ISO 22000 Gıda Güvenliği Yönetim Sistemleri gibi uygulamaları ülke gündemine gelmiştir.

Türkiye’de iyi tarım uygulamalarına ait sertifikalandırmalar ise EurepGAP Protokolü ile başlamıştır. 2003 yılından itibaren, Avrupa ülkelerine yönelik ihracat yapan yaş meyve sebze sektöründe, EurepGAP kriterlerine göre iyi tarım uygulamaları yapılmaktadır.

Ülke mevzuatı çerçevesinde iyi tarım uygulamalarının Türkiye’de başlaması ise 2004 yılında yayımlanan iyi tarım uygulamalarına ilişkin yönetmelik ile olmuştur. Ancak bu yönetmeliğe dayanılarak yapılan ilk sertifikalandırma 2007 yılındadır.

Denetim; iyi tarım uygulamaları faaliyetlerinin yönetmeliğe uygun olarak yapılıp yapılmadığını tespit etmek amacı ile kontrol ve sertifikasyon kuruluşları, kontrolörler, iç kontrolörler, sertifikeler, üreticiler, üretici örgütleri ve müteşebbislerin Bakanlık ve Bakanlık tarafından denetim yetkisi verilen kuruluşlarca yapılan her türlü denetimi, sertifikasyon ise kontrol faaliyetleri sonrasında yönetmeliğe uygunluğu belirlenen tarımsal ürünün, üretici ve üretici grubu adına belgelendirilmesini ifade etmektedir. Türkiye’de iyi tarım uygulamalarının kontrol ve sertifikasyonu doğrudan Tarım ve Köyişleri

Bakanlığı'na yapılmamakta, Bakanlık tarafından yetki verilen özel kuruluşlarca gerçekleştirilmektedir. Çizelge 2.1'de görüldüğü gibi 2011 yılı itibarıyla özel kuruluş kontrol ve sertifikasyon yapmak üzere Bakanlık tarafından yetkilendirilmiştir kuruluş sayısı 26 dır.

Çizelge 2.1 T.C. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından yetkilendirilen kuruluşlar

1.	Kuruluş Adı	CTR Uluslararası Belgelendirme ve Denetim Ltd.Şti.
	Adres	Anadolu Bulvarı ATB İşmerkezi G blok No:160 Macunköy Yenimahalle/ANKARA
	E-Mail	ctr@ctr.com.tr
2.	Kuruluş Adı	MOODY International Kalite Servisleri Ltd.Şti.
	Adres	Kozyatağı Hüseyin Çelik Sok. Topaloğlu İş Merkezi No:9 Kat:3 Kadıköy/İSTANBUL
	E-Mail	general.turkey@moodyint.com
3.	Kuruluş Adı	ETKO Ekolojik Tarım Kontrol Org.Ltd.Şti.
	Adres	160 Sokak No:13/7 35040 Bornova/İZMİR
	E-Mail	info@etko.org
4.	Kuruluş Adı	ECAS Belgelendirme Denetim Ltd.Şti.
	Adres	Çaybaşı Mah.Ali Çetinkaya Cad. Kayahan Apt. No:146/3 ANTALYA
	E-Mail	info@ecas.com.tr
5.	Kuruluş Adı	TURKGAP Tarım Uygulamaları Kontrol ve Sertifikasyon Hizmetleri Ticaret Ltd.Şti.
	Adres	Palmiye Mah. S.Yılmaz Apt. 1216 Sok. No:2/AYenişehir/MERSİN
	E-Mail	turkgap@turkgap.com
6.	Kuruluş Adı	NISSERT Uluslararası Sertifikasyon ve Denetim Hizmetleri Ltd.Şti.
	Adres	Gimat 3 Blok No:29 Macunköy/ANKARA
	E-Mail	nissert@nissert.com
7.	Kuruluş Adı	TRB Uluslararası Belgelendirme Teknik Kontrol ve Göz. Hiz. Tic. Ltd. Şti.
	Adres	Turan Güneş Bulvarı No:50/4 Yıldız Çankaya/ANKARA
	E-Mail	info@trb.com.tr
8.	Kuruluş Adı	EKOTAR Ekolojik Tarım Ürünleri Üretim, Kontrol, Sertifika, Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
	Adres	Gazi Mh. A.Menderes Blv. Denis Apt.36/1 33130 MERSİN
	E-Mail	info@eko-tar.com
9.	Kuruluş Adı	C.U. Sertifikasyon Ltd. Şti.
	Adres	Mansuroğlu mah. 286 sok. Ali Çolakoğlu Sitesi A-1 Blok, No:16,Daire:3 Bornova/İZMİR
	E-Mail	turkey@controlunion.com

Çizelge 2.1 T.C. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından yetkilendirilen kuruluşlar (devam)

10.	Kuruluş Adı	ORSER Organik Ürünler Kontrol ve Sertifikasyon Ltd. Şti.
	Adres	Simon Bolivar cad. Cemal Nadir sok. No:10/5 06550 Çankaya/ANKARA
	E-Mail	info@orser.com.tr
11.	Kuruluş Adı	KAS Uluslararası Sertifikasyon Gözetim Teknik Kontrol Hizmetleri Ltd. Şti.
	Adres	Fatih Cad. No:68/20 Bornova/İZMİR
	E-Mail	info@kascert.com
12.	Kuruluş Adı	ANKA GLOBAL Kontrol ve Sertifikasyon A.Ş.
	Adres	Meşrutiyet Cad.16/8 Kızılay/ANKARA
	E-Mail	info@ankasertifikasyon.com
13.	Kuruluş Adı	KALİTEST Belgelendirme ve Eğitim Hizmetleri Ltd. Şti.
	Adres	Akatlar mahallesi Hare sokak 2 Söлтаş Evleri G-10 No:9 1.Levent-BEŞİKTAŞ / İSTANBUL
	E-Mail	info@kalitest.com.tr
14.	Kuruluş Adı	ANADOLU Ekolojik Ürünler Kontrol ve Sertifikasyon Ltd.Şti.
	Adres	Süleymanbey Mahallesi İstiklal Caddesi Ezgi Sokak No:3 YALOVA
	E-Mail	info@anadoluekolojik.com
15.	Kuruluş Adı	BIOAGRİ Uluslararası Belgelendirme Denetim Gözetim Teknik Kontrol ve Eğitim Hizmetleri Ltd. Şti.
	Adres	Resatbey mah. 5 ocak cad. No:7 Naşal apt. Kat:2 Daire :6 Seyhan-ADANA
	E-Mail	bilgi@bioagri.com.tr
16.	Kuruluş Adı	FC Belgelendirme ve Eğitim Hizmetleri Ltd. Şti.
	Adres	Zümrütevler mah. Hanımeli cad. Prestij İş Merkezi No:10 Kat:7 Zümrütevler-Maltepe-İSTANBUL
	E-Mail	info@fqc.com.tr
17.	Kuruluş Adı	USB Ulusal Sistem Belgelendirme Hizmetleri Ltd. Şti.
	Adres	Sinanpaşa mah. Şair Leyla Sok. No:13/5 34353 Beşiktaş-İSTANBUL
	E-Mail	info@usb-tr.com
18.	Kuruluş Adı	ALBERK QA Uluslararası Teknik Kontrol ve Belgelendirme Ltd.Şti
	Adres	Fevzipaşa Cad. No:59 Kandış Plaza Kat:4 D:4 Küçükbakkalköy/İSTANBUL Şube: Orta Mah. Şelale Cad. No:128 D:5 Altınova / Antalya
	E-Mail	info@gatechnic.com
19.	Kuruluş Adı	UKS Uluslararası Kalite Sistemleri ve Belgelendirme Ltd.Şti.
	Adres	Atakent mah.Dicle cad.No:35 Ümraniye /İSTANBUL
	E-Mail	info@uksbelgelendirme.com.tr

Çizelge 2.1 T.C. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından yetkilendirilen kuruluşlar (devam)

20.	Kuruluş Adı	KAYOS KAYOS Uluslararası Sertifikasyon ve Denetim Hizmetleri Ltd.Şti.
	Adres	Tahıl Pazarı mah. Çatalköprü Cad. Yaşar Çöpelci İş Merkezi 9/14 Muratpaşa / ANTALYA
	E-Mail	kayos@kayos.com.tr
21.	Kuruluş Adı	INCERT Uluslararası Belgelendirme ve Denetim Ltd.Şti.
	Adres	Pirireis Mah. İsmet İnönü Bulvarı İnanc Apt. Kat:7 No:16 Yenişehir / MERSİN
	E-Mail	info@incert.com.tr
22.	Kuruluş Adı	ECOCERT Denetim ve Belgelendirme Ltd.Şti.
	Adres	184. Sk. No:60 Hasan Bey Apt. Kat:2 Daire :3 Bornova /İZMİR
	E-Mail	Office.turkey@ecocert.com
23.	Kuruluş Adı	FRG Uluslararası Belgelendirme Kontrol, Eğitim ve Tarımsal Üretim Hizmetleri San.Tic. Ltd.Şti.
	Adres	Belediye binası kat:1 No:121 Torbalı/İZMİR
	E-Mail	info@frgbelgelendirme.com.tr
24.	Kuruluş Adı	IC Uluslararası Kontrol ve Sertifikasyon Denetim ve Gözetim Eğitim Hizmetleri San.Tic. Ltd.Şti.
	Adres	Süleymanpaşa sok. Ayberk İş Merkezi Kat:4/48 Kadıköy/İSTANBUL
	E-Mail	manager@icert.com.tr
25.	Kuruluş Adı	EUROGAP Belgelendirme ve Özel Eğitim Hizmetleri San. Tic. Ltd.Şti.
	Adres	Lise cad. İşgören 18.apt B Blok Kat:1 No:4 Yenişehir/DIYARBAKIR
	E-Mail	info@eurogap.com.tr
26.	Kuruluş Adı	EGETAR Kontrol ve Sertifikasyon Hizmetleri Ltd. Şti.
	Adres	Manavkuyu Mah. 238/2 Sok. No: 9 Başarı 10 Apt. Zemin 1 Bayraklı / İZMİR
	E-Mail	info@egatar-cert.com

Kaynak: T.C. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı

Küreselleşen pazarların en çok meydan okuduğu sektör, temel gıda sektörüdür. GlobalGAP (daha önceki adıyla EurepGAP), hızla büyüyen ülkeler listesinde şu anda her kıtada 100'den fazla ülkede - tüketici gereksinimlerini tarımsal üretime aktararak, küresel pazarda iyi tarım uygulamaları (İTU) için kilit bir referans olarak tanınmaktadır.

GlobalGAP, tüm dünyada tarım ürünlerinin sertifikasyonu için gönüllü standartlar koyan bir özel sektör kuruluşudur. Amaç, iyi tarım uygulamaları (İTU)

için, küresel tarımın bütününe uyum sağlayabilecek farklı ürün uygulamaları ile ilgili tek bir standart oluşturmaktır.

GlobalGAP, bir ön - çiftlik giriş standardıdır, yani sertifikasyon, belgelenmiş ürünün yem ve fide gibi çiftlik girdileri ve tüm tarım faaliyetlerinden ürünün çiftlikten ayrılmasına kadar olan süreci kapsamaktadır. GlobalGAP, bir “işletmeden - işletmeye” etiketidir ve dolayısıyla da tüketici tarafından doğrudan görülemez.

GlobalGAP sertifikasyonu, 100’den fazla ülkede, 100’den fazla bağımsız ve akredite Sertifikasyon kuruluşu tarafından uygulanmaktadır. Dünyanın her yerindeki tüm üreticilere açıktır. GlobalGAP, üreticilerin yıllık denetimlerini ve ek habersiz denetimleri içermektedir. GlobalGAP, bir normatif dokümanlar setinden oluşmaktadır. Bu dokümanlar, GlobalGAP Genel Yönetmelikleri, GlobalG.A.P Kontrol Noktaları ve Uygunluk Kriterleri ve GlobalGAP Kontrol Listeleri’ni kapsamaktadır (GlobalGAP, 2011).

EurepGAP, 1997 yılında Avrupa Perakendeci Ürün Çalışma Grubu (Euro-Retailer Produce Working Group - EUREP) kapsamındaki perakendeciler tarafından bir girişim olarak başlatılmıştır. Avrupa Kıtası’ndaki süpermarketler ile birlikte İngiliz perakendeciler, bu oluşumun itici güçleri olmuşlardır. Tüketicilerin ürün güvenliği, çevre ve iş standartlarına yönelik artan ilgilerine karşılık vermişler ve oldukça farklı olan kendi standartlarını uyumlu hale getirmeye karar vermişlerdir.

Ortak sertifikasyon standartlarının gelişimi de ayrıca üreticilerin menfaatine olmuştur. Üreticiler muhtelif perakendecilerle ticaret ilişkisi içerisinde oldukları için. Üreticiler her yıl farklı kriterler kapsamında çoklu denetimler geçirmek zorunda olduklarını açıklamışlardır. Bu noktadan hareketle, Eurep, Entegre Ürün Yönetimi’nin önemini vurgulayarak ve işçi refahına yönelik sorumluluk sahibi bir yaklaşım benimseyerek, geleneksel tarımda iyi tarım uygulamaları (İTU)’nın gelişimi için uyumlu hale getirilmiş standartlar ve prosedürler üzerinde çalışmaya başlamıştır. Sonraki 10 yıl içerisinde, tüm dünyada, artan sayıda üretici ve perakendeci, yükselen küresel ticaret modeliyle uyum sağladığı için bu fikre

katılmışlardır: EurepGAP, küresel önem kazanmaya başlamıştır (Şekil 2.2). EurepGAP'in adını, üstün uluslararası iyi tarım uygulamaları (Good Agricultural Practice - GAP) standardı şeklindeki yeni teklif ile uyumlu hale getirmek ve artan sayıda özel sektör alanları ve sivil toplum paydaşlarıyla karışıklığı önlemek amacıyla, Yönetim Kurulu, yeni bir isimle bu oluşumu yeniden sunmak için önemli adımı atmaya karar vermiştir. EurepGAP'in GlobalGAP haline gelmesi, doğal bir yön ve değişimdir. Karar, Eylül 2007'de Bangkok'taki 8. Küresel Konferans'ta ilan edilmiştir (GlobalGAP, 2011).

GlobalGAP; entegre çiftlik güvencesi, sosyal uygulamalar için GlobalGAP risk analizi, bitki üretim materyali, nakliye, karma yem başlıklı beş ana standarttan oluşmaktadır.

Sistemin kapsamlı dokümantasyonu, her biri bir dizi tamamlayıcı öğelerden oluşan 5 temel birime ayrılmıştır. Bunlar: Genel Yönetmelikler'e tekabül eden sistem kuralları, Kontrol Noktaları ve Uygunluk Kriterleri'ne tekabül eden küresel iyi tarım uygulamaları koşulları, Kontrol Listeleri'ne tekabül eden denetim dokümanları, Onaylanmış Ulusal Yorumlama Rehberleri'ne tekabül eden ulusal iyi tarım uygulamaları koşulları, Kılavuzlar ve destekleyici dokümanlar, Çapraz Referans Benchmarking Kontrol Listesi'ne tekabül eden uyumlaştırma araçlarıdır.

GlobalGAP entegre çiftlik güvencesi standardı bitkinin toprağa dikim öncesinden itibaren, ürünün tüm tarımsal üretim sürecinin sertifikasyonunu kapsayan bir çiftlik standardıdır.

Kontrol Noktaları ve Uygunluk Kriterleri; uygunluğu doğrulamak üzere denetlenen bireysel veya grup üreticiler tarafından uygulanması gereken tüm kontrol noktaları ve uygunluk kriterlerini içermektedir. Bu doküman, kontrol noktaları, uygunluk kriterleri ve her noktada ihtiyaç duyulan uygunluk derecesi ile her alan ve alt-alanları içeren birimlere ayrılmıştır. Uygunluk dereceleri, majör zorunluluk (mutlak zorunlu), minör zorunluluk (zorunlu) ve tavsiye şeklindedir (Anonymous, 2009).

Çizelge 2.2 TÇ, ÜT, MS tabanlı modül majör, minör, tavsiye KNUK sayıları

	Majör Sayısı	Minör Sayısı	Tavsiye Sayısı	TOPLAM
MEYVE ve SEBZE				
TÇ	23	22	6	51
ÜT	32	71	9	112
MS	40	23	7	70
TOPLAM	95	116	22	233

Çizelge 2.3 TÇ, ÜT, SB tabanlı modül majör, minör, tavsiye KNUK sayıları

	Majör Sayısı	Minör Sayısı	Tavsiye Sayısı	TOPLAM
SÜS BİTKİLERİ				
TÇ	23	22	6	51
ÜT	32	71	9	112
SB	12	17	12	41
TOPLAM	67	110	27	204

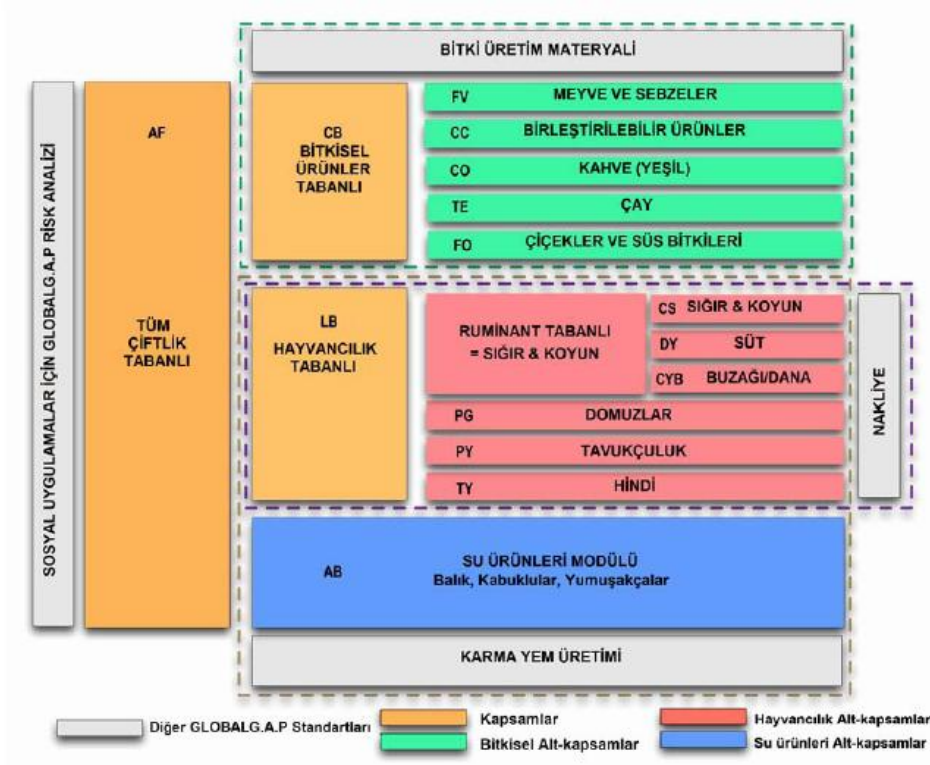
Kaynak: GlobalGAP

Kontrol Listesi; kontrol noktaları ve uygunluk kriterlerindeki kontrol noktalarına cevap vermektedir. Bundan dolayı modüler yapıda oluşturulmuştur (Çizelge 2.4).

Herbir modül bir üretim alanındaki farklı faaliyet alanlarını ya da düzeylerini kapsamaktadır. Kapsamlar daha genel üretim konularını kapsamaktadır. Daha geniş sınıflandırılmıştır; tüm çiftlik tabanı, bitkisel ürün tabanı, çiftlik hayvanları tabanı, su kültürü tabanı (Şekil 2.1).

Modüller daha özel üretim ayrıntılarını kapsamaktadır. Ürün tipine göre sınıflandırılmıştır (Şekil 2.1).

Kontrol noktaları uygunluk dereceleri; majör zorunluluk, minör zorunluluk ve tavsiye sayıları, meyve-sebze ürünleri için Çizelge 2.2’de, süs bitkileri ürünleri için de Çizelge 2.3’de verilmiştir.

Kaynak:GlobalGAP

Şekil 2.1 Entegre çiftlik güvencesi kapsam ve modüller

GlobalGAP, bitki ve hayvansal üretimden bitki üretim materyalleri ve karma yem üretimine kadar uzanan farklı ürün grupları için modüler uygulamalar içeren tek entegre standarttır. Bu standart, diğer mevcut standartlar için küresel bir referans sistemi görevini görmekte ve ayrıca temel gıda sektöründeki tüm kurumlar tarafından kolaylıkla ve doğrudan uygulanabilmektedir.

GlobalGAP, tüm dünyada iyi tarım uygulamaları (İTU)'nı düzenlemeye yönelik ortak görüşe sahip hemfikir tarafları bir araya getiren, gönüllü üyelerin küresel bir ortaklığıdır. GlobalGAP, Avrupa'da ve tüm dünyada tarım kimyasalları girdilerinin en aza indirgenmesini destekleyen ticari olarak gerçekleştirilebilecek çiftlik güvence projeleri'nin kabul edilmesini teşvik ederek; izlenebilirliğini de göz önüne alarak mevcut çiftlik güvence projeleri'ni kıyaslamak için bir iyi tarım uygulamaları (İTU) çerçevesi oluşturarak; sürekli iyileştirme ve en iyi uygulamanın gelişimi ve kavranması için yol göstererek; bağımsız denetim için genel olarak kabul edilmiş tek bir çerçeve oluşturarak; üretici, ihracatçı ve ithalatçıların da içinde bulunduğu tüketici ve kilit ortaklar ile açık bir şekilde

iletişim kurarak ve onlara danışarak; gıda güvenliği, hayvan refahı, çevre koruma ve işçi refahı konularında tüketicinin endişelerine yanıt vermeyi üstlenmektedir.

GlobalGAP Sekreterliği, esasen bir hizmet teşkilatıdır. Temel hedefi, GlobalGAP'in sertifikasyon ve kıyaslama sistemini yürütmek için gerekli olan prosedürleri başlatmak ve yürütmek ve tüm ortak süreçlerin bütünlüğünü sağlamaktır. Küresel hizmet paketleri şu konular üzerinde odaklanmaktadır. Etkinlikler ve eğitim faaliyetleri yoluyla kapasite geliştirme, sertifikasyon kuruluşu ve veritabanı idaresi yoluyla sistem bütünlüğü, kıyaslama (benchmarking) faaliyetleri yoluyla uyum yönetimi ve kişiye özel araç setleri yoluyla tüketici bilgisi.

Kıyaslama yoluyla uyum (Benchmarking) tüm dünyadaki iyi tarım uygulamaları (İTU) standartlarının sahipleri, bağımsız bir kıyaslama yoluyla GlobalGAP ile denklik göstermeye yönelebilmektedirler. GlobalGAP kıyaslama süreci, dünyanın her yerinde farklı standartları sınıflandıran ve uyumlaştıran bir filtre sistemine benzetilebilmektedir.

Entegre çiftlik güvencesi nihai V 4.0 (versiyon 4.0), 1 Mart 2011 tarihinden itibaren geçerlidir, 1 Ocak 2012 tarihinden itibaren zorunludur. Genel yönetmelikler Bölüm 1: genel kurallar, normatif belgeler, sertifikasyon seçenekleri (bireysel sertifikasyon, seçenek 2: grup sertifikasyonu, benchmark sistemleri), kayıt süreci, değerlendirme süreci, sertifikasyon süreci, kısaltma ve kaynaklar, ticari marka ve logo kullanım şartları, GlobalGAP tescil vergisi gereklilikleri konuları üzerinde; Bölüm 2: seçenek 2 ve KYS'li seçenek 1 çoğul alan için kuralları; Bölüm 3: Sertifikasyon kuruluşu ve akreditasyon kurallarını içermektedir.

GlobalGAP ile iyi tarım uygulamaları kriterlerinin yanında, geçmişte sanayi sektörü ile başlayan ve hizmetler sektörü ile devam eden kalite yönetim sistemi uygulamaları tarım sektörüne adapte edilmiştir. GlobalGAP dokümanları; ISO 9001:2000 Kalite Yönetim Sistemi, ISO 14000 Çevre Yönetim Sistemi, OHSAS 18001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi ve ISO 22000 Gıda Güvenliği Yönetim Sistemi prensiplerinde oluşturulmuştur.

Gıda Güvenliği Yönetim Sistemi Standardı olan ISO 22000 kapsamında gıda yerine, gıda zincirinde yer alan tüm kuruluşlar belgelendirmektedir. Dolayısıyla belgelendirme şekli bir sistem belgelendirmedir. Ancak açıklandığı üzere GlobalGAP bir ürün belgelendirme sistemini öngörmekte, buna ilişkin uluslararası düzenleme olan EN 45011 veya ISO/IEC Rehber 65 standartlarına dayanmaktadır. Bu doğrultuda, GlobalGAP belgelendirmesi yapmak üzere yetkilendirilen kuruluşlardan EN 45011 veya ISO/IEC Rehber 65'e göre akredite olmaları istenilmektedir.

GlobalGAP kontrol ve sertifikasyonu, üreticilerin belirlenen uygunluk kriterleri ve kontrol noktaları doğrultusunda üretimde bulunmalarını öngörmektedir. Bunun yanında kontrol noktaları ve uygunluk kriterleri, her noktada ihtiyaç duyulan uygunluk derecesine göre majör zorunluluk, minör zorunluluk ve tavsiye şeklinde derecelendirilmiştir.

Çizelge 2.4 Kontrol listesi örneği

N°	Kontrol Noktası	Seviye	Evet	Hayır	G/D	Açıklama
AF. 4.2	Taşeronların ve ziyaretçilerin tümü, kişisel güvenlik ve hijyen ile ilgili prosedürlerden haberdar edilmiş midir?	Minör Zorunluluk				
AF. 5	ATIK VE KİRLİLİK YÖNETİMİ, GERİ DÖNÜŞÜM VE YENİDEN					
	Atıkların en aza indirilmesi şunları kapsmalıdır: mevcut uygulamaların gözden geçirilmesi, atıklardan kaçınılması, atıkların azaltılması, atıkların yeniden kullanımı ve atıkların geri dönüştürülmesi.					
AF. 5.1	Atık ve Kirlleticilerin Tanımı					
AF. 5.1.1	Muhtemel atık ürünleri ve kirlilik kaynakları iş alanlarının tamamında tanımlanmış mıdır?	Minör Zorunluluk				
AF. 5.2	Atık ve Kirlilik Eylem Planı					
AF. 5.2.1	İsraf ve kirlilikten kaçınmak ve/veya bunları azaltmak amacıyla dokümanite edilmiş bir çiftlik atık yönetim planı var mı ve atık yönetim planı atıkların bertarafı için uygun önlemleri kapsıyor mu?	Tavsiye				

Kaynak: GlobalGAP

Üreticilerin sertifikalandırılması için majör kontrol noktaların % 100'üne, o işletme için uygulanan minör kontrol noktalarının ise en az % 95'ine uyum göstermesi gerekmektedir.

Bununla birlikte kontrol edilen işletme için geçerli olmayan bazı kontrol noktaları hariç tutulabilmektedir. Üreticilerin sertifikalandırılabilmesi için yılda en az bir kez yerinde haberli kontrol gerekmektedir. En uygun kontrol tarihi ise tüm kontrol noktalarının denetimine imkân veren hasat tarihidir. Bununla birlikte belgelendirme kuruluşunun belgelendirdiği üretici sayılarına göre ayrıca habersiz kontrol öngörülmektedir.

GlobalGAP kapsamında üç tip sertifikasyon söz konusudur (Anonymous, 2009).

1. Bireysel sertifikasyon

2. Grup sertifikasyonu

3. Karşılaştırma (benchmarking)

a) Bireysel üretici karşılaştırma (benchmarking)

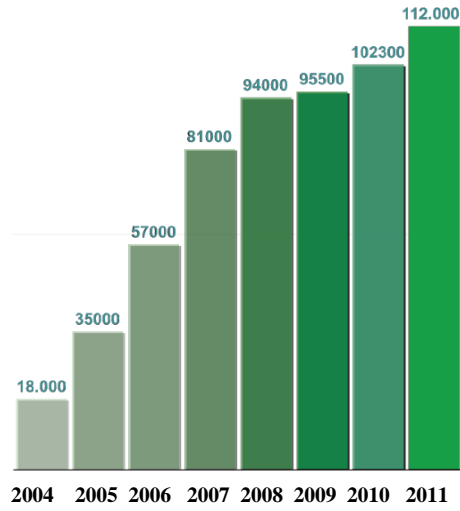
b) Grup üretici karşılaştırma (benchmarking)

Bireysel sertifikasyon, gerçek ve tüzel kişilerin kendi adlarına ürettikleri ürünleri yine kendi adlarına sertifikalandırması olarak nitelendirilmektedir. Grup sertifikasyonu ise bir üretici organizasyonu altında bir araya gelen üreticilerin ürettikleri ürünlerin bu üretici organizasyonu adına sertifikalandırılmasıdır.

Karşılaştırma (benchmarking) sertifikasyon seçeneği ise GlobalGAP tarafından yetkilendirilmemiş ancak eşdeğerliği kabul edilmiş standartlarda kontrol ve sertifikasyonu yapılan ürünlerin, GlobalGAP seçeneklerinde sertifikalandırılmasıdır.

Buna ilişkin şartlar GlobalGAP tarafından ayrıca düzenlenmekle birlikte, karşılaştırma (benchmarking) seçeneğinin en önemli ön şartı, sertifikalandırmanın EN 45011 veya ISO/IEC Rehber 65'e göre akredite belgelendirme kuruluşlarınca yapılmasıdır. Karşılaştırma (benchmarking) sertifikasyon seçeneği, GlobalGAP ile tam ve modifiye olmak üzere iki farklı şekilde yapılabilmektedir (Anonymous, 2009).

Kesme çiçek ve süs bitkileri modülü kapsamında benchmarking (kıyaslama) ile eşdeğerliliği kabul edilmiş ürün belgelendirme standartları Florverde, MPS-GAP, Kenya Flower Council (KFC) Silver Standard, KenyaGAP, SwissGAP Hortikultur olarak sıralanabilir (GlobalGAP, 2011).

Kaynak: GlobalGAP

Şekil 2.2 Dünyadaki GlobalGAP sertifikalı üretici sayısı yıllara göre

Kolombiya, Hollanda'dan sonra dünyanın ikinci en büyük çiçek ihracatçısıdır ancak aynı zamanda Florverde® - GlobalGAP sayesinde sosyal ve çevre cephede büyük başarıları ile de tanımlanmıştır.

2009'da Kolombiya 205.407 ton çiçek ihraç etmiştir. Bunun parasal karşılığı 935 milyon Avro olarak gösterilmiştir. Bu rakamlar ülke için olumlu bir imaj artışı temsil etmektedir, ancak sadece ekonomik açıdan değil aynı şekilde bu aktivitenin pozitif sosyal ve çevresel etkisi bakımından önemlidir. Kolombiya çiçekçiliği toplam 220.000 doğrudan ve dolaylı iş alanı yaratmaktadır ve

Asocolflores ile bağlantılı şirketler ile çalışanların % 100'ü sosyal güvence sahibidir. Bu sektörde istihdam edilen çalışma gücünün % 60'ının kadınlardan oluştuğunu görmek önemlidir. Sosyal ve çevresel sürdürülebilir üretimi temsil eden sertifikasyon sistemi olan Florverde®, GlobalGAP'dan 2008'de onay almıştır; o zamandan beri 115 çiçek kültürünün yetiştirildiği 2.054 ha alan denetlenmiş ve sertifikasyon almıştır (GlobalGAP, 2011).

15 yıl önceki ilk başlangıcından itibaren Florverde® önemli yenilikler gerçekleştirmiş olan bir sisteme dönüşmüştür. Florverde® tedarik zincirinin iyi tarımsal uygulamalar aracılığı ile entegrasyonunu "Florverde® standartlarının küçük-ölçekli çiçek ve süsleme yaprakları üretim sistemlerine tamamlama modeli" projesini başlatan bir fırsat olarak tanımlamıştır. 2009'de başlatılan bu proje günümüzde Florverde®-GlobalGAP'in kayda değer başarılarından birisidir. Projenin küçük üreticilerinin Ascolflores ile bağlantılı olmamasına rağmen, bu organizasyon küçük-ölçekli üreticiler topluluklarının ve köy aile ekonomisinin sosyo ekonomik gelişimine katkıda bulunmaktadır.

Proje başladığında agro-kimyasal kaplar dahil olmak üzere katı atıkları yakan veya gömen ve işçi ilişkilerini tesis etmek için mevcut mevzuatı dikkate almayan küçük ölçekli üreticiler (sendikalaşmamış olanlar) çeşitli çevre makamlarından alınması gereken izinler için başvurmamışlardır ve çalışanları fümigasyon gibi bu tür işleri yerine getirmek için uygun ekipmanlara sahip olmadığı, temel olarak süreç başlangıcında Florverde® - GlobalGAP standartlarının toplam kriterleri ile yalnız % 20'lik bir uygunluk söz konusu olduğu belirlenmiştir.

Florverde® tarafından proje boyunca bu 35 küçük ölçekli üreticiler için sağlanan destek aşağıdakiler için tahsis edilmiştir:

1. İşçiler ile çiftlik sahipleri arasındaki çalışma ilişkilerinin oluşturulması.
2. İşçilere ekipman ve şahsi koruma ürünlerinin sağlanması.
3. Çalışma sahalarının işaretlenmesi.

4. Bütün üretim birimleri için tıbbi kitlerin (setlerin) sağlanması.
5. Agro-kimyasal kapların doğru bir şekilde ele alınması.
6. Diğerlerinin yanı sıra ilk yardım, (gübreler) dahil olmak üzere agro-kimyasallar ve organik atık yönetimi gibi konularda eğitim.
7. İşçilere içme suyu sağlama gıda tüketimi için ve soyunma için yer tahsisi.
8. İşçiler için öneri kutusunun oluşturulması.

Kolombiya Çiçek İhracatçıları Birliği (Asocolflores), Kolombiya Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı – (MADR), Kolombiya Milli Eğitim Bakanlığı –(SENA) ve Kolombiya Cumhuriyeti, tarafından finanse edilen bu proje ile küçük işletmelerde dahil olmak üzere tüm süs bitkileri sektörü önemli bir ilerleme katetmiştir (GlobalGAP, 2011).

MPS-ABC Hollanda da yürürlükte olan bir sertifikasyon kuruluşudur. Floro Holland bünyesinde faaliyet gösterir. Çevrenin korunması, sürdürülebilirliğin sağlanması ve kalitenin artırılması gibi işlevler üstlenmiştir.

Modern toplumlarda sürdürülebilirlik artarak önem kazanmaktadır. Sadece ürünlerinizin satışı için değil ayrıca münferit şirketlerin ve de bahçivanlık sektörünün bir bütün olarak imajı için de gereklidir. Ancak şirketinizi nasıl daha sürdürülebilir yapabilirsiniz ve sürdürülebilirlik tam olarak nedir? Yaygın bir şekilde kabul edilmiş bir tanım sürdürülebilirliğin “İnsan, Bitki ve Kar” arasındaki özenli bir denge olduğudur. Böylece eğer bu üç alanı iyi yönetebiliyorsanız sürdürülebilirlik kavramı gerçekleştirilir.

MPS-ABC (Uluslararası Çevre Skor Kartı) enerji, ürünün korunması, gübreler, atık, sulama suyu kalitesi, miktarı gibi konular üzerinde durur.

Sürdürülebilirlik çevre uygulamaları ile başlar. Şirketinizin çevre üzerindeki etkisini azaltmak sürdürülebilir operasyonlar yönetimine giden anahtardır.

MPS-ABC sertifikasyonu da bu nedenle sürdürülebilirliğe erişme için iyi bir başlangıç noktasıdır.

MPS-ABC sadece başka bir sertifika değildir. MPS-ABC operasyonlarınızın yönetiminin sürdürülebilirlik seviyesi belirterek bir derecelendirme skalası gibi çalışmaktadır. Bu bir tarımsal işletmenin derecelendirme değerlendirmesidir. Derecelendirme skalası 0'dan 100 puana kadardır. MPS-katılımcıları çevresel açıdan onaylanmış malzemeler kullanımı için 10'a kadar ilave puan ile ödüllendirilebilir. Bu ödül puanlar şirket skoruna ilave edilmektedir. Sonuç olarak nihai skor olarak 110 puan mümkündür.

Mukayese yolu ile: 90 ila 100 puan arasında EKO-onaylı şirketler skoru. Şirket skoru gübre, enerji ve pestisitler kullanımına ve atık yönetimine dayalı olarak yılda dört defa belirlenir. Bazı ülkelerde tarımsal su kullanımı da hesaba katılmaktadır. Bir şirketin toplam kullanımı gereksinimler ve standartlar ile kıyaslanmaktadır. İşletmenin en düşük kullanımı en yüksek olarak derecelendirilmektedir.

Skor kartı ile işletme profilinin çıkartılması; kullanım ile ilgili toplam skorunuz şirketinizin kalifikasyonunu belirler. MPS-D (MPS-Katılımcı) seviyesinden başlayarak MPS-C, MPS-B ve nihayetinde MPS-A (en çevreyle dost şirket)'ya doğru çalışabilirsiniz. Kalifikasyon şeması katılan şirketleri çevre için sağlıklı üretim yöntem arayışlarını sürdürmeye teşvik etmektedir. Bu yaklaşım MPS-ABC'yi uluslararası olarak kabul görmüş ve kabul edilmiş eşsiz bir değerlendirme sistemi/skor kartı yapmaktadır.

MPS logosunun ürünleriniz üzerinde kullanımı bütün üretim zinciri boyunca açık bir şekilde fark edilebilir. Tek bir bakışta alıcılar size ürünlerinizin bir MPS-katılım şirketinden gelip gelmediğini söyleyebiliyorlar. Onun dışında bu ürünleri şirketinize kadar geri takip edebiliyorlar, çünkü katılımcı numaranız MPS logosunda bulunuyor. Alıcılar ayrıca MPS web-sitesi üzerinden MPS katılım şirketleri hakkında bilgi talep edebiliyorlar. MPS'nin MPS-A, -B, -C ve -D için kalifikasyon logolarına sahiptir. MPS piyasa için ilave markalar geliştirmiştir.

Girişimci olarak belliki çabalarınızın kara dönüştüğü görmek istiyorsunuz. MPS-ABC gerçek satış fırsatları sunmaktadır, örneğin çiçek buketli “Bioflora” için organik satış kanalı, ki bu en yüksek segmentteki MPS-A şirketlerinin ürünlerinden oluşmaktadır. MPS-A sertifikası sürdürülebilir bir şekilde üretilmiş çiçekler ve bitkiler için uluslararası müşteri etiketi olan Fuar Çiçekleri Fuar Bitkilerine ve TOP-etiketli MPS-Florimark Production’a erişim sağlamaktadır. Bunun yanı sıra Avrupa perakende ticareti giderek MPS-A sertifikalı (onaylı) ürünler talep etmektedir. Bununla birlikte bazı şirketler için MPS-A kalifikasyonu kolay uygulanabilir değil, onlar halen MPS-ABC sertifikasyona katılımdan büyük oranda faydalanabilirler (örneğin çevre mevzuatı ile uygunluk, operasyon yönetiminin profesyonelleştirilmesi).

Garanti ve Güvenirlilik MPS-ABC uluslararası kabul edilmiş bir çevre derecelendirmesidir. Bir şirketin derecelendirmesine dayalı olarak ticari alışverişler yapılmaktadır veya iptal edilmektedir. Bu nedenle derecelendirmenin güvenilir olması esastır. Bu denli önemli ticari menfaatler söz konusuysen MPS’nin MPS-ABC sistemi Hollanda Akreditasyon Kurulu (EN45011, ISO/IEC Kılavuz 65) tarafından akredite edilmiştir. Bu akreditasyon MPS derecelendirme sisteminin güvenilirliğini garanti etmektedir.

MPS-ABC faydaları: pazar ve toplumun taleplerini karşılar, satış potansiyelinizi artırır, kayıt tutma ile operasyonel proseslerini iyileştir, kullanım farkındalığını artırır, MPS-raporları idari araçlar olarak kullanılır, MPS logonuzu ambalaj, şirket amblemleri v.s. üzerinde gösterilebilir, MPS-ABC’yi diğer çevre sertifikalarına karşı bir sıçrama taşı olarak kullanma şansı oluşur, şirketini profilini sürdürülebilir bir şirket olarak çıkartılır, bütün çevre mevzuatlarına uygunluk sağlanır, MPS kalifikasyonunuz çiçek müzayede saatinde gösterilir, şirketiniz tüm alıcılar için erişilebilir olan MPS-veri tabanında listelenir.

MPS: uluslararası olarak sürdürülebilirlik için lider standart (şimdi çiçekçilik için, gelecekte bütün bahçe sektörü için). MPS için bütün ticari faaliyetler sürdürülebilirlik kalitesine odaklanır: bu hem kendi operasyonlarımız hem de müşterileri operasyonları için geçerlidir (MPS-GAP, 2011).

2.2 SWOT Analizi ve Anket Çalışmaları

Mencet (2005), Avrupa Birliği'nde EurepGAP uygulamalarının yaş meyve-sebze ihracatımıza olası etkileri konulu çalışmasında, AB'deki EurepGAP uygulamaları ve bu gelişmenin yaş meyve-sebze ihracatımıza olası etkilerini incelemiştir. Dünyada, Avrupa'da ve Türkiye'de EurepGAP uygulamaları, yaş meyve ve sebze pazarlamasında karşılaşılan sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri tartışılmıştır. Araştırmacı çalışma sonucunda konunun tüm güçlü ve zayıf yanlarını, tehdit ve fırsatlarını SWOT analizi yaparak değerlendirmiştir.

Yılmaz (2009), Avrupa Birliğine uyum sürecinde Türk kesme çiçek sektörünün SWOT (GTZF) analizi adlı çalışmasında AB'ye uyumun Türk kesme çiçek sektörüne etkilerini SWOT analizi yöntemi kullanılarak araştırmış, çiçek sektöründe faaliyette bulunan paydaşların katılımı ile bir çalıştay düzenlemiştir. Yapılan analiz sonucunda, ürün çeşitliliği, araştırma geliştirme çalışmaları, girdi maliyetleri, ara elemanların eğitim düzeyi, üretim altyapısı, kesme çiçeğe ilişkin yaygın eğitim faaliyetleri, yaygın ileri teknoloji kullanımı, işletme ölçekleri, işletmelerin sermaye yapısı ve finansman olanakları konularında AB karşısında durumun iyi olmadığı ve iyileştirme çalışmalarının yapılması gerektiği belirtilmiştir. Bunlara iç pazarda ürünlerin kalite ve standardizasyonu, patent hakları ve virüssüz materyal konusunda bilgi ve deneyim eksikliği gibi hususların da ilave edilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

SWOT son yıllarda planlama çalışmalarında, sorun tanımlama ve çözümlemede, strateji oluşturmada ve analitik kararlarda sıkça kullanılan bir yöntemdir. SWOT işletmenin veya sektörün içinde buldukları durumun iç etkenler (güçlü ve zayıf yönler) dış etkenler (fırsatlar ve tehditler) açısından sistemli olarak analizine ve SWOT oluşturulmasına dayanır (Yumuk ve İnan 2005; Zoller ve Bruynis, 2007).

Gözen (2010), seracılık üretim faaliyetlerinde iyi tarım uygulamaları Kıbrıs örneği adlı çalışmasında Kıbrıs adasında faaliyet gösteren ve geniş sera alanına sahip bir firmayı örnek olay olarak incelemiştir. İncelenen firmanın güçlü ve zayıf

yanları, fırsatlar ve tehditler açısından SWOT analizi ile değerlendirilmiş ve işletmenin geleceğine yönelik bir strateji saptanmıştır.

Poyraz (2009), Türkiye’de tarımsal üretimde kalitenin gelişimi ve tarımsal sertifikasyon uygulamalarında EurepGAP isimli çalışmasında EurepGAP in tanımı, tarihçesi, dünyadaki ve ülkemizdeki mevcut durumuna değinmiştir. Çalışmanın sonucunda Türkiye’nin EurepGAP ile ilgili güçlü ve zayıf yönleri ile fırsat ve tehditleri ortaya konulmuştur.

SWOT Analizi, diğer adı ile TOWS Matrisi önceden belirlenmiş bir konu dahilinde karar alma aşamasında yardımcı bir araç olarak kullanılır. Analizin temel amacı karar verme aşamasında konu ile ilgili kuvvetli veya zayıf, avantajlı veya dezavantajlı noktaların beraberce görülebilmesini sağlamaktır. SWOT kısaltması İngilizce Strengths (Güçlü Yönler), Weaknesses (Zayıf Yönler), Opportunities (Fırsatlar) ve Threats (Tehditler) kelimelerinin ilk harflerinden oluşur. Türkçe şekliyle GZFT olarak da kullanıldığı nadiren de olsa görülebilir.

Stanford Üniversitesi’nde Albert S Humphrey tarafından yürütülen araştırmalar sonucunda geliştirilen SWOT tekniği kişisel veya kurumsal yapıların pazarın mevcut durumuna göre karar almalarını sağlamak için iç ve dış durumu yansıtan bir ayna olarak nitelendirilebilir.

SWOT analizi başlangıcında analiz süresince değerlendirilecek olan konu kesinlikle net bir şekilde tanımlanmalıdır. Soyut, genel konular üzerine yapılacak bir SWOT analizinin faydası olmayacaktır. Analizin, Strengths (Güçlü Yönler), Weaknesses (Zayıf Yönler) kısımları kişi ve kurum içi yapı ile ilgilidir, diğer yandan Opportunities (Fırsatlar) ve Threats (Tehditler) kısımları ise dış çevre ile ilişkilidir. SWOT analizlerini PEST (Political, Economic, Social and Technological) analizleri ve Beyin Fırtınası (Brainstorming) teknikleri ile beraber kullanmak mümkündür (Anonim, 2012).

Deliktaş (2003), Kumluca ilçesinde seralarda üreticilerin kullandıkları bilgi kaynakları konulu çalışmasında, tabakalı örnekleme yöntemiyle belirlenen 150 üreticiye anket yapmak suretiyle bilgi kaynaklarını incelemiştir. Anket

çalışması sonuçlarına göre; üreticilerin % 48'i tarım ilaçları kullanımı konusunda kendi teknik elemanına başvurmakta olduğu ifade edilmiştir.

Özkan ve ark. (2003), Antalya ilinde turunçgil üretiminde tarımsal ilaç kullanımına yönelik üretici tutum ve davranışları adlı araştırmalarında 125 üretici ile yaptıkları anket çalışması sonucunda; üreticilerin % 74.2'sinin hastalık ve zararlılar görüldüğü zaman ilaçlama yaptıklarını ortaya koymuşlardır. İlaç seçiminde ise üreticilerin % 49.7'sinin kendi bilgi ve deneyimlerine göre, % 42.8'inin ilaç bayilerinin önerilerine göre hareket ettikleri ortaya konulmuştur. Araştırmacılar, üreticilerin % 70.4'ünün tarımsal ilaçların ürünlerde kalıntı bıraktığına inanmakta olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca üreticilerin % 96.8'inin aşırı ilaç kullanımının çevreyi olumsuz etkilediğini düşündüklerini % 20.2'sinin de ilaç seçiminde sorunları olduğunu ifade etmişlerdir.

Demircan ve Aktaş (2004), Isparta ili kiraz üretiminde tarımsal ilaç kullanım düzeyi ve üretici eğilimlerinin belirlenmesi konulu çalışmalarında; kiraz üreticilerinin tarımsal ilaç kullanım eğilimlerini, çevreye olan duyarlılıklarını ve ilaç kullanım düzeylerini miktar ve değer olarak ortaya koymuşlardır. Isparta ilindeki 92 kiraz üretici ile yaptıkları anket çalışması sonucunda, tarım ilaçları kullanımına karar verme aşamasında üreticilerin; % 41.3'ü tarım il/ilçe müdürlüğü önerilerine göre, % 34.8'i hem tarım il/ilçe müdürlüğü önerileri hem de bahçelerinde hastalık ve zararlıların fiilen gözlemlenmesine göre, % 14.1'i bahçelerinde hastalık ve zararlıların fiilen gözlemlenmesine göre, % 4.4'ü komşu üreticilerin bahçelerinde hastalık ve zararlıların fiilen gözlemlenmesine göre karar verdiklerini belirtmişlerdir.

Özçatalbaş (2005), tarafından yapılan the level of information and communication technology using and information sources of growers greenhouse production in Antalya province, Turkey konulu çalışmada; Antalya ilinde örtü altı tarımında bulunan üreticilerin bilgi kaynakları ve bilgi düzeyleri incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre bölgede seracılık yapılan işletmelerin en önemli bilgi kaynağını % 30.6 ile üreticilerin girdi satın aldıkları firmaların oluşturduğu belirtilmiştir . Bunu sırasıyla % 25.0 ile kamu yayım elamanlarından elde ettikleri

bilgiler, % 16.7 ile özel danışmanlar ve % 27.7 ile diğer bilgi kaynaklarını izlemekte olduğu ifade edilmiştir.

Kleinwechter ve Grethe (2006), the adoption of the EurepGAP standard by mango exporters in Piura, Peru adlı araştırmalarında, Peru'nun mango ihracatında yüksek öneme sahip San Lorenzo' bölgesindeki 28 EurepGAP sertifikalı, 33 sertifikasız mango üreticisi ile anket yapmak suretiyle EurepGAP standardının benimsenme sürecini incelemişlerdir. Araştırma sonucunda; benimseme sürecinde en önemli engelin standartla ilgili bilgiye erişim olduğunu, ihracatçıların ise bu bilginin en önemli kaynağı durumunda bulunduğunu, standardın uygulamasına ilişkin karar verme sürecinde de dikey entegrasyonun en önemli faktör olduğunu, ayrıca standardın kapsamının bazı üretici gruplarını dışarıda bırakma riskini içerdiğini ifade etmişlerdir.

Öğüt ve Küçüköner (2007), Isparta'da kullanılan tarım ilaçlarına karşı üreticilerin tutum ve davranışları konulu çalışmalarında, 111 üretici ile anket yapmak suretiyle, üreticilerin ilaç seçiminde yararlandıkları bilgi kaynaklarını araştırmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre; üreticilerin % 36.9'u daha önceki tecrübelerinden, % 28.8'i ilaç bayilerinin tavsiyelerinden, % 16.2'si diğer üreticilerin tavsiyelerinden, % 11.7'si tarım il/ilçe müdürlüğü önerilerinden, % 6.3'ü basılı ve görsel yayınlardan bilgi kaynağı olarak yararlanmakta olduğunu ifade etmişlerdir.

2.3 Dünyada ve Türkiye'de Süs Bitkileri Üretimi ile İlgili Bazı İstatistik Veriler

Yüzyıllar önce estetik amaçlarla kullanılmaya başlanan süs bitkileri, günümüzde önemli bir tarımsal ürün olarak dikkat çekmektedir. Süs bitkileri genel bir kavram olup, kesme çiçekler ve kesme yeşillikler, saksılı bitkiler, (çiçekli ve saksılı bitkiler) ile peyzaj için kullanılan diğer bitkileri kapsamaktadır. Türkiye'de süs bitkileri 4 ana grupta incelenmektedir. Bunlar kesme çiçekler, saksılı salon bitkileri, dış mekan süs bitkileri ve doğal çiçek soğanlardır (Titiz ve ark., 2000; Yazgan ve ark., 2005)

Kesme çiçek kavramı genellikle buket, sepet, çelenk ve aranjmanlarda kullanılan çiçek, gonca, dal ve yaprakların taze, kurutulmuş, boyanmış veya ağartılmış olarak kullanıma sunulmuş durumlarını ifade etmektedir. Bu ürünlerin yetiştirilmesi, hasadı, işlenmesi, sınıflandırılması, depolanması ve pazarlanması gibi faaliyetler kesme çiçek yetiştiriciliğinin konuları arasında yer almaktadır (Karagüzel ve ark., 2001).

Dünya süs bitkileri üretim alanları 2009 yılı itibariyle yaklaşık 1.512.221 ha, olup, üretim yapılan önemli kıtalar üretim alanı büyüklüklerine göre % 64'lük bir payla Asya/Pasifik, % 22'lik payla Kuzey ve Güney Amerika, % 11'lik payla Avrupa, % 0.5'lik payla Afrika, % 0.3'lük payla Orta Doğu kıtalarıdır (AIPH, 2009).

Son 11 yılda toplam üretim alanlarında % 150.6, üretim değerinde ise % 375.4 artış gösteren dünya süs bitkileri sektörü üretimi 44.529,77 milyon Avro değeri ile bitkisel üretim sektörleri arasında önemli bir yere sahiptir. Dikkat çeken en önemli konulardan biri 2009 yılında Avrupa kıtasının dünya süs bitkileri üretim değerindeki payının % 38 düzeyinde olmasıdır. Bunu % 33 lük pay ile Kuzey ve Güney Amerika kıtası izlemektedir. Bununla birlikte üretim alanı itibariyle birinci sırada yer alan Asya/Pasifik kıtası, üretim değerindeki % 17 lik pay ile üçüncü sırada yer almaktadır (AIPH, 2010).

Dünyada kesme çiçek üretiminde ve ticaretinde lider konumda bulunan ülkeler; Kolombiya, Kenya, İsrail, İtalya ve Hollanda iken son yıllarda Ekvator ve Zimbabve de kesme çiçek üretiminde büyük atılımlarda bulunmuştur (Pertwee, 1998).

Türkiye'de ticari anlamda kesme çiçek üretimi, 1940'lı yıllarda İstanbul ve çevresinde başlamış, daha sonra Yalova önemli bir üretim merkezi konumuna gelmiştir. Sonraki yıllarda, İzmir başta olmak üzere, Ege bölgesinde sebze tarımına alternatif olarak yayılmıştır. 1980'lerde Antalya'da ve 1990 başlarında az miktarda Adana ve Muğla illerinde gelişmeye başlamıştır (Karagüzel ve ark., 2001).

Çizelge 2.5 Türkiye süs bitkileri üretim alanları (da)

ÜRETİM ALANI (da)										
Ürün Grubu	1999-2000	2000-2001	2001-2002	2002-2003	2003-2004	2004-2005	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009
Kesme Çiçek	8.545	7.582	10.365	11.456	11.988	12.203	12.048	12.639	13.111	12.126
İç ve Dış Mekan Bitkileri	6.457	6.224	8.028	9.760	12.664	8.787	11.106	12.832	11.332	20.814
Yabani Soğanlı, Rizomlu Bitkiler	130	118	193	510	543	218	478	479	414	649
Toplam	15.132	13.924	18.586	21.726	25.195	21.209	23.632	25.950	24.857	33.590

Kaynak: T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı

Çizelge 2.5’de Türkiye süs bitkileri üretim alanları incelendiğinde 1999-2009 yılları arasında 10 yıllık süreç içerisinde üretim alanlarında 2.2 kat büyüme kaydedildiği görülmektedir (T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, 2009).

Çizelge 2.6 Türkiye süs bitkileri üretim alanları (ha)

SÜS BİTKİLERİ ÜRETİM ALANLARI (2008-2009)					
ÜRÜN GRUPLARI	Cam Sera	Plastik Sera	Açık Alan	Toplam	%
Dış Mekan Bitkileri	6	98	1.863	1.968	59
Kesme Çiçekler	47	890	274	1.212	36
İç Mekan Bitkileri	5	102	5	113	3
Çiçek Soğanları	0	9	55	64	2
TOPLAM	58	1.101	2.199	3.359	100

Kaynak: T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı

Çizelge 2.6’da görüldüğü gibi Türkiye süs bitkileri üretim alanlarını % 59’luk pay ile dış mekan süs bitkileri, % 36’lık pay ile kesme çiçekler, % 3’lük pay ile iç mekan bitkileri, % 2’lik pay ile çiçek soğanları oluşturmaktadır (T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, 2009).

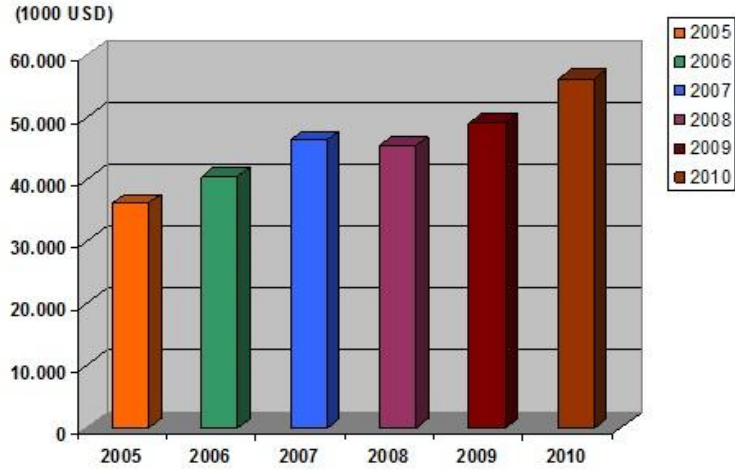
Türkiye’nin kesme çiçek ihracatından elde ettiği gelir yaklaşık 24 milyon \$’dır (AIB, 2009).

Çizelge 2.7 Türkiye süs bitkileri ihracatı

YILLAR	DEĞER (1.000 Dolar)
2000	12.956
2001	14.282
2002	22.299
2003	31.485
2004	37.748
2005	36.229
2006	40.522
2007	46.447
2008	45.524
2009	49.150
2010	56.189
2011	35.685 (AİB 23.12.2011)

Kaynak: T. C. Ekonomi Bakanlığı

Çizelge 2.7’de verildiği şekliyle Türkiye’nin 2011 yılı itibariyle süs bitkileri ihracatından elde ettiği gelir yaklaşık 36 milyon \$’dır (T.C. Ekonomi Bakanlığı, 2011).

Kaynak: T.C. Ekonomi Bakanlığı

Şekil 2.3 Türkiye süs bitkileri ihracatı

Çizelge 2.8 Türkiye'nin süs bitkileri ihracatı

ÜRÜN GRUBU	DEĞER (1.000 DOLAR)	PAY
ÇİÇEK SOĞANLARI	1.813	3%
CANLI BİTKİLER	21.774	39%
KESME ÇİÇEKLER	26.664	47%
YOSUN VE AĞAÇ DALLARI	5.938	11%
TOPLAM	56.189	100%

Kaynak: T. C. Ekonomi Bakanlığı

Çizelge 2.8'de görüldüğü gibi Türkiye'nin süs bitkileri ihracatındaki önemli ve ilk sırayı % 47 pay ile kesme çiçekler almaktadır. Dış ve iç mekan bitkileri (Canlı Bitkiler) ise % 39'luk pay ile ikinci sırada yer almaktadır (T.C. Ekonomi Bakanlığı, 2010)

Çizelge 2.9 Türkiye süs bitkileri ihracatı (2010)

ÜLKELER	DEĞER (1.000 USD)
İNGİLTERE	9.929
HOLLANDA	8.837
ALMANYA	7.197
TURKMENİSTAN	5.980
RUSYA.	3.761
AZERBAYCAN	3.495
IRAK	3.404
ROMANYA	3.383
UKRAYNA	3.247
K.K.T.C.	1.129
TOPLAM	56.189

Kaynak: T. C. Ekonomi Bakanlığı

Ülke olarak gerçekleştirdiğimiz süs bitkileri ihracatında sırasıyla İngiltere, Hollanda ve Almanya ilk üç sırada yer almaktadır (Çizelge 2.9) (T.C. Ekonomi Bakanlığı, 2010)

Çizelge 2.10 Dünyada süs bitkileri alanında sertifikalı toplam üretici sayısı (2011)

Ülke	Opsiyon	Sertifika Sahibinin Sayısı	Kabul Edilmiş Üreticilerin Sayısı (opt 2/4)
Bütün Ülkeler	1	165	-
Bütün Ülkeler	2	5	32
Bütün Ülkeler	4	2	35

Çizelge 2.11 Dünyada süs bitkileri alanında sertifikalı üretici sayısı (2011)

Ülke	Opsiyon	Sertifika Sahibinin Sayısı	Kabul Edilmiş Üreticilerin Sayısı (opt 2/4)
Avusturya	1	1	-
Çin	1	1	-
Kolombiya	1	5	-
Kolombiya	4	2	35
Kosta Rika	1	1	-
Almanya	1	27	-
Danimarka	1	2	-
Danimarka	2	2	19
Ekvator	1	9	-
Mısır	1	1	-
İspanya	1	1	-
Etiyopya	1	2	-
Fransa	1	1	-
İngiltere	1	15	-
Hindistan	1	1	-
İsrail	1	6	-
İtalya	1	69	-
İtalya	2	3	13
Sir Lanka	1	3	-
Fas	1	1	-
Hollanda	1	12	-
Portekiz	1	1	-
Türkiye	1	3	-
Güney Afrika	1	2	-
Zimbabve	1	1	-

Kaynak: GlobalGAP

Çizelge 2.11’de görüldüğü gibi İtalya’da 69 üretici süs bitkileri alanında GlobalGAP sertifikası sahibidir, bu ülkeyi 27 sertifikalı üretici ile Almanya, 15 sertifikalı üretici ile İngiltere izlemektedir. Kolombiya’da 35 üretici ürün belgelendirmesi için başvuruda bulunmuş, başvuruları kabul edilmiş ve GlobalGAP’e kayıt işlemleri tamamlanmıştır.

Bütün ülkeler değerlendirildiğinde süs bitkileri alanında dünyada 172 sertifikalı üretici olduğu görülmektedir (Çizelge 2.10).

3. MATERYAL VE METOD

3.1 Materyal

Bu araştırmada üç grup materyalden faydalanılmıştır. Birinci grup materyal merkezi İstanbul olan Sınırlı Sorumlu Flora Çiçekçilik Üretim ve Pazarlama Kooperatifinin İzmir şubesi üyesi süs bitkileri üretimi yapan üreticileri, ikinci grup materyel İzmir’de süs bitkileri üretiminin yoğun olarak yapıldığı Balçova, Narlıdere, Menderes, Urla, Seferihisar ve Ödemiş ilçelerindeki süs bitkileri müteşebbisleri ve üreticileri, üçüncü grup materyal ise Türkiye’de farklı Ziraat Fakültelerinden mezun, mezuniyetleri sonrasında İzmir Kalkınma Ajansı tarafından Tarım ve Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı kapsamında desteklenen İyi Tarım, Yüksek Bilgi ve Teknoloji Projesi doğrultusunda iyi tarım uygulamaları eğitimi almış Ziraat Mühendisleri oluşturmaktadır.

3.2 Metod

GZFT analizi incelenen kuruluşun, tekniğın, sürecin veya durumun güçlü ve zayıf yönlerini ve dış çevreden kaynaklanan fırsat ve tehditleri belirlemekte kullanılan bir tekniktir.

Amaç; iç ve dış etkenleri dikkate alarak, var olan güçlü yönler ve fırsatlardan en üst düzeyde yararlanacak, tehditlerin ve zayıf yanların etkisini en aza indirecek plan ve stratejiler geliştirmektir.

SWOT Analizi, Stanford Araştırma Enstitüsü’nde (Stanford Research Institute) 1960 tarihinden 1970 tarihine kadar sürdürölen çalışmaların ürünüdür. Sistemin beş kişilik bir grubun çalışması ile ortaya konduğu kabul edilir. Albert S. Humphrey bu grubun önde gelen isimlerinden birisidir.

Açılımı; “S (Strengths): Güçlü Yönler, W (Weaknesses): Zayıf Yönler, O (Opportunities): Fırsatlar ve T (Threats): Tehditler” olan SWOT (GZFT) Analizi; bir organizasyonun çevresi ile etkileşim içinde sistematik olarak incelendiği bir yöntemdir. Bu yöntem, planlama yapılırken organizasyonun/sektörün/bölgenin

güçlü ve zayıf yönleriyle, karşı karşıya olduğu fırsat ve tehditleri analiz etmeyi ve geleceğe dönük stratejiler geliştirmeyi ifade eder. Diğer bir ifadeyle bütünü oluşturan parçaları bilimsel bir amaçla birbirinden ayırma işidir.

SWOT Analizi çalışmasının yürütülmesinde beyin fırtınası yönteminden faydalanılmaktadır. (RTSO Çay sektörü SWOT Analizi, 2008). Beyin fırtınası, bir grup içindeki bireylerin, ilgilenilen sorun veya konu hakkındaki görüşlerini, çözüm önerilerini veya fikirlerini, kişisel olarak ayrı ayrı açıklamaları için uygulanan bir iletişim ve fikir üretim aracıdır. Beyin fırtınası; problemlere değişik çözüm önerileri getirir, çatışmaların azalmasına yardım eder, katılımcıdır, demokratiktir. SWOT analizi, aslında firmanın veya sektörün başarısını etkileyen anahtar faktörler üzerine yapılan bir beyin fırtınası çalışmasıdır (Houben ve ark.,1999).

Araştırmanın ilk aşaması, Sınırlı Sorumlu Flora Çiçekçilik Üretim ve Pazarlama Kooperatifinin İzmir şubesinde gerçekleştirilmiştir. Kooperatif İzmir Şubesinde bir inceleme ve değerlendirme toplantısı yapılmıştır (Şekil 3.1). İzmir’de kesme çiçek ve süs bitkileri üretiminin yoğun olarak yapıldığı Balçova, Narlıdere, Menderes, Urla, Seferihisar ve Ödemiş ilçelerinden süs bitkileri üreticileri ve Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Anabilim Dalı öğretim görevlilerinden Prof. Dr. Ercan ÖZZAMBAK (Bölüm ve Anabilim Dalı Başkanı, Bilim Dalı Başkanı), Prof. Dr. Uygun AKSOY (Bilim Dalı Başkanı), Prof. Dr. Ahmet ALTINDIŞLI (Bilim Dalı Başkanı), Araştırma Görevlisi Dr. Emrah ZEYBEKOĞLU ve Ziraat Yüksek Mühendisi Engin ÖZERCAN bu toplantıya katılmıştır. Oturum öncesinde Prof. Dr. Uygun AKSOY, Ziraat Yüksek Mühendisi Engin ÖZERCAN iyi tarım uygulamaları ve SWOT analizi hakkında katılımcılara bilgilendirmede bulunmuştur. Prof. Dr. Ercan ÖZZAMBAK süs bitkileri sektöründe yeni yaklaşımlar ile ilgili katılımcılara sunum gerçekleştirmiştir. Bahsedilen bilgilendirme ve sunumlar sonrasında oturumlar Prof. Dr. Uygun AKSOY’un önderliğinde ve SWOT analizine katkı yapacak eylemlerin planlanmasını sağlayacak soruların sorulması ile gerçekleştirilmiştir. Güçlü yönler oturumu 22, zayıf yönler oturumu 24, fırsatlar oturumu 20, tehditler oturumu ise 22 katılımcı ile gerçekleşmiştir. Her bir oturumda katılımcılara görüşlerini yazabilecek kartlar dağıtılmış ve her bir oturum için ayrı ayrı değerlendirmeler

yapılması istenmiştir. Katılımcılardan toplanan kartlar sınıflandırılmış, çıkarımlar yapılmış ve SWOT analizi formatında değerlendirilmiştir. Bu oturumlar sonrasında katılımcılar tarafından kesme çiçek sektörünün güçlü yönleri, zayıf yönleri, fırsatları ve tehditleri sözlü olarak da ortaya konulmuştur. Bu ana kaynak olarak nitelendirilen katılımcı tespitlerine, yorumlarına da birebir olarak çalışmada yer verilmiştir.

Şekil 3.1 Sınırlı Sorumlu Flora Çiçekçilik Üretim ve Pazarlama Kooperatifi'nin İzmir şubesinde üreticilere yönelik gerçekleştirilen SWOT analizi

Araştırmanın ikinci aşamasında 48 üretici / müteşebbis ile anket çalışması yürütülmüştür. Bu çalışma Sınırlı Sorumlu Flora Çiçekçilik Üretim ve Pazarlama Kooperatifi İzmir Şubesi üyesi ve Balçova, Narlıdere, Menderes, Urla, Seferihisar, Ödemiş de süs bitkileri üretimi yapan üreticileri ve aynı il ve ilçelerdeki bu kooperatife üye olmayan süs bitkileri müteşebbisleri ile gerçekleştirilmiştir. Üreticilerin basit cevaplarla yanıtlayabilecekleri 85 soruluk bir anket formu, İyi Tarım Uygulamaları / Entegre Çiftlik Güvencesi / Kritik Kontrol Noktası Uygunluk Kriterleri (Versiyon 4) / Tüm Çiftlikler + Ürün + Süs

Bitkileri modülleri esas alınarak hazırlanmıştır (Çizelge 3.1). Anket formu herbir üretici / müteşebbis ile yüz yüze görüşme tekniği ile yürütülmüştür (Şekil 3.2).

Çizelge 3.1 Üreticilere yönelik uygulanan anket formu

1.	Kayıt tutuyor musunuz? Tuttuğunuz kayıtları saklıyor musunuz? En az iki yıl boyunca.
2.	Bulduğunuz sahada üretim yapmak bu üretim için uygunmuydu? Üretime başlamadan önce toprak iklim ve su yönünden irdelediniz mi? Şimdiki bilgilere sahip olsam burada bu üretimi yapmazdım dediğiniz konular var mı?
3.	ÇKS ye kayıtlı mısınız? Örtü altı kaydı mı? ÇKS mi?
4.	Risk nedir tanımlayabilir misin?
5.	Sağlıklı, emniyetli, güvenli hijyen çalışma koşullarını içeren risk değerlendirmeniz mevcut mu?
6.	Hijyen, ilk yardım, ya da operatör eğitimleri aldınız mı? Bu eğitimlerin varlığından haberdar mısınız?
7.	Prosedür nedir? Tarif edebilir misiniz?
8.	Kazayı önleyici tabela ve işaretlemelerden haberdar mısınız?
9.	Ecza dolabınız mevcut mu?
10.	Çalışanlar ya da ilaçlama uygulaması yapanlar koruyucu kıyafet kullanıyor mu?
11.	Kullanıyorsa neler kullanıyorlar?
12.	Kimleri çalıştırdığını biliyor musun? Çalıştırdığın kişilerle ilgili daha fazla bilgiye sahip olmak istemez misin? Kendi güvenliğinin açısından.
13.	Çalışanlarla toplantı düzenliyor musun?
14.	Çalıştırdığın işçilere yiyeceklerini, içeceklerini saklayabilmeleri için koruyabilmeleri için alanlar sunabiliyor musun? El yıkama, wc imkanı sunabiliyor musun? ya da bunların hangilerini sunabiliyorsun?
15.	Atıkları ne yapıyorsunuz? Nasıl değerlendiriyor sunuz? Geri dönüşüm mü? Araziye doldurma mı? Yakma mı? Organik atıkların kompostlanması mı?
16.	Evsel atıkları nasıl değerlendiriyorsunuz? Belediye hizmeti var mı?
17.	Doğal bitki örtüsü ve hayvan türlerinden haberdar mısınız? Ne var ne yok biliyor musun? İnceleme yapıyor musun? varsa zarar görmesine engel oluyor musun? Geliştirilmesine yardımcı oluyormusun katkı oluyor mu?
18.	Tarımsal faaliyetlerin çevreye olan etkilerini biliyor musun? Asgeriye indirmek için faaliyetlerin var mı?
19.	Çevreyi ne şekilde geliştirmeliyiz ki biyoçeşitlilik artsın? Etrafınızda verimsiz saha var mı?
20.	Hangi enerjileri tükettiğini biliyor musun?
21.	Hangi kaynakları tükettiğini biliyor musun?
22.	Ürününü sattığın pazarladığın yerler nereleri? Müşterilerinizin şikayetlerini nasıl değerlendiriyorsunuz?
23.	İzlenebilirlik nedir duyduunuz mu kısaca neler söyleyebilirsiniz?
24.	Üretim materyali denince ne anlıyorsunuz?
25.	Fide fidan tohum ya da benzeri alımları yaparken garanti belgelerini sorguluyor musun? ya da sağlık sertifikalarını talep ediyor musun?
26.	Kendin fidan ya da fide üretiyor musun?
27.	Kendin fide yetiştiriyorsan yaptığınız uygulamaları kayıt altına alıyor musun?
28.	Hangi çeşitlerin ya da türlerin hangi hastalık ya da zararlılara karşı dayanıklı olduğu yönünde bilgin var?
29.	GDO nedir? Neler söyleyebilirsin?
30.	Rotasyon nedir? Neler söyleyebilirsin?
31.	Toprak işleminde toprağın sıkışmasını önleyen teknikler hangileridir?
32.	Toprak analizi yaptırıyor musun? Ne sıklıkta? yaptırıyor musun?
33.	Gübreleri doğru zamanda verip vermediğin ile ilgili bilgin var mı?
34.	Danışman kullanıyor musun?
35.	Danışmanın yeterliliğini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Çizelge 3.1 Üreticilere yönelik uygulanan anket formu (devam)

36. Gübreleme makinelerinin doğruluğundan haberdar mısınız? Bakımlarını yaptırıyor musunuz?
37. Gübrelerini depoladığınız alanların depolama isteklerinden haberdar mısınız?
38. Organik gübre kullanıyor musunuz? Kullandığınız organik gübrenin kaynak ve özelliklerini biliyor musun? Besin katkılarını biliyor musun?
39. Ürünün su ihtiyacını saptamak amacıyla sistematik tahmin yöntemleri kullanıyor musunuz?
40. Sulama yönteminiz nedir? Su sarfiyatını azaltmaya yönelik bir girişiminiz var mı?
41. Foseptik suyu kullanıyor musunuz?
42. Su analizi yaptırıyor musunuz?
43. Yılda kaç defa?
44. Su kirliliğine sebep olan faktörler hakkında bilgin var mı?
45. Sulama suyunu nereden temin ediyorsunuz?
46. Ruhsatları mevcut mu?
47. Entegre mücadelenin ne anlama geldiğini biliyor musunuz?
48. Ürün yetiştirirken kullandığınız kimyasallar sizce yeterli mi? Fazla mı? Az mı?
49. Kimyasalları nereden temin ediyorsunuz?
50. Etiketleri var mı?
51. Dayanıklılık nedir haberdar mısınız?
52. Bitki koruma maddelerinin seçimi esnasında kimden? ya da kurumlardan destek alıyorsunuz? Danışman / bayii / tavsiye / kendi / kooperatif / diğer
53. Kullandığınız BKÜ amaca uygun mu?
54. BKÜ tescilli mi? O ürün ve hastalık zararlı için ruhsat almış mı?
55. BKÜ faturalarını saklıyor musun?
56. Ürünlerini yurt dışına pazarlıyor musun?
57. Kullandığınız BKÜ nün pazarladığınız ülkede de ruhsatlı olup olmadığını biliyor musun?
58. BKÜ kim seçiyor? yeterliliği var mı?
59. Uygulama makinesinin kalibrasyonu yapıyor musunuz? Bakımını yapıyor musunuz? İlaç makinesi bakımı denilince aklınıza ne gelmektedir?
60. BKÜ karıştırırken etiket bilgilerinden haberdar mısınız?
61. BKÜ uygulayan kişinin operatör ehliyeti var mı?
62. İlaç tankında artan uygulama karışımına ne yapıyorsunuz?
63. BKÜ satın aldıktan sonra hangi koşullarda depoluyorsunuz? Özel koşullar ve istekler olduğundan haberdar mısınız?
64. Gönüllü olarak yılda bir kez sağlık kontrolünden geçiyor musunuz?
65. Yeniden giriş nedir, ne anlatılmak istenmektedir biliyor musunuz?
66. Kaza sonucu zehirlenme olursa neler yapacağınızı biliyor musun?
67. Boş bitki koruma maddesi kutularını ne yapıyorsunuz? Başka amaçla kullanım İnsanlara zarar vermeyecek şekilde atılması Çevreyi kirletmeyecek şekilde atılması Toplama birimi kullanımı Özel varillerde yakma
68. Yakmadan önce neler yapman gerektiğini biliyor musun? 3 kez duru su ile çalkalama Delme Ezme Yakma varilleri kilitli
69. Alıcınızın kim yada kimler olduğunu biliyor musunuz?

Çizelge 3.1 Üreticilere yönelik uygulanan anket formu (devam)

70. Müşterinizin kalite ile ilgili isteklerinin neler olduğunu biliyor musunuz?
71. Yetiştirdiğin çeşidin orijinini, kime ait olduğunu biliyor musunuz?
72. Toprak fumigasyonu yapıyor musunuz?
73. Kimyasal fumigant uygulamasına karar vermeden önce fumigasyona alternatif metodlar araştırıldı mı?
74. Substrat kullanıyor musunuz? Bir yıl mı? Birden fazla yıl mı? 2. yıl kullanılmadan önce ne şekilde sterilize ediyor sunuz?
75. Buhar kullanıyor musun?
76. Kapalı sistemlerde her iki haftada bir taşınabilir ekipmanlar ile ölçüm var mı?
77. Üretim planı ve gübreleme programı mevcut mu?
78. Hasad edilen her ürün için en azından bir kere analiz ve hesaplama yapılıyor mu?
79. Asit kullanıyor musun? Asitin zararlarından haberdar mısın?
80. Paketleme malzemelerine kemirgenler, kuşlar, fiziksel ve kimyasal hasarlardan korunacak şekilde mi depoluyorsun?
81. Arazide kullandığın taşıma birimleri kovalar, vb. temiz mi?
82. Hasad sonrası uygulama yapıyor musun? Hasad sonrasında ürününü yıkıyormusun ya da yıkıyor mu ? ya da hangi su ile muamele ediliyor?
83. İlaçlama yaptığın suyun kalitesi ile ilgili bilgi mevcut mu?
84. Hasat sonrasında ürün kalitesini koruyabilmek maksadı ile ilaçlama muamelesi var mı? Teknik olarak kabul edilebilir bir bulunmadığında kimyasal kullanılabilir.
85. Müşteri ile irtibat halinde misiniz? Hangi kimyasalların kullanılması gerektiği ile ilgili?

Bu anket çalışması ile birlikte aşağıda sıralanan kriterler ele alınmıştır.

- Kayıt tutma
- Saha geçmişi ve arazi risk değerlendirmesi
- Çiftçi kayıt sistemi kaydı
- İşçi sağlığı, güvenliği, refahı
- Atık yönetimi
- Çevre ve korunması, doğal yaşam
- Müşteri şikayetlerinin değerlendirilmesi / geri çekme
- İzlenebilirlik
- Üretim materyali

- Toprak ve substrat yönetimi
- Gübre uygulaması
- Sulama
- Bitki koruma ürünleri
- Ekipman
- Hasat

Şekil 3.2 Üreticilere yönelik düzenlenen anket çalışması

Araştırmanın üçüncü aşaması Ege Üniversitesi Bahçe Bitkileri Bölümü Uygulama alanları dersliğinde gerçekleşmiştir. Bu inceleme ve değerlendirme toplantısına 23 Ziraat Mühendisi katılmıştır. İyi Tarım Uygulamaları / Entegre Çiftlik Güvencesi Versiyon 4 / Kritik Kontrol Noktası Uygunluk Kriterlerinin (Meyve, Sebze) uygulanabilirliğini ortaya koymak, iyi tarıma bakış açısını belirlemek amacıyla SWOT analizi gerçekleştirilmiştir. Oturum öncesinde SWOT analizi hakkında katılımcılara bilgilendirmede bulunulmuştur. Bahsedilen bilgilendirme sonrasında SWOT analizi, bu analize katkı yapacak eylemlerin planlanmasını sağlayacak soruların sorulması ile gerçekleştirilmiştir. Her bir oturumda katılımcılara görüşlerini yazabilecek kartlar dağıtılmış ve her bir oturum

için ayrı ayrı değerlendirmeler yapılması istenmiştir. Katılımcılardan toplanan kartlar sınıflandırılmış, çıkarımlar yapılmış ve SWOT analizi formatında değerlendirilmiştir.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

4.1 İzmir İli Tarımsal Potansiyeli ve Süs Bitkilerine Ait Bazı Tarımsal Göstergeler ve İstatistiksel Bilgiler

İzmir ili tarım arazileri kullanım durumu irdelendiğinde, her ne kadar süs bitkileri alanı % 0.2'lik alanla diğer kullanım durumlarına nazaran son sırada yer alıyor olarak görülse de, illere göre süs bitkileri üretim alanları ele alındığında % 24'lük bir payla birinci sırada yer almakta, bunu % 21 payla Sakarya, % 15'lik payla Antalya ili izlemektedir (Şekil 4.3 ve Çizelge 4.10).

Süs bitkilerinin (kesme çiçekçilik) toplam üretim içerisindeki payı % 1.55 olup üretim değeri 91.715.538 TL'dir (Çizelge 4.8).

Süs bitkileri üretim alanlarına göre İzmir ili ilçeleri ele alındığında sırasıyla Urla, Menderes ve Bayındır ilçelerinin ilk üç sırada yer aldığı görülmektedir. Urla 1.406 dekar ile en büyük süs bitkileri üretim alanına sahip iken, bu ilçeyi 1.356 dekar alan ile Menderes ilçesi izlemektedir. Bayındır ilçesi süs bitkileri yetiştiriciliği yönünden 614 dekar üretim alanına sahiptir ve üçüncü sırada yer almaktadır (Çizelge 4.1).

İzmir ili 1999 yılında % 32.1, 2008 yılında ise % 24.4'lük en yüksek payla en fazla süs bitkileri üretim alanına sahip ildir (Karagüzel ve ark., 2010).

Benzer şekilde İzmir ilinin kesme çiçek, iç mekan süs bitkileri üretiminde birinci sırada, dış mekan süs bitkileri üretim alanında ise Sakarya'dan sonra ikinci sırada olduğu Karagüzel ve ark. (2010) tarafından belirtilmektedir.

Çizelge 4.1 İzmir ili 2010 yılı kullanım şekline göre tarım arazisi dağılımı (dekar)

İLÇELER	Tarıla Alanı	Sebze Alanı	Süs Bitkileri Alanı	Bağ Alanı	Meyve Alanı	Narenciye Alanı	Zeytin Alanı	Kavaklık Alanı	Nadas Alanı	Tarım Elverişli Boş Arazisi	TOPLAM TARIM ALANI
BALÇOVA	73,0	873,0	614,0	60,0	40,0	1.550,0	1.010,0		0,0	675,0	4.895,0
BORNOVA	1.500,0	783,0	4,3	2.160,0	1.813,0	0,0	9.195,0		1.250,0	11.454,0	28.159,3
BUCA	4.608,0	1.111,0	0,0	917,0	1.174,0	0,0	8.000,0		5.500,0	5.557,0	26.867,0
ÇİĞLİ	6.075,0	241,0	0,0	30,0	21,0	0,0	5,0		0,0	7.120,0	13.492,0
GAZİEMİR	27,0	63,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1.080,0		500,0	260,0	1.930,0
GÜZELBAHÇE	1.060,0	691,0	211,3	1.502,0	32,0	1.050,0	3.300,0		500,0	6.365,0	14.711,3
KARŞIYAKA	152,0	136,0	0,0	0,0	48,0	30,0	915,0		0,0	2.660,0	3.941,0
KONAK	384,0	176,0	0,0	2.990,0	182,0	0,0	400,0		200,0	770,0	5.102,0
NARLIDERE	34,0	229,0	56,0	5,0	52,0	1.830,0	560,0		0,0	280,0	3.046,0
MERKEZ TOPLAM	13.913,0	4.303,0	962,1	7.664	3.362	4.460	24.465	0,0	7.950,0	35.141,0	102.220,1
ALIĞA	57.610,0	2.420,0	22,0	1.230,0	1.300,0	20,0	47.810,0	50,0	2.930,0	7.350,0	120.742,0
BAYINDIR	83.300,0	16.000,0	652,4	7.420,0	5.884,0	610,0	164.270,0	4.000,0	0,0	0,0	282.136,4
BERGAMA	243.980,0	54.393,0	0,0	14.000,0	8.711,0	25,0	96.750,0	1.350,0	750,0	0,0	419.959,0
BEYDAĞ	15.020,0	2.304,0	2,9	20,0	21.725,0	0,0	9.800,0	120,0	305,0	0,0	49.296,9
ÇEŞME	2.675,0	6.670,0	0,0	2.110,0	163,0	160,0	3.240,0	0,0	1.070,0	1.200,0	17.288,0
DİKİLİ	68.935,0	2.136,0	0,0	160,0	268,0	180,0	43.940,0	0,0	1.450,0	0,0	117.069,0
FOÇA	20.511,0	2.453,0	0,0	340,0	225,0	30,0	16.655,0	0,0	5.000,0	5.000,0	50.214,0
KARABURUN	2.718,0	1.368,0	268,0	687,0	175,0	1.050,0	30.650,0	0,0	1.000,0	1.000,0	38.916,0
KEMALPAŞA	25.366,0	9.250,0	180,0	33.665,0	95.956,0	0,0	56.965,0	900,0	1.303,0	6.500,0	230.085,0
KINIK	67.076,0	15.213,0	0,0	40,0	278,0	0,0	8.736,0	0,0	200,0	85,0	91.628,0
KIRAZ	102.017,0	11.014,0	293,0	1.000,0	22.720,0	0,0	21.450,0	900,0	0,0	26.000,0	185.394,0
MENDERES	115.260,0	16.683,0	1.356,0	21.595,0	1.712,0	13.875,0	54.500,0	0,0	0,0	7.550,0	232.531,0

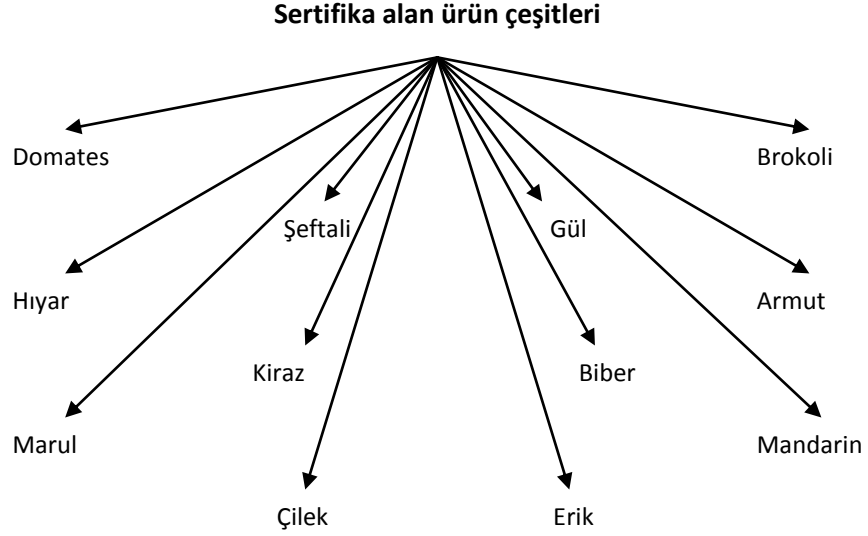
Çizelge 4.1 İzmir ili 2010 yılı kullanım şekline göre tarım arazisi dağılımı (dekar) (devam)

İLÇELER	Tarha Alanı	Sebze Alanı	Süs Bitkileri Alanı	Bağ Alanı	Meyve Alanı	Narenciye Alanı	Zeytin Alanı	Kavaklık Alanı	Nadas Alanı	Tarım Elverişli Boş Arazi	TOPLAM TARIM ALANI
MENEMEN	120.450,0	38.834,0	56,2	8.780,0	7.930,0	1.580,0	20.084,0	100,0	500,0	4.060,0	202.374,2
ÖDEMiŞ	160.002,0	72.084,0	550,0	3.510,0	40.425,0	170,0	60.900,0	3.500,0	7.745,0	0,0	348.886,0
SEFERiHiSAR	2.660,0	2.006,0	248,8	4.108,0	711,0	12.939,0	50.840,0	0,0	1.170,0	1.350,0	76.032,8
SELÇUK	13.950,0	5.060,0	400,0	3.750,0	24.940,0	8.900,0	77.730,0	120,0	12.720,0	5.480,0	153.050,0
TiRE	127.045,0	68.075,0	283,7	1.327,0	33.005,0	180,0	45.885,0	350,0	0,0	0,0	276.150,7
TORBALI	140.547,0	61.823,0	569,0	10.170,0	10.795,0	328,0	72.845,0	150,0	0,0	2.199,0	299.426,0
URLA	17.320,0	16.112,0	1.406,0	1.700,0	397,0	870,0	48.805,0	50,0	0,0	7.381,0	94.041,0
TOPLAM	1.400.355,0	408.201,0	7.250,0	123.276	280.682	45.377	956.320	11.590,0	44.093,0	110.296,0	3.387.440,0
Tarha Alanı = 1. ürdün ekiliş alanı			Sebze Alanı = Açıkta 1. Ürdün Ekiliş Alanı + Ortaltır				Süs Bitkileri Alanı = Açıkta +Ortaltır+İç-Dış Mekan				

Çizelge 4.2 İzmir ili iyi tarım uygulamaları verileri (2007-2009)

Firma sayısı	12
Çiftçi sayısı	124
Üretim Alanı(da)	1.856
Üretim(ton)	21.509
Ürün Çeşidi	12

Kaynak: T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı İzmir Tarım İl Müdürlüğü

Kaynak: T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı İzmir Tarım İl Müdürlüğü

Şekil 4.1 İzmir ili iyi tarım uygulamaları sertifikası alan ürün çeşitleri

İzmir’de 2007-2009 yılları arasında 12 ürün çeşidinde 1.856 dekar alanda iyi tarım uygulamaları gerçekleştirilmiş ve 124 üretici iyi tarım uygulamaları sertifikasına sahip olmuştur (Çizelge 4.2).

Çizelge 4.3 İzmir İl Tarım Müdürlüğü iyi tarım uygulamaları çalışmaları 2009, 2010, 2011 yılları verileri

	2009	2010	2011
Bireysel sertifikasyon üretici sayısı	53	102	37
Grup sertifikasyonu	4	20	9
Grup içi üretici sayısı	-	248	38
Ürün çeşidi	17	31	26
Üretim alanı(da)	17.192	25.100	5.700

Kaynak: T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı İzmir Tarım İl Müdürlüğü

Çizelge 4.3 incelendiğinde İzmir ilinde İTU sertifikalı üretici sayısında 2010 yılında, 2009 yılına göre artış olduğu fakat 2011 yılında İTU belgeli üretici sayısında, 2009 ve 2010 yıllarına göre azalma kaydedildiği görülmektedir.

İzmir ilinde tarımla uğraşan nüfus oranı % 15 , çiftçi aile sayısı 151.000, toplam tarım alanı 338.744 ha, tarım alanlarının toplam alan içindeki payı % 28, ürün çeşitliliği 113 tür bitkisel ürün ve 13 tür hayvan yetiştiriciliği, ortalama işletme büyüklüğü 14.45 da dır (TUİK, 2009).

Çizelge 4.4 İzmir ili bazı tarımsal göstergeler

Bitkisel Üretim Değeri			Hayvansal Ürünler Üretim Değeri		
Sıra No	İl Adı	Oran (%)	Sıra No	İl Adı	Oran (%)
1	ANTALYA	7.299	1	BALIKESİR	8.749
2	MERSİN	5.819	2	BOLU	7.957
3	KONYA	4.358	3	İZMİR	6.744
4	İZMİR	3.919	4	KONYA	4.427
5	ADANA	3.790	5	MANİSA	4.426
6	BURSA	3.522	6	SAKARYA	4.359
7	ŞANLIURFA	3.547	7	AFYON	2.867
8	MANİSA	3.482	8	ANKARA	2.514
9	ANKARA	3.131	9	BURSA	2.290
10	HATAY	3.063	10	KAYSERİ	1.925

Kaynak: 2009 yılı TUİK verileri

İzmir bitkisel üretim değeri bakımından Türkiye 4.'sü, hayvansal ürünler üretim değeri bakımından Türkiye 3.'sü durumundadır (Çizelge 4.4).

Çizelge 4.5 İzmir ili bazı tarımsal göstergeler

Canlı Hayvanlar Üretim Değeri			Toplam Tarımsal Üretim Değeri		
Sıra No	İl Adı	Oran (%)	Sıra No	İl Adı	Oran (%)
1	BALIKESİR	4.400	1	ANTALYA	4.603
2	KONYA	4.260	2	İZMİR	4.554
3	İZMİR	4.025	3	KONYA	4.350
4	ŞANLIURFA	3.170	4	BALIKESİR	4.237
5	ERZURUM	3.161	5	MERSİN	3.832
6	VAN	2.886	6	MANİSA	3.399
7	KARS	2.506	7	ŞANLIURFA	2.937
8	AFYON	2.449	8	BURSA	2.871
9	AYDIN	2.341	9	ADANA	2.860
10	MANİSA	2.227	10	ANKARA	2.711

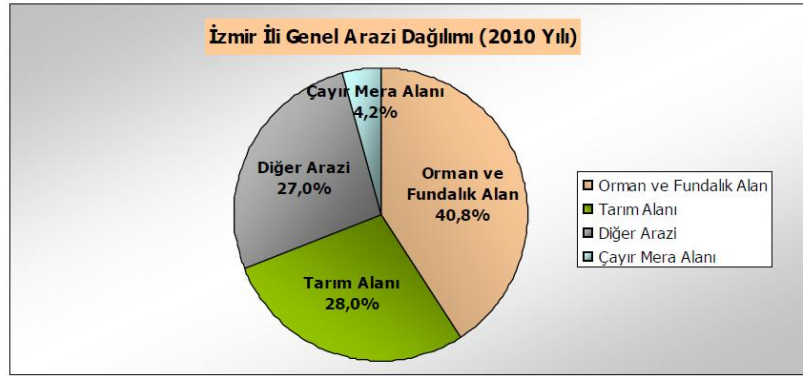
Kaynak: 2009 yılı TUİK verileri

İzmir canlı hayvanlar üretim değeri bakımından Türkiye 3.'sü, toplam tarımsal ürünler üretim değeri bakımından Türkiye 2.'si durumundadır (Çizelge 4.5).

Çizelge 4.6 İzmir ili genel arazi varlığı

İzmir İli Yüzölçümü		1.208.611,2 ha
Orman ve Fundalık Alan	% 40.8	493.154,5 ha
Tarım Alanı	% 28.0	338.744,0 ha
Diğer Arazi	% 27.0	325.739,7 ha
Çayır Mera Alanı	% 4.2	50.973,0 ha

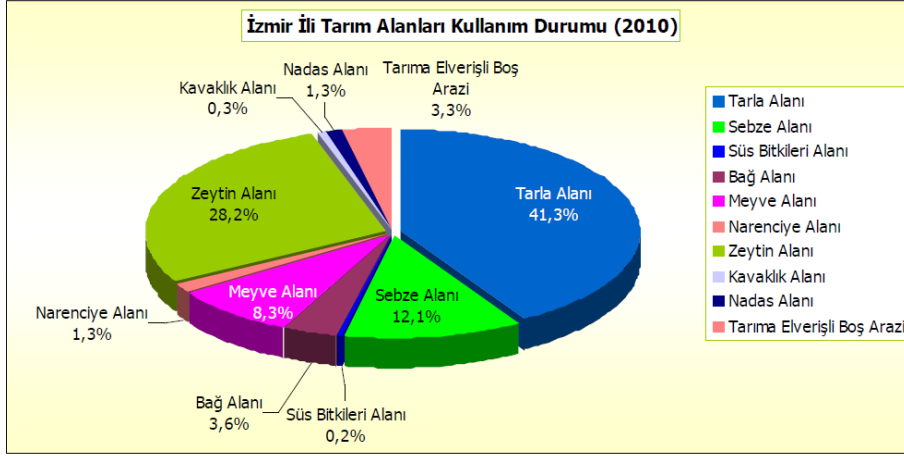
Kaynak: 2010 yılı TÜİK verileri

Kaynak: 2010 yılı TÜİK verileri

Şekil 4.2 İzmir ili genel arazi varlığı

İl genel arazi varlığı 1.208.611 hektar olup, bunun % 28'ini tarım arazileri, % 40.8'ini orman ve fundalık alanlar, % 4.2'sini çayır mera alanı ve % 27'sini ise diğer araziler oluşturmaktadır. Kısaca özetlemek gerekirse tarım arazileri İzmir yüzölçümünün 1/4'ünün üzerinde paya sahiptir (Çizelge 4.6 ve Şekil 4.2).

Kaynak: 2010 yılı TÜİK verileri

Şekil 4.3 Tarım arazileri dağılımı

2010 yılı tarımsal istatistik verilerine göre İzmir'in genel arazi varlığının % 28'ini tarım arazileri oluşturmakta olup; toplam 338.744 hektar tarım arazisi içerisinde % 41.3 payla tarla alanları 1. sırayı, % 28.2 payla zeytin alanları 2. sırayı, % 12.1 payla sebze alanları 3. sırayı, % 8.3 payla meyve alanları 4. sırayı ve % 3.6 payla bağ alanları 5. sırayı almaktadır (Şekil 4.3).

Çizelge 4.7 İzmir ili sera varlığı

	(dekar)					
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Sebze-Meyve	7.834	7.912	7.467	7.467	7.762	8.203
Süs Bitkileri	3.416	3.842	4.073	4.073	3.132	3.920

Kaynak: 2010 yılı TÜİK verileri

Çizelge 4.7'de görüldüğü gibi İzmir ilinin 12.123 dekarlık sera alanının % 67.7'sini sebze-meyve seraları, % 32.3'ünü süs bitkileri seraları oluşturmaktadır. İl genelinde toplam 7.250 dekar alanda süs bitkileri yetiştiriciliği yapılmaktadır.

İzmir ili toplam tarımsal üretim değerinin % 56.5'ini bitkisel üretim değeri, % 38,4'ünü hayvansal üretim değeri ve % 5.1'ini ise su ürünleri üretim değeri oluşturmaktadır (Çizelge 4.8).

Çizelge 4.8 İzmir ili 2010 yılı tarımsal üretim değeri

Ürün Grupları	Üretim Değeri (TL)	Toplam Üretim İçindeki Payı (%)
TARLA ÜRÜNLERİ	1.030.890.690	17.38
SEBZELER	1.038.766.748	17.52
MEYVELER	1.191.140.500	20.09
SÜS BİTKİLERİ (Kesme Çiçekçilik)	91.715.538	1.55
BİTKİSEL ÜRETİM TOPLAMI	3.352.513.475	56.53
ET (Kırmızı et+ Beyaz et)	1.308.780.450	22.07
SÜT (Sığır+Koyun+Keçi)	801.933.496	13.52
YUMURTA	123.402.450	2.08
BAL+BALMUMU	41.681.002	0.70
YAPAĞI+KIL	698.449	0.01
HAYVANSAL ÜRETİM TOPLAMI	2.276.495.847	38.39
DENİZ BALIKLARI	56.505.033	0.95
DİĞER DENİZ ÜRÜNLERİ	11.960.165	0.20
İÇ SU BALIKLARI	198.830	0.00
KÜLTÜR BALIKLARI	232.458.839	3.92
SU ÜRÜNLERİ ÜRETİMİ TOPLAMI	301.122.867	5.08
TOPLAM TARIMSAL ÜRETİM	5.930.132.188	100

Kaynak: 2010 yılı TÜİK verileri

Çizelge 4.9 İzmir ili 2010 yılı süs bitkileri (kesme çiçek) ekiliş, üretim, verim ve üretim değeri

TÜRLER	(ÖRTÜ ALTI + AÇIK)				FİYAT (Kr./ Adet)
	EKİLİŞ (m ²)	ÜRETİM (Adet)	VERİM (Adet/ m ²)	ÜRETİM DEĞERİ (TL)	
ÇİTİR	9.200,0	4.095.000,0	445	163.800	4
FREZYA	73.820,0	9.300.000,0	126	930.000	10
GERBERA	182.400,0	26.311.500	144	13.945.095	53
GLAYÖL	51.450,0	3.730.900	73	485.017	13
GÜL	852.000,0	32.030.000,0	38	8.968.400	28
GYPHOPHILLA	19.000,0	690.500	36	379.775	55
KARANFİL	1.582.676,0	217.331.500	137	43.466.300	20
KASIMPATI (Krizantem)	339.004,0	28.490.000,0	84	7.692.300	27
LİLYUM (Zambak)	339.190,0	6.572.060,0	19	11.041.061	168
LIMONIUM	0,0	0,0	0	0	0
LİSİANTHUS	41.550,0	3.075.000,0	74	799.500	26
NERGİS	265.000,0	8.780.000,0	33	3.336.400	38
SOLİDAGO	2.800,0	44.400,0	16	33.300	75
STARLICYA	36.800,0	261.000,0	7	247.950	95
SUMBUL	9.000,0	900.000,0	100	90.000	10
ŞEBBOY	14.200,0	341.600,0	24	136.640	40
TOPLAM	3.818.090,0			91.715.538	

Kaynak: T.C. Tarım ve Köyşleri Bakanlığı İzmir Tarım İl Müdürlüğü

İzmir ili 2010 yılı süs bitkileri (kesme çiçek) ekiliş, üretim, verim ve üretim değeri ele alındığında ekiliş alanı olarak 1.582 da ile karanfil birinci sırada yer alırken bunu 852 da dikiliş ile gül, 339 da dikiliş ile lilyum (zambak), 339 da dikiliş alanı ile kasımpati (krizantem), 265 da dikiliş ile nergis ve 182 da dikiliş ile gerbera izlemektedir (Çizelge 4.9).

Yukarıda sıralanan aynı türler üretim değeri olarak incelendiğinde, karanfil üretim değerinin yine birinci sırada yer aldığı, dikim alanı olarak son sırada yer alan gerberanın üretim değeri olarak ikinci sırada yer aldığı, lilyum hem ekiliş hem de üretim değeri olarak sıralamada üçüncülüğünü korumakta olduğunu söyleyebiliriz.

Çizelge 4.10 Bazı önemli illere göre süs bitkileri üretimi 2009

İLLER	ÜRETİM ALANI (da)	PAY (%)
İzmir	8.016	24
Sakarya	7.034	21
Antalya	5.058	15
Yalova	4.541	14
Bursa	3.220	10
Isparta	1.522	5
Kocaeli	946	3
Balıkesir	468	1
Samsun	425	1
Adana	422	1
Diğer	1.938	6
TOPLAM	33.590	100

Kaynak: T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı

Çizelge 4.10 Türkiye’de bazı önemli illere göre süs bitkileri üretim alanları incelendiğinde, İzmir, Sakarya ve Antalya illerinde önemli bir yoğunlaşmanın olduğu görülmektedir. Her üç il toplam üretim alanının % 60’ını oluşturmaktadır. Diğer önemli bir üretim merkezi Yalova’dır.

Kesme çiçek sektörü, çoğunlukla iç piyasaya yönelik üretim yapan üreticilerin biraraya gelerek oluşturdukları kooperatif organizasyonlarında ve daha çok ihracata yönelik faaliyet gösteren özel sektör kuruluşlarından oluşmaktadır (Sayın ve Sayın, 2004).

Türkiye’de ticari anlamda kesme çiçek yetiştiriciliği ilk olarak 1940’lı yıllarda İstanbul ve çevresinde başlamış daha sonra diğer bölgelerde yayılmıştır. Bu yetiştiricilik türü hem ekolojiye uygunluğu hem de sebze üretimine önemli ölçüde alternatif olması nedeniyle yaygınlaşmıştır.

4.2 İzmir İli Süs Bitkileri Sektörü SWOT Analizi Bulguları ve Tartışma

Araştırma, İzmir ili süs bitkileri üretimi sektörünün mevcut durumunun güçlü ve zayıf yönlerinin, fırsat ve tehditlerinin belirlenerek sektörün

geliştirilebilmesi adına alınması gereken önlemlere ışık tutabilmek amacıyla SWOT analizi yöntemi uygulanarak gerçekleştirilmiştir.

Amaç; iç ve dış etkenleri dikkate alarak, var olan güçlü yönler ve fırsatlardan en üst düzeyde yararlanacak, tehditlerin ve zayıf yönlerin etkisini ise en aza indirecek plan ve stratejiler geliştirilmesine yönelik altyapı çalışmalarının gerçekleştirilmesidir.

4.2.1 Güçlü yönler

4.2.1.1 Süs bitkileri güçlü yönleri katılımcı değerlendirmeleri

Bu bölümde bu oturuma katılanların (22 kişi), süs bitkileri sektörü güçlü yönleri oturumundaki yazılı değerlendirmelerine yer verilmiştir.

- “Hava ve toprak koşullarının üretim için elverişli olması ve üreticilerin ihracata yönelik üretim yapabilmesi”
- “Arazi ve iklim koşulları”
- “Avantajlı yönümüz yok”
- “İzmir iklim bakımından çok güzel ve pazarlama olanakları çok iyi”
- “İklim şartlarımızın ve gübreleme yapılmak kaydıyla topraklarımızın üretim için uygun olması (Balçova Bahçelerarası seralarda üretim yapıyorum)”
- “Biraraya gelebilme ve iklim”
- “Kaliteli üretim materyali kullanımı ve gözlem tecrübesi”
- “İzmir bölgesinde üretici olmanın en önemli artısı ve gücü İzmir’in hem turfanda sebze meyve hem de kesme çiçek üretiminde Türkiye’de ilklerden hatta ilk olması”

- “Üretim tecrübemizin olması ve üretim alanının bana ait olması”
- “Üretim tecrübesi ve İzmir’in iklimi”
- “İzmir iklimi ve birikim”
- “İklimin iyi olması üretimin iyi olmasını sağlıyor”
- “Kesme çiçekte ilklerden biri olmamız ve iklim şartları”
- “Kesme çiçekte tecrübe ve iklim şartlarının uygunluğu”
- “İklim şartlarının ürettiğimiz çiçeğe göre uygunluğu”

4.2.1.2 Süs bitkileri güçlü yönleri katılımcı değerlendirmeleri çıkarımları

- 22 kişilik gruptan 15 kişi ve süs bitkileri üretimi için İzmir ili ekolojik koşullarının, iklimsel değerlerinin avantaj olduğunu belirtmektedir.
- 22 kişilik gruptan 8 kişi süs bitkileri yetiştiriciliği ile ilgili yıllardır yapılan üretimin getirisi olarak oluşan deneyimin, üretim ve sektör gelişimi için avantajlı olduğunu düşünmektedir.
- 22 kişilik gruptan 3 kişi İzmir ili üretim alanı koşullarını; arazi durumu toprak yapısı vb. avantaj olarak görmektedir.
- 22 kişilik gruptan 3 kişi İzmir ilinde yetiştiricilik yapmanın pazarlama faaliyetleri açısından avantajlı olduğunu düşünmektedir.
- 22 kişilik gruptan 2 kişi kartlarında sektörde avantaj ya da güçlü bir tarafın olmadığını belirtmiş olup, analizin diğer bölümü olan beyin fırtınasında (söyleşi sırasında), yukarıda yer alan üretici görüşlerinde belirtilen görüşlere aslında katıldıkları açıkça anlaşılmıştır.

- 22 kişilik gruptan 2 kişi İzmir ilinin kesme çiçek ve süs bitkileri üretiminde öncü illerden olmasını güçlü bir yön olarak yorumlamaktadır.
- 22 kişilik gruptan 1 kişi sektörde belli bir kitle tarafından kullanılabilenler için, kaliteli üretim materyali kullanımını avantaj olarak görmektedir.

4.2.2 Zayıf yönler

4.2.2.1 Süs bitkileri zayıf yönleri katılımcı değerlendirmeleri

Bu bölümde 24 kişilik katılımcının, süs bitkileri sektörü zayıf yönleri oturumundaki yazılı değerlendirmelerine yer verilmiştir.

- “İlaç ve gübre kullanımı, ihracat, kredi olanakları”
- “Her şey sorun, hastalık bol, pazarın talebi yok, nakliye yöntemi ilkel ve pahalı, sermaye yok, materyal temini zor (fide temini, çeşit temini)”
- “Pazarlama, su kalitesi ve tesisler”
- “Üretim: sulama suyu kalitesi giderek kötüleşmekte, yeterli kazanç olmadığından iyi fidan, iyi gübre kullanamamaktayız. Pazarlama: talep giderek azaldığı için fiyatlar geri çekiliyor”
- “Yılın 12 ayı çalışmamıza rağmen hakkımızı alamıyoruz, araçlar kazanıyor”
- “Ürün fazla olduğu zaman fiyat dengesizliği oluşuyor, ayrıca tesisler geleneksel ve üretim bilinçsizce yapılıyor”
- “Ürün hastalıkları ve üreticiye maddi destek olmaması”
- “Üretim sonrası pazarlama”

- “Pazarlama ve satış, kalifiye eleman bulma zorluğu ve finansman eksikliği”
- “Pazarlama zorluğu, toprak tahlilleri, gübre ve ilaçların pahalı oluşu”
- “İlaç ve gübreler çok pahalı, destek hiç yok ve ürünler değerinin altında satılıyor”
- “Üretim birimleri küçük ve teknolojiden yoksun; paketlenme kalitesiz; üretimde devamlılık yok, hacim küçük yani yıl boyu standart kalite yok”
- “Devlet desteği yetersiz, arazi sıkıntısı, pazarlama, kuraklık, girdi fiyatlarının sürekli artması”
- “İlkel seralar ve tohum denetiminin olmayışı”
- “Arazi ve su sıkıntısı”
- “Kesme çiçek pazarının zayıf olması, ilaçlarımızın kontrolsüz olması, topraklarımızın hastalıklı olması ve biz üreticilerin düşünülmemesi”
- “Pazarımızın zayıf olması, hastalıklarla mücadele (*Fusarium* ve Nematod) ve ilaçların pahalı olması”
- “Tarım bakanlığının bizleri sık sık bilgilendirmesi gerekir. Solgunluk (*Fusarium* ssp.) ve Nematod sorunumuz var, hangi ilacı kullanacağımızı bilemiyoruz”
- “Benim işlerim iyi gitmiyor, geçmiş yıllardaki paraları kazanamıyorum. Balçova Bahçelerarası bölgesinde seracılık yapıyorum, zor şartlarda çalışıyorum. Suyumuz bozuk, toprağımız bozuk”
- “Devlet, çiçekçiye hiç sahip çıkmıyor ve tarım arazisi azalıyor. Bunun yanında kuraklık ve pazarlama sorunlarımız var”

- “Kök çürümesi, Fusarium ve Nematod sorunları”
- “Belirli türlere saplanıp kalınması, vergilerin çok yüksek olup üretim maliyetlerinin (elektrik, su, işçi sigortaları vb.) yüksek olması”
- “En önemli sorunumuz yıllardır çözmemiz gereken sorunları her dönem aynı olduğu halde gündeme getirip ama bunu soran kurumların (Ziraat Fakültesi, Tarım İl Müdürlüğü, Üretici Kooperatifleri) çözümü için gerekli adımları atmamaları ve malı pazarlayan firmaların kendilerine düşeni yapmamaları, devletin de bu ihracatçı firmalara destek vermemesi”

4.2.2.2 Süs bitkileri zayıf yönleri katılımcı değerlendirmeleri çıkarımları

- 24 kişilik gruptan 10 kişi pazarlama faaliyetlerinin yeterli etkinliğinin olmayışını ve nakliyede yaşanan maddi yada teknik sıkıntıları zayıf yön olarak nitelendirmektedir.
- 24 kişilik gruptan 7 kişi üretim girdilerinin; elektrik, mazot, üretim materyali, kimyasal ya da organik gübre, bitki koruma ürünleri, substratlar, sera yapı araç gereçleri, modern üretim araç gereçleri vb. pahalı olmasını sektörde bir dezavantaj olarak görmektedir.
- 24 kişilik gruptan 6 kişi üretimde teknik bilgi eksikliğinden ya da bazı teorik bilgilerin uygulamaya geçirilemeyişinin zorluklarından kaynaklanan olumsuzlukları zayıf yön olarak nitelendirmektedir.
- 24 kişilik gruptan 6 kişi üretimde toprakta besin maddesi noksanlığı ya da fazlalığı ve sulama suyundaki kalite problemlerini dezavantaj olarak görmektedir.

- 24 kişilik gruptan 4 kişi tarım sektöründe kurumlar arası işbirliği eksikliğini; denetim, kontrol ve bilgilendirme mekanizmalarının olmayışını dezavantaj olarak nitelendirmektedir.
- 24 kişilik gruptan 4 kişi devletin sektöre olan desteğini sektörün gelişimi için yeterli olmadığını düşünmektedir.
- 24 kişilik gruptan 4 kişi serbest piyasa koşullarında pazarlama faaliyetlerinde potansiyel üretimin yeteri kadar değerlendirilemediğini belirtmiş ve ürünlerinin değerinin altında fiyatlandırılmasından yakınmaktadır.
- 24 kişilik gruptan 3 kişi üretimde modern seralara geçişin maddi olanak gerektirmesi sebebiyle geleneksel sera kullanımının günümüzde hala yaygın olarak kullanılıyor oluşunu dezavantaj olarak nitelendirmektedir.
- 24 kişilik gruptan 2 kişi finansman olanaklarının sınırlılığını zayıf bir yön olarak görmektedir.
- 24 kişilik gruptan 1 kişi sektörde bazı türlerde saplanılıp kalınması nedeniyle ürün çeşitliliğindeki kısırlığı dezavantaj olarak nitelendirmektedir.
- 24 kişilik gruptan 1 kişi sağlıklı, uygun fiyatlı ve istenilen zamanda üretim materyali temini zorluğunu dezavantaj olarak nitelendirmektedir.
- 24 kişilik gruptan 1 kişi paketleme koşullarının uygunsuzluğu nedeniyle paketlemede kalite düşüklüğünü ve standart kalitede son ürün olmayışını zayıf bir yön olarak nitelendirmektedir.
- 24 kişilik gruptan 1 kişi vergilerin yüksekliğinden şikayet etmekte üreticiye bu konuda kolaylık sağlanması gerektiğini belirtmiştir.

- 24 kişilik gruptan 1 kişi üretim için kalifiye elman bulma zorluğunu dezavantaj olarak görmektedir.

4.2.3 Fırsatlar

4.2.3.1 Süs bitkileri gelişim fırsatları katılımcı değerlendirmeleri

Bu bölümde 20 kişilik katılımcının, kesme çiçek ve süs bitkileri sektörü gelişim fırsatları oturumundaki yazılı değerlendirmelerine yer verilmiştir.

- “Yurtdışında üretilip ülkemizde yetişebilecek yeni tür bitkilerin ve çeşitlerin üretimini sağlamaya yönelik çalışmalar, devlet tarafından üreticilere üretim maliyetlerini düşürecek indirimler uygulanması, civar köy ve bölgelere kadın istihdam projeleri kapsamında yeni üretim alanları (kapalı veya açık) kurularak üretici sayımızı ve değerli toprağımızı daha değerli kılabiliriz”
- “Yeni pazarlar ve kaliteli ürün”
- “Bilinçli tarım yapmalı, yeni pazarlar bulmalıyız”
- “Yeni pazarlar ve ürünün değerinin altında satılma riskinin ortadan kalkması”
- “Bölgemiz ve ülkemiz genelinde sahibi olduğumuz ama zamanında tescil ettiremediğimiz tohum, soğan, fidan gibi kendi floramıza ait bitkilerin tescil ettirilip markalaşılması”
- “Karanfilde yeni varyete üretimi ve kayıt altına alınması, soğanlı bitkilerin ithalata bağımlılığından kurtarılması”
- “Kesme çiçekte karanfil azaltılmalı, yeni pazarlar aranmalı”
- “Portatif sera kullanımı”

- “Topraksız tarıma geçerse çok iyi olur”
- “Yeni pazarlar bulmak ve devletin gümrüklerde geçiş kolaylığı sağlaması”
- "Destek olması, haklarımızın korunması, yeni pazarların bulunması"
- “Kesme çiçekte kaliteli üretimin artması, destek olması, modern seraların artması”
- “Seracılıkta devlet desteğinin artması”
- “Üniversitelerin desteği”
- “Küçük çiftçi için organize sera alanı olmalı”
- “İyi pazarlar bulunması”
- “Daha çok pazar araştırılması ve ihracat konusunda kolaylık getirilip yurtdışına daha fazla ürün satılması”
- “Çok düşük faizli ve uzun ödemeli kredilerle modern sera kurulmasının teşvik edilmesi”
- “Doku kültürü ile çeşit üretimi yapılması”
- “Mezatin da bir internet sitesi olmalı”

4.2.3.2 Süs bitkileri gelişim fırsatları katılımcı değerlendirmeleri çıkarımları

- 20 kişilik gruptan 10 kişi yeni pazarlar araştırılması, etkin pazarlama organizasyonlarının oluşturulması ve geliştirilmesini fırsat olarak yorumlamaktadır.

- 20 kişilik gruptan 10 kişi devletin kesme çiçek ve süs bitkileri sektörüne olan devlet desteğinin arttırılmasını fırsat olarak yorumlamaktadır.
- 20 kişilik gruptan 3 kişi geleneksel üretimin bırakılıp modern seraların arttırılmasını bir fırsat olarak görmektedir.
- 20 kişilik gruptan 2 kişi İzmir ili hatta Türkiye'nin biyolojik potansiyeli ile yerli çeşit üretiminin arttırılıp dışa bağımlılığın azaltılmasını fırsat olarak görmektedir.
- 20 kişilik gruptan 2 kişi kesme çiçek ve süs bitkileri üretiminde ürün çeşitliliğinin arttırılıp pazarda geniş ürün yelpazesiyile yer edinebilme faaliyetlerini fırsat olarak görmektedir.
- 20 kişilik gruptan 2 kişi üretimde kalitenin artırılmasına yönelik tüm araştırma-geliştirme çalışmalarını fırsat olarak görmektedir.
- 20 kişilik gruptan 1 kişi üretimde topraksız tarımın yaygınlaşmasını fırsat olarak görmektedir.
- 20 kişilik gruptan 1 kişi üretim materyali çoğaltmada doku kültürü uygulamalarının yaygınlaşmasını fırsat olarak yorumlamaktadır.
- 20 kişilik gruptan 1 kişi üreticilerin hakları konusunda bilinçlendirilmesinin, kendilerini savunmaları ve haklarını arayabilmeleri için bir fırsat olduğunu düşünmektedir.
- 20 kişilik gruptan 1 kişi yapılaşmanın aksine, yeni üretim alanlarının oluşturulmasıyla İzmir için potansiyel bir tarım faaliyeti olan kesme çiçek ve süs bitkileri üretiminin daha yaygın hale gelmesini sektörün gelişimi açısından yararlı bulmaktadır.

4.2.4 Tehditler

4.2.4.1 Kesme çiçek ve süs bitkileri gelişimi sınırlayıcı etmenler, tehditleri katılımcı değerlendirmeleri

Bu bölümde 22 katılımcının, kesme çiçek ve süs bitkileri sektörü tehditler oturumundaki yazılı değerlendirmelerine yer verilmiştir.

- “Toprağın çoraklaşması, Fusarium, doğal afetler, elektrik fiyatları”
- “Toprak ve suyun tarıma elverişsiz olması, aşırı yağışlar ve üretimde pahalı giderler”
- “Zirai ilaçların kullanımı konusunda bilgi eksikliği”
- “Topraklarımızın ve sularımızın bozukluğu, ayrıca ekonomik yönden iyi olmadığı için gübrelememi tam yapamıyorum”
- “Toprak kirliliği, suların tuzlu olması ve büyük holdinglerin bu işe girmesi küçük üreticiyi yok ediyor”
- “Kuraklık, iklim değişiklikleri, kirlilik, ekonomik krizler, bilinçsiz ilaç ve gübre kullanımı”
- “Kuraklık, toprak kirliliği, toprak hastalıkları (Fusarium ve Nematod), global krizler, iklim bozuklukları”
- “Toprağın aşırı kireçli olması, mahsulün para yapmaması, tarımla alakası olmayan ve sonradan tarıma yönelen büyük şirketler bizim gibi küçük üreticiler için bir tehdittir”
- “Kuraklık ve susuzluk, yaprakların hastalanması, suların tuzlu olması”
- “İhracatçı kişilerin az olması ve toprak verimsizliği”

- “Anaçlık fidanlar yaşlanmasına rağmen hala aynı anaçlardan fidan üretilmesi ve verimin giderek düşmesi”
- “Yurtdışındaki üreticilerin fiyatlarının daha uygun olması ve yüksek miktarda üretim yapılabilme olanaklarından dolayı fiyatlarımızın belirli türlerde yüksek kalması, az sayıda türde üretim yapılarak çeşitlilikte dış üreticiye göre zayıf kalınması”
- “Anaçlık fidanların sağlıksız olması, toprağın yorgun olması, üretimin pahalıya mal olması ve ürünün yurtdışına satılmasında gümrüklerde durumun zorlaştırılması”
- “Global dünyada pazarın daralmasıyla üretimde kalitenin olmayışı, bilgilerin teoride kalması ve tarımda araştırma geliştirme çalışmalarının az olması”
- “Bilgi eksikliği”
- “Uzun zamandır meydana gelen yapılaşma, beni ve bölgedeki üreticileri olumsuz etkilemiş, geriye dönüşü olmayan sonuçları doğurmuştur”
- “Rekabet, hastalık ve zararlılar”
- “Bölgemizin tarım alanı vasfını kaybetmesi ve üretim maliyetleri düşük ülkelerle rekabet”
- “Üretim yaptığımız bölgenin (İnciraltı) hava, su ve toprak kirliliği nedeniyle tarım alanı vasfını yitirmesi”

4.2.4.2 Süs bitkileri gelişimi sınırlayıcı tehditleri katılımcı değerlendirmeleri çıkarımları

- 22 kişilik gruptan 8 kişi üretimde bilinçsizce yapılan kimyasal ilaç ve gübre uygulamalarını tehdit olarak yorumlamaktadır.

- 22 kişilik gruptan 6 kişi üretim sürecinde kullanılan sulama suyu kalitesindeki sorunları tehdit olarak görmektedir.
- 22 kişilik gruptan 5 kişi iklimsel değişikliklerden kaynaklanan aşırı yağın yağmurlar, yüksek sıcaklık ve kuraklık, zamansız don tehlikeleri, rüzgar vb. gibi olumsuzlukları tehdit olarak görmektedir.
- 22 kişilik gruptan 4 kişi küçük üreticinin büyük üreticiyle olan rekabetindeki zayıflığını ve giderek küçük üreticilerin azalmasını tehdit olarak yorumlamaktadır.
- 22 kişilik gruptan 4 kişi üretim girdileri (elektrik, mazot, üretim materyali, kimyasal ya da organik gübre, bitki koruma ürünleri, substratlar, sera yapı araç gereçleri, modern üretim araç gereçleri, işçi maliyetleri vb.) fiyatlarının aşırı artmasını tehdit olarak yorumlamaktadır.
- 22 kişilik gruptan 4 kişi bitkilerde hastalık ve zararlıların artmasını ve mücadelenin zorlaşmasını bir tehdit olarak görmektedir.
- 22 kişilik gruptan 2 kişi sağlıksız üretim materyali kullanımı ve üretim materyalinde dışa bağımlılığı tehdit olarak yorumlamaktadır.
- 22 kişilik gruptan 2 kişi global krizler nedeniyle dünya ve ülke ekonomilerindeki dalgalanmaların sektör için zaman zaman tehdit olabileceğini düşünmektedir.
- 22 kişilik gruptan 2 kişi İzmir ili tarım alanlarında yapılaşmanın artmasını bir tehdit olarak yorumlamaktadır.
- 22 kişilik gruptan 1 kişi sektörde, diğer ülkelerle kıyaslandığında, araştırma geliştirme faaliyetlerindeki yetersizliği tehdit olarak görmektedir.

- 22 kişilik gruptan 1 kişi ürünlerdeki kalite düşüklüğünü tehdit olarak görmektedir.
- 22 kişilik gruptan 1 kişi ihracatta karşılaşılan bürokrasinin üreticiyi zorlamasını tehdit olarak yorumlamaktadır.
- 22 kişilik gruptan 1 kişi yeterli ve etkin dışsattım organizasyonlarının bulunmayışını tehdit olarak görmektedir.
- 22 kişilik gruptan 1 kişi kesme çiçek ve süs bitkileri sektöründe dış ülkelerdeki fiyat düşüklüğünü ve ürün yelpazesindeki genişliği tehdit olarak görmektedir.

Çizelge 4.11 İzmir ili süs bitkileri sektörü SWOT analizi

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
<ul style="list-style-type: none"> • İklim koşullarının süs bitkileri için uygunluğu, • Toprak yapısı ve arazi koşullarının süs bitkileri üretimi için uygunluğu, • İzmir ilinin süs bitkileri sektöründe öncü illerden olması, • Üreticilerin süs bitkileri üretimiyle ilgili tecrübe sahibi olması, • Dış ve iç pazarlara yakınlık, • Pazarlama ya da bilgi alışverişi için üreticilerin bir araya gelme gibi faaliyetleri kolaylıkla gerçekleştirilebilmesi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Üretim girdilerinde dışa bağımlılık ve girdilerin pahalı olması, • Üreticilerin yetiştiricilikle ilgili teknik bilgi eksikliği, • Toprak kirliliği ve kaliteli sulama suyu sıkıntısı, • Süs bitkileri sektöründe denetim, kontrol ve bilgilendirme mekanizması işleyişindeki aksaklıklar, • Pazarlama zorluğu ve nakliye maliyetlerinin yüksek olması, • Geleneksel sera kullanımı ve teknolojiyen yoksun, ilkel üretim faaliyetleri, • Ürünlerin değerinin altında fiyatlandırılması gibi fiyatlandırmalarıyla ilgili problemler, • Üretim planlamasının olmayışı.
Fırsatlar	Tehditler
<ul style="list-style-type: none"> • Süs bitkileri sektöründe etkin pazarlama organizasyonlarının oluşturulması ve potansiyelin değerlendirilmesi, • Süs bitkilerine olan devlet desteğinin artırılması, • Modern seraların yaygınlaşması, • Topraksız tarım, doku kültürüyle çoğaltma vb modern faaliyetlerin yaygınlaşması, • Üretim sürecinde ve son üründe kalitenin artırılması, • Yerli çeşit üretimi faaliyetleri ve ürün çeşitliliğinin artırılması, • Yeni üretim alanlarının kazanılması ve süs bitkileri üretiminin artırılması faaliyetleri. 	<ul style="list-style-type: none"> • Üretim girdi fiyatlarındaki artış, • Küresel iklim değişikliği, • Sulama suyu kalitesinin giderek bozulması, • Bilinçsizce kimyasal ilaç ve gübre kullanımı, • Süs bitkileri sektöründe araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin yetersizliği, • Büyük şirketlerin küçük üretici potansiyelini azaltma tehlikesi, • Hastalık ve zararlılarla mücadelenin zorlaşması.

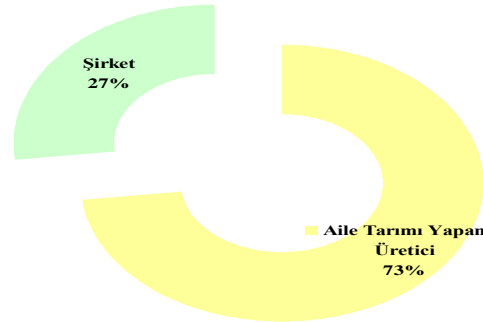
4.3 İzmir İli Süs Bitkileri Yetiştiriciliği Anket Çalışmasına Ait Bulgular ve Tartışma

İzmir ilinde; uygun coğrafi konum, elverişli iklim koşulları, girdi temini kolaylığı, uygun lojistik konum, nakliye kolaylığı ve ana pazarlara yakınlık nedeniyle önemli düzeyde süs bitkisi üretimi gerçekleşmektedir. İzmir ilinin ekolojik özellikleri nedeniyle süs bitkileri yetiştiren üretici sayısı ve işletmelerin sayısının fazla olduğu ve giderek arttığı görülmektedir. İzmir’de görülen bu yoğun üretim göz önünde bulundurularak, yapılan araştırmada ana kitleyi İzmir ili kesme çiçek ve süs bitkileri üreticileri oluşturmaktadır. İzmir il genelindeki süs bitkileri yetiştirildiği alanlarının fazla olduğu Urla, Menderes, Ödemiş, Seferihisar ilçeleri Balçova, Narlıdere merkezde gerçekleştirilen bu anket çalışması ile üreticilerin konvansiyonel üretiminin yanısıra iyi tarım uygulamaları hakkında bilgi sahibi olup olmadıkları, ürün belgelendirme sürecinde iyi tarım uygulamaları kapsamında uygulanması gerekli standartların üreticiler tarafından ne derecede bilindiği, üreticilerin iyi tarım uygulamaları ve avantajlarından haberdar olup olmadıkları saptanmaya çalışılmıştır.

Araştırmada anket çalışmasının uygulandığı süs bitkileri üretici kitlesinin genel özelliklerinin aşağıda sıralandığı şekilde olduğu saptanmıştır.

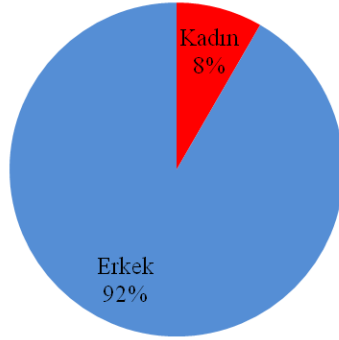
48 kişiden oluşan üretici grubunda 13 kişi şirket yapısı kapsamında üretici, 35 kişi ise aile tarımı yapan üreticidir.

4.3.1 Üreticilerin demografik özellikleri

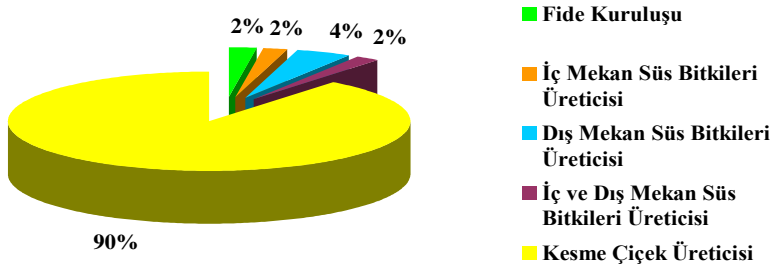
Şekil 4.4 İzmir ili süs bitkileri sektörü üretici grubu dağılımı

Cinsiyet açısından anket çalışması uygulanan üretici kitlesinin % 8'ini kadın üreticiler oluştururken, % 92'sini erkek üreticiler oluşturmaktadır.

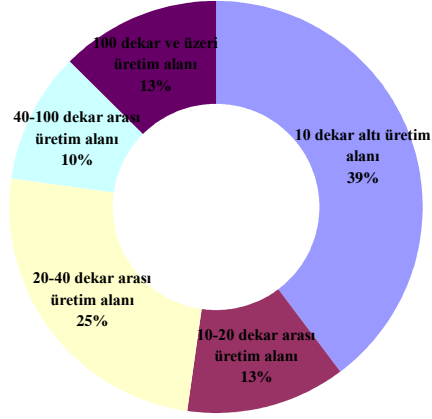
Şekil 4.5 İzmir ili süs bitkileri sektörü üretici grubu cinsiyeti

Çalışmanın yürütüldüğü üreticilerin ortalama yaşı 50 olarak saptanmıştır. Anket çalışmasına katılan üreticilerin ürün grubu bazında dağılımları Şekil 4.6'da verilmiştir. Verilere göre anket çalışmasına katılan üreticilerin % 90'ı kesme çiçek üreticisi iken, % 2'si iç mekan süs bitkileri üreticisi, % 4'ü dış mekan süs bitkileri üreticisi, % 2'si hem iç hem de dış mekan süs bitkileri üreticisi ve % 2'si de fide kuruluşudur.

Şekil 4.6 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin ürün grubu dağılımı

Araştırma sonucu anket çalışmasına katılan üreticilerin üretim alanları büyüklükleri incelendiğinde; % 39'luk payla 10 dekar ve altı üretim alanı, % 25'lik payla 20-40 dekar arası üretim alanı, % 13'lük pay ile 10-20 dekar arası üretim alanı, % 13'lük pay ile 100 dekar ve üzeri üretim alanı, % 10'luk pay ile 40-100 dekar arası üretim alanlarından oluştuğu tespit edilmiştir.

Şekil 4.7 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin üretim alanları durumu

Ülkemizde küçük tarım işletmelerinin çokluğu, arazilerin parçalılığı, polikültür üretim yaygınlığı işletme sermayesi yetersizliği ve etkin çiftçi örgütlerinin olmayışı gibi yapısal nedenlerle standartların yaygınlaşmasının çok uzun bir süreç alacağı yönünde bulgular ortaya konulmuştur (Delice, 2005).

D'souza et al. (1993), factors affecting the adoption of sustainable agricultural practices adlı çalışmalarında, logit model kullanmak suretiyle Batı Virginia üreticilerinin sürdürülebilir tarım yöntemlerini benimsemelerinde etki eden faktörleri incelemişlerdir. Araştırma sonuçları, geleneksel tarım tekniklerinden farklılıkları ortaya koymaktadır. Araştırmacılar, sürdürülebilir tarım tekniklerinin benimsenmesinde kurumsal ve yapısal özelliklerin önemsiz, insan kaynaklarının niteliğine ilişkin özelliklerin ise önemli olduğu ifade etmişlerdir. Üreticinin yaşını, eğitim durumunu ve çiftlikte çalıştığı süreyi önemli bulunan insan kaynaklarının niteliğine ilişkin değişkenler olarak belirtmişlerdir.

4.3.2 Kayıt tutma

İyi tarım uygulamalarında amaç; tarımsal üretimin planlanması, geliştirilmesi, pazarlanması, kayıt altına alınarak gıda güvenlik zinciri içinde güvenli ürünlerin tüketiciye ulaştırılmasıdır. İyi tarım ürünleri, halkın sağlıklı yaşam ve sağlıklı tüketim bilincini geliştirir. Bu bilinç geliştikçe iyi tarım ürünleri giderek daha fazla talep edilecektir. Artan taleple birlikte iyi tarımın pazardaki

rekabet gücü büyüyecektir. Dış pazarda ürünün fiyatı kadar kalitesi ve güvenilirliği de önemlidir. İyi tarım uygulamaları ürünün güvenilirliği ve kalitesini arttırdığı için dış pazarlara daha kolay ihraç edilmesine imkan verir. Rekabet gücünün ve pazarlama imkanlarının gelişmesi sayesinde üretici de daha fazla kazanç elde etmeye başlar.

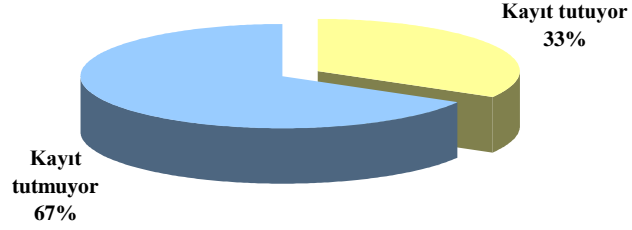
İyi tarım uygulamaları, aynı zamanda tarımda çalışan işçilerin sosyal haklarında da iyileşme sağlar.

İyi tarım uygulamaları kapsamında üretim yapmak isteyen çiftçiler; T.C. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından yetkilendirilmiş kuruluşlar aracılığıyla tarımsal faaliyetlerinin tüm aşamalarında izlenebilirlik ve kayıt tutma, toprak ve yetiştirme yöntemi, çeşit veya anaç seçimi, gübreleme, sulama, bitki koruma, hasat, atık ve kirlilik yönetimi, yeniden işleme ve kullanma, işçi sağlığı güvenliği ve hakları başlıklı birtakım şartları yerine getirmek suretiyle iyi tarım uygulamalarına başlayarak ürettikleri ürünü sertifikalandırabilirler.

İyi tarım uygulamaları hedeflerinden biri üretim sürecinin kayıt altına alınmasını sağlamaktır.

İyi tarım uygulamaları sistemi, ürünün çiftlikten sofraya kadar izlenebilir olmasına dayalıdır ve iyi tarım uygulamalarında her yıl iç denetim yapılır. Bu nedenle üreticiler yapmış oldukları tüm uygulamaları kayıt altına alır ve ürünün tüketilinceye kadar izlenebilmesi sağlanır.

Üreticilerle yapılan yüz yüze görüşmeler sırasında üreticilere üretim sürecini kayıt altına alıp almadıkları sorulduğunda; üreticilerin % 33'ünün üretim sürecindeki kayıtları tuttuğu, kalan üreticilerin % 67'si kayıt tutma alışkanlıklarının bulunmadığı saptanmıştır.

Şekil 4.8 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin üretim sürecini kayıt altına alma durumu

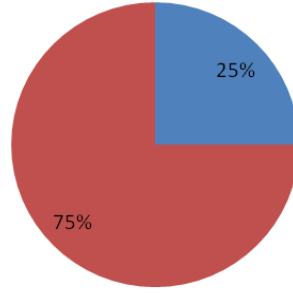
Kayıt tutmayan üreticiler, kendi inançları çerçevesinde işlerine yarayacağını düşündükleri konuları not etmelerinin yeterli olduğundan, işlemin zor gelmesinden, gereksiz olduğunu düşündüklerinden bahsetmişlerdir.

4.3.3 Saha geçmişi ve arazi risk değerlendirmesi

Diğer bir önem arz eden konu üretimin başlangıcında üretimde saha uygunluğu kontrolüdür. Karar aşamasında öncelikle üretim alanında daha önce yetiştirilen ürün veya tarımsal faaliyetler bilinmeli, insan sağlığı ve çevreye olan etkileri değerlendirilmeli, kontrol altına alınamayacak riskler söz konusu ise bu alanlar iyi tarım uygulamalarında kullanılmamalıdır.

Anket çalışması sonucunda üreticilerin % 75'i; karar aşamasında saha geçmişi ve üretilecek ürün için uygunluğunu irdelemedikleri ve saha yönetimi konusunda uygulamaların eksikliği nedeniyle, üretim yaptıkları alanlardan memnun olmadıkları tespit edilmiştir. Sıklıkla şikayet edilen konular arasında; toprakların kireçli olması, toprakta çeşitli bitki besin elementi eksikliği, rüzgar yönü ve şiddeti, taban su seviyesinin kış aylarında yükselişi, sulama suyunun kalite düşüklüğü ve yapılaşma bulunmaktadır. Geriye kalan % 25'lik kitlenin ise saha geçmişi ve yetiştirilecek olan ürün için uygunluğunu kısmen irdelediği tespit edilmiştir.

- Saha geçmişini değerlendiren üreticiler
- Saha geçmişini değerlendirmeyen üreticiler

Şekil 4.9 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin üretim öncesi saha geçmişini irdeleme durumları

Çizelge 4.12 Üretime başlamadan önce saha geçmişini irdelemeyen üreticilerin sıklıkla karşılaştıkları sorunlar

	Saha geçmişi ve yönetimi ile ilgilenmemiş üreticilerin en yaygın sorunları	Sorunla karşılaşılan üretici yüzdesi
1	Toprakta aşırı kireç	%92
2	Toprakta bitki besin elementi noksanlıkları	%83
3	Toprakta aşırı tuzluluk	%67
4	Sulama suyu kalitesi düşüklüğü	%50
5	Yapılaşmanın artışı	%42
6	Taban suyu seviyesi yüksek oluşu	%33
7	Rüzgar yönü ve şiddeti	%8

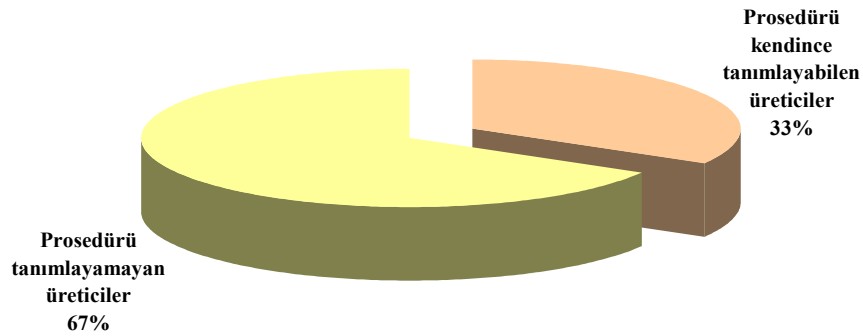
Üreticilerle yapılan yüz yüze görüşmelerde üreticilerin tamamı kendi algılamaları doğrultusunda risk tanımını yapmıştır. Üreticilerin % 8'i üretim materyalinin canlı olmasını, % 8'i üretim sürecinde elektrik kesintisini, % 8'i üretimde bilinçsizce yapılan uygulamaları, % 17'si toprak ve bitkilerde hastalık ve zararlı problemlerini, % 34'ü ürünün pazarlanamama olasılığını, % 8'i topraktaki tuzluluğu ve % 17'si de doğal afet ve iklim değişikliğini kendi üretim şartlarında risk olarak yorumlamışlardır (Çizelge 4.13).

Çizelge 4.12'de saha geçmişini irdelemeyen üreticilerin, üretime başladıktan sonra üretim esnasında karşılaştıkları sorunlar belirtilmiştir.

Çizelge 4.13 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin risk olarak yorumladıkları durumlar

	Riskler	Oranlar
1.	Ürünlerin pazarlanamaması	%34
2.	Bitki ve toprak hastalık ve zararlıları	%17
3.	Doğal afetler/ İklim değişikliği	%17
4.	Üretim materyalinin canlı bir varlık oluşu	%8
5.	Elektrik kesintisi	%8
6.	Toprakta aşırı tuzluluk	%8
7.	Bilinçsiz kimyasal uygulamaları	%8

Yapılan anket değerlendirmesi sonucu üreticilerin % 33'ü prosedürü kendince yorum katarak tanımlamıştır. % 67'lik kısım ise prosedürün ne anlama geldiği konusunda bir fikir sahibi olmayıp, yorum yapamamıştır. Prosedürü tanımlayan üreticiler işin tekniklerine uygun yapılışı, işin hakkı verilerek yapılışı, bir takım görevler ve sorumlulukların yazıldığı dokümanlar olması gibi yorumlarda bulunmuşlardır.

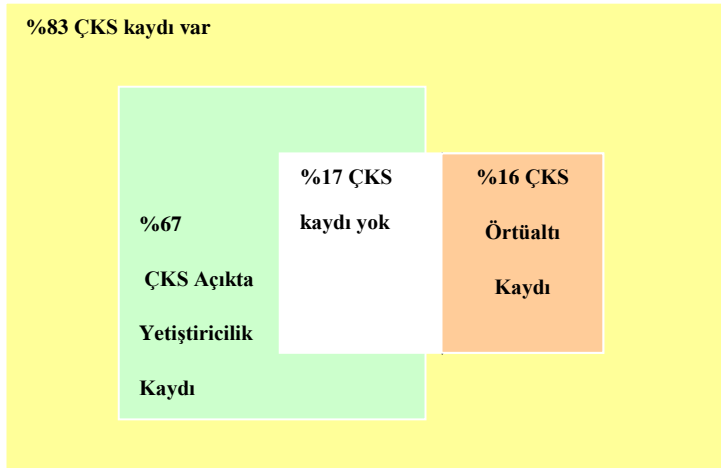
Şekil 4.10 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin prosedür ifadesini tanımlama durumu

4.3.4 Çiftçi Kayıt Sistemi kaydı

Tarım politikalarının oluşumu, üretimde kayıt, kontrol ve destekleme gibi faaliyetlerin ana unsuru olup her üreticinin mutlak suretle kaydolması gereken bir uygulamadır. Tarımda yeniden yapılanma ve reform projeleri arasında yer alan, Çiftçi Kayıt Sistemi (ÇKS), Doğrudan Gelir Desteği (DGD) ve Alternatif Ürün Projelerinden oluşan Tarımsal Reform Uygulama Projesi (ARIP), 2001 yılından itibaren uygulanmaya başlanmıştır. Tarımda destekleme modelinin değişmesi ve

direkt olarak çiftçimizin üretim yaptığı alan üzerinden ve ürün bazında desteklenmesi temel politika olarak belirlenmiştir. Belirtilen desteklerin zamanında, yerinde ve gerçek üreticiye yapılabilmesi için tarımsal verilere ihtiyaç duyulması, Çiftçi Kayıt Sistemi adı verilen detaylı bir veritabanı çalışmasını zorunlu kılmıştır. Tarım politikalarının sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesinin düzenli bir kayıt sisteminin kurulması ile mümkün olacağı esas çalışmanın önemini artırmıştır.

Üreticilerle yapılan yüz yüze görüşmeler sonucunda üreticilerin %83'ünün çiftçi kayıt sistemine kayıtlı olduğu, % 17'sinin ise kayıtlı olmadığı saptanmıştır. ÇKS kaydı olmayan çiftçiler; kaydolmama nedenlerini avantajları konusunda bilgilendirilmemiş olmaları sebebiyle gerekli görmemeleri olarak belirtmişlerdir.

Şekil 4.11 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin Çiftçi Kayıt Sistemi kaydı durumları

4.3.5 İşçi sağlığı, güvenliği ve refahı

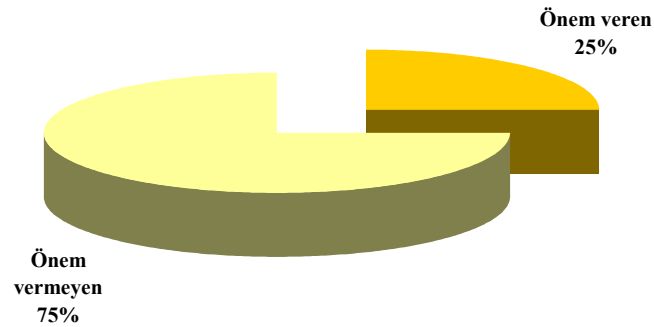
İyi tarım uygulamalarında işçi sağlığı, güvenliği ve hakları da oldukça önemli olduğundan tarımsal kimyasalları kullanan, taşıyan ve uygulayan işçilerle alet ve ekipman kullanan bütün işçilere bu konuda eğitim verilir. Hem arazide hem de paketleme evinde ilk yardım eğitimi alan kişiler bulundurulur. Kaza ve acil durumlarda uyulacak kurallar, herkesin görebileceği yerlere asılır ve bu durumlarda yapılacak işlemler bütün işçilere çok iyi anlatılır. Ayrıca temasa geçilecek kişiler, polis, ambulans, hastane ve itfaiye gibi yerlerin telefon numaraları güncel olarak listelenir. Çiftlikte pestisit uygulaması yapan işçiler ilgili

mevzuata uygun şekilde yıllık sağlık kontrollerinden geçirilir. İşçiler işin durumuna göre lastik çizme, su geçirmez elbise, lastik eldivenler, yüz maskeleri ve koruyucu elbise gibi ekipmanlar kullanmak zorundadır. Ayrıca kullanımdan sonra elbiseler ve ekipmanlar temizlenir, ilaçlardan ve gübrelere ayrı uygun bir ortamda depolanır.

Süs bitkileri yetiştiriciliği özellikleri nedeniyle diğer tarımsal faaliyetlerde olduğu gibi işçiliğin yoğun olarak kullanıldığı bir tarımsal üretim biçimidir. Bununla birlikte kesme çiçek faaliyeti özellikle kadınlar için önemli bir iş alanı olmaktadır (DPT, 2000).

İyi tarım uygulamaları standartları yalnızca tarımsal faaliyetler ile ilgili olmayıp, bu faaliyetlerin yürütülmesi için gerekli işgücü, işçi sağlığı ve güvenliği ile ilgili hususlara da yer vermekte olup, çalışanların refahı ile ilgili olumlu geliştirme faydalar sağlamaktadır.

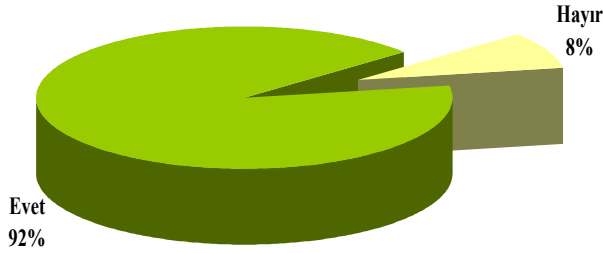
Üreticilerin % 25'i hijyen, ilk yardım ve operatör eğitimlerine gerekli önemi verirken, geriye kalan % 75'lik kısım bu uygulamalara önem vermediği saptanmıştır.

Şekil 4.12 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin hijyen, ilkyardım ve operatör eğitimlerine önem verme durumu

Anket çalışmasında üreticilere kaza önleyici tabela ve işaretlemelerden haberdar olup olmadıklarını sorulduğunda % 8'i konu hakkında bilgisi olmadığını açıkça ifade ederken, % 92'si bu tabelalardan ve işaretlemelerden haberdardır. Kazayı önleyici tabela ve işaretlerden haberdar olan üreticiler arasında bunları

kullananlar % 42'lik bir kitledir. Bu durum hayati konuda yararlı bir faaliyetin çoğunlukla sadece bilgi aşamasında kalıp uygulamada kullanılmadığını göstermektedir. Konu hakkında bilgisi olup da uygulamaya geçmeyen üreticilerden birkaçı, kaza önleyici tabela ve işaretlerin şart koşulmaması nedeniyle kullanmadıkları belirlenmiştir.

Şekil 4.13 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin kaza önleyici tabela ve işaretlemelerden haberdar olma durumu

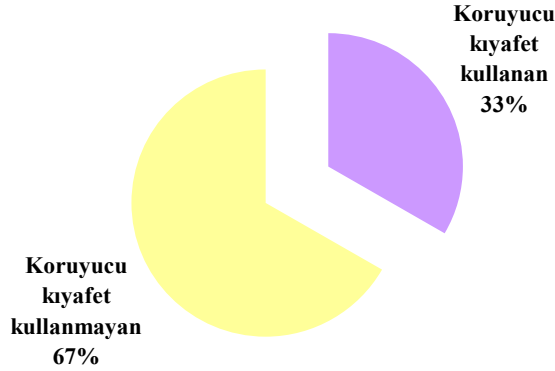
Yapılan anket çalışmasında % 83 oranında üreticilerin ve işçilerinin çalışma ortamında ya da yakın yerde ecza dolabı bulunduğu saptanmıştır. % 17'lik bir kitle üreticide ecza dolabı bulunmadığı tespit edilmiştir.

Şekil 4.14 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin çalışma ortamında ecza dolabı bulunma durumu

Yapılan anket çalışması sonucu üreticilerin ve çalışanlarının % 33'ü kimyasal uygulamalarda koruyucu kıyafet ve ekipman kullanmakta olup, kullandıkları koruyucu kıyafet ve ekipmanların kullanılan ilacın talimatları doğrultusunda olduğunu belirtmişlerdir. % 67'lik kesim ise kimyasal uygulamalar

sırasında, koruyucu kıyafet ve ekipman kullanmaları gerektiğini bildikleri halde herhangi bir şey kullanmamakta olduklarını belirtmişlerdir. Bu üreticilerden bazıları kimyasal uygulamalarda koruyucu kıyafet ve ekipman kullandıklarını ancak yarar göremediklerini, bazıları hastanelik olmuş olmasına rağmen zor geldiği için ya da alışkanlık edinemediği için kullanmadığını açıklarken bazıları ise hiçbir bilgisi olmaması nedeniyle kullanmadığını belirtmiştir.

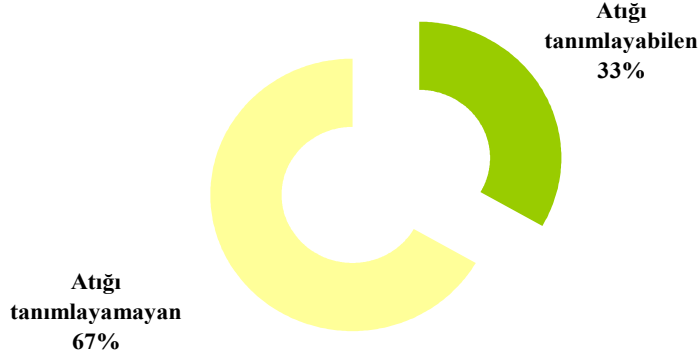

Şekil 4.15 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin ve işçilerinin kimyasal uygulamalarda koruyucu kıyafet ve ekipman kullanma durumu

Anket çalışması yürütülen üreticilerin % 80'i, yanlarında çalıştırdıkları personeli, personel bilgileri ile birlikte tanıdığı ve toplantıların düzenlendiği saptanmıştır. Fakat toplantılar kayıt altına alınmamaktadır. Geriye kalan % 20'lik üretici grubu, çalıştırdığı personel ile ilgili kimlik bilgilerini istemediği ve toplantılar düzenlemediği tespit edilmiştir.

4.3.6 Atık yönetimi

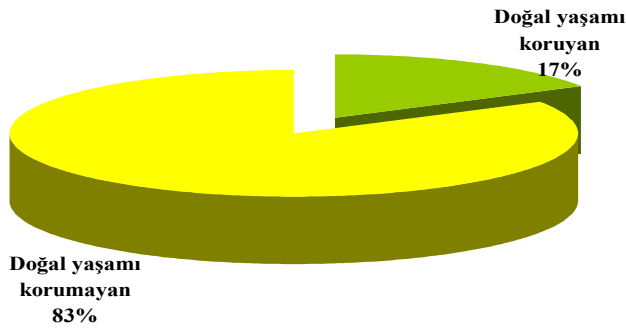
Atık ve kirlilik yönetimiyle yeniden işleme ve kullanmaya gelince; atık ürünler ve kirlilik kaynakları tanımlanır, kirliliği ve atıkları en aza indirecek veya önleyecek atık yakmayı veya araziye gömmeyi mümkün olduğunca önleyecek bir geriye dönüşüm planı yapılır. Organik ürünlerin kalıntıları çiftliklerde kompost yapılır veya hastalık taşıma riski olmayan durumlarda toprağın iyileştirilmesi için kullanılır. Üreticilerin % 33'ü üretim esnasındaki faaliyetleri nedeniyle meydana çıkan atıklarını tanımlayabilmiş, geri kalan % 67'lik kısım bu tanımlamayı gerçekleştirememiştir.

Şekil 4.16 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin atık ürünler, kirlilik kaynakları tanımlayabilme durumları

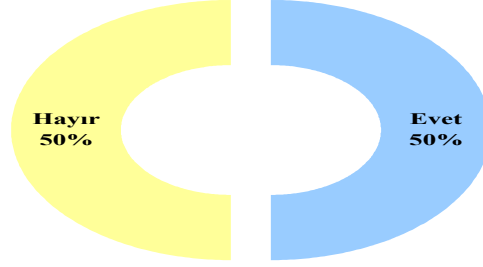
4.3.7 Çevre koruması ve doğal yaşam

Anket çalışmasına katılan tüm üreticiler doğal bitki örtüsü ve hayvanlardan haberdar olup, genel olarak etraflarında hangi doğal bitki ve hayvan türlerinin olduğu konusunda bilgi sahibidirler. Yabani çilek, funda, menengiç, mersin, keçiboynuzu, adaçayı, kekik, lale çeşitleri, yabani zeytinlikler, ahlat vb. çeşitli bitkilerden oluşan makiler genel olarak üreticilerin dikkatini çeken doğal bitki örtüsü türleridir. Bunun yanında üreticiler: keklük, domuz, tilki, yılan, kırlangıç, serçe, karatavuk, saksagan, ağaçkakan, bıldırcın gibi kuşların da üretim alanı çevresinde sıklıkla görülen yabani hayvanlar olduklarını belirtmişlerdir. Anket verilerine göre üreticilerin sadece % 17'si doğal bitki örtüsü ve yabani hayvanların korunup kollanmasına yönelik faaliyetlerde bulunurken, % 83'ü bu konuda herhangi bir faaliyette bulunmamaktadır.

Şekil 4.17 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin doğal yaşamı koruma durumu

Anket çalışmasına katılan üreticilerin % 50'si bitki koruma ürünleri kullanımının çevreye olan etkisinin bilincinde olup, uygulamalarında bu konuyu önemsediklerini; diğer % 50'sinin ise herhangi bir bilgiye sahip olmadıkları saptanmıştır.

Şekil 4.18 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin bitki koruma ürünlerinin çevreye olan etkisini önemseme durumu

Çevre konusunun bir diğer alt başlığı da enerji kullanımındır. Tüm dünyanın küresel ısınmayla mücadele ettiği, aynı zamanda büyüyen enerji ihtiyacını karşılamak için alternatif arayışların hız kazandığı bir dönemde, tarımsal faaliyetlerde de alternatif enerji arayışları ve enerjinin tasarruflu kullanımı konuları gündemde yer edinmiş bulunmaktadır. Çalışma sonucunda üreticilerin % 92'si kullanılan enerjiyi tanımlayabilmiş, % 8'i tanımlama yapamamıştır.

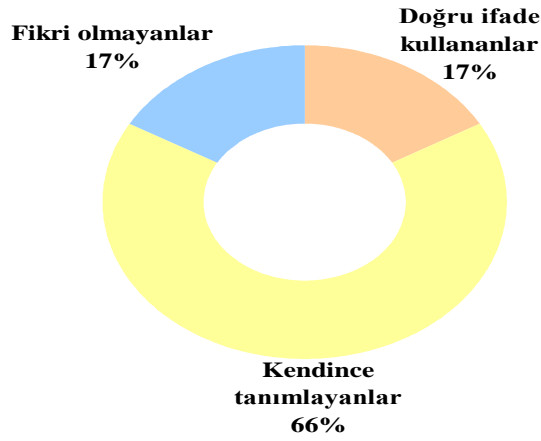
Buna ek olarak doğal kaynaklar sıfatında üreticilerin % 92'si kaynak olarak yeraltı su kaynaklarını kullandıklarını belirtirken, % 8'i toprağı tükenmekte olan bir kaynak olarak belirtmişlerdir.

4.3.8 İzlenebilirlik

İyi tarım uygulamaları sistemi, ürünün çiftlikten sofraya kadar izlenebilir olmasına dayalıdır. Ürün akışının kesintisiz olarak yani bir hammaddenin üreticiden (üretimden), çeşitli ticari ve imalat basamaklarından geçerek, tüketiciye ulaşması sürecinin kontrol altında tutulmasına izlenebilirlik denir (Krieger and Schiefer, 2003).

Geri çekme ihtiyacı duyulabilecek herhangi bir potansiyel olarak güvenli olmayan ürünü daha iyi belirlemek için de izleme sistemi gereklidir. İzlenebilirlik sistemi ile ilgili kayıtlar belirli sürelerle saklanmalı, uygunsuzluk durumlarında güvenli olmayan gıdanın geri çekilmesi işleminde kullanılmak üzere kayıtlar muhafaza edilmelidir.

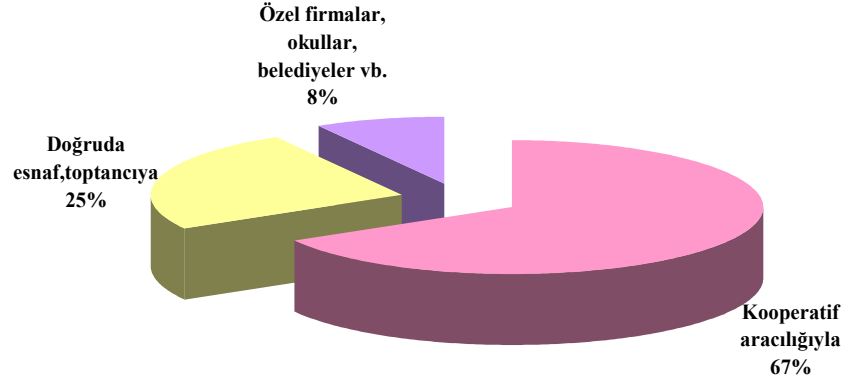
Yapılan anket değerlendirmeleri sonucu üreticilerin % 17'si izlenebilirliği üretim sürecinin tarladan sofraya takibinin sağlanması olarak yorumlarken, % 66'sı kendince takipçi olmak, mukayese etmek, ürettiğin malın durumunu izlemek gibi yorumlar yapmışlardır. Geriye kalan % 17'lik kesimse ne anlama geldiği konusunda herhangi bir fikri olmadığını belirterek yorum yapmamıştır.

Şekil 4.19 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin izlenebilirlik ifadesini tanımlama durumu

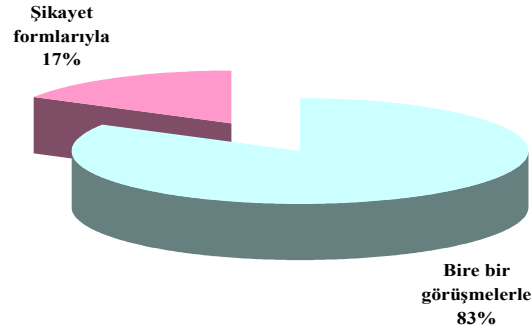
4.3.9 Müşteri şikayetlerinin değerlendirilmesi

Yapılan anket çalışması sonucu üreticilerin % 67'si ürünlerini kooperatif mezadında sunarken, % 25'i doğrudan toptancı ya da esnafa satmakta, % 8'i ise özel firmalara, okullara, belediyelere, otellere ya da şahıslara satış yapmakta olduğu saptanmıştır.

Şekil 4.20 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin ürünlerini değerlendirme durumu

Bunun yanında üreticilerin % 83'ü ürünleriyle ilgili şikayetleri sözlü görüşmeler esnasında alıp sorunu çözümlenmeye, iyileştirmeye çalışırken, % 17'sinin internetteki web sitelerindeki şikayet formlarıyla profesyonel olarak değerlendirdikleri tespit edilmiştir.

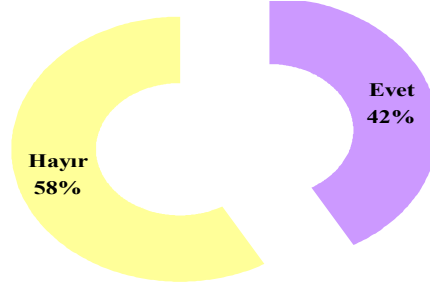

Şekil 4.21 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin ürünleriyle ilgili şikayetleri değerlendirme durumu

4.3.10 Üretim materyali

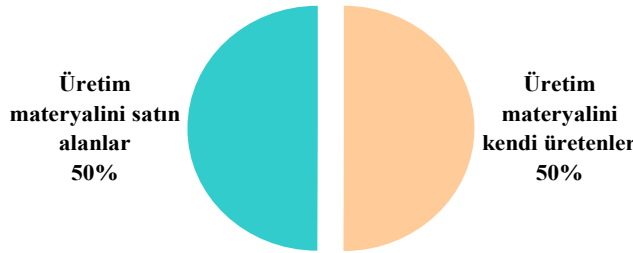
Çeşit ve anaç seçimine gelince; gübre ve pestisit uygulamalarını asgari düzeye indirecek işleme teknikleriyle üretilen çeşit veya anaçlar seçilir. Üretimde sertifikalı fide veya fidan kullanılır ve bu sertifika saklanır. Ayrıca fidan üretim aşamasında yapılan gübreleme, ilaçlama gibi tüm tarımsal uygulamalara ait bilgiler, fidanın temin edildiği yerden istenerek kayıt altına alınır.

Anket çalışmasında üreticilere üretim materyalinin onlar için ne anlam ifade ettiklerini sorduğumuzda genel olarak verilen yanıtlar: tohum, fide, fidan, çelik ve aşı materyalleri olmuştur. Buna ek olarak anket çalışmasında fide, fidan, tohum ya da benzeri alımları yaparken garanti belgesi ya da sağlık sertifikalarını sorgulayan % 42'lik üretici grubu iken sadece fatura alıp kişisel güvene dayalı alım yapanlar % 58'lik üretici grubudur.

Şekil 4.22 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin üretim materyali sertifikası sorgulama durumu

Kendi fidan ya da fidesini üretenler; çalışmaya katılan üreticilerin % 50'si olup, bunlar içerisinde uygulamalarını kayıt altına alanlar üreticilerin % 33'ü durumundadır.

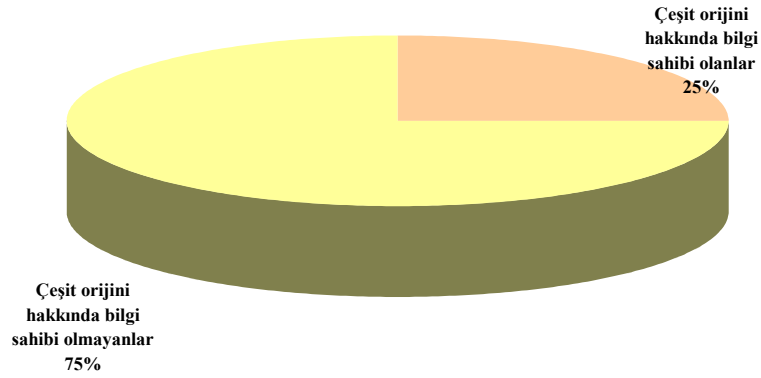

Şekil 4.23 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin kendi üretim materyallerini çoğaltma durumu

Genel olarak üreticiler hangi türlerin ya da çeşitlerin hastalık ve zararlılara karşı dayanıklı olduklarını kendi ürettikleri ve komşularının ürettikleri ürünleri gözlemleyerek öğrenebilmektedirler. Bunun yanı sıra, fide fidan seçimi yaparken üreticilerin şikayetçi olduğu durumları göz önünde bulundurarak: solgunluk

hastalığına, Nematod'a, sıcaklık değişimlerine ve özellikle soğuğa dayanıklı tür ve çeşit seçimi yapma eğilimi göstermektedirler.

Araştırmaya katılan üreticiler alıcının istediği kalite standartlarını bilmektedir. Ayrıca araştırmaya katılan üreticilerin % 25'i yetiştirdikleri çeşitlerin orijininin kime ait olduğu konusunda bilgi sahibiyken, % 75'inin bu konuda bir fikri yoktur.

Şekil 4.24 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin yetiştirdikleri çeşitlerin orijininin kime ait olduğunu bilme durumu

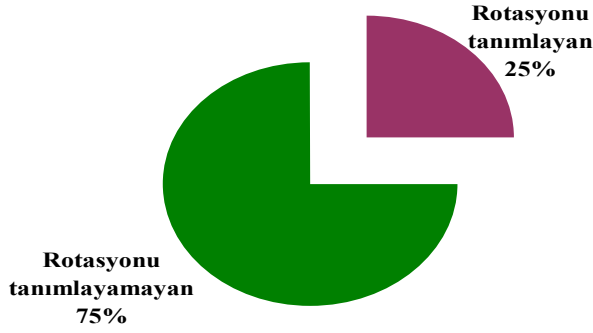
4.3.11 Toprak ve substrat yönetimi

İyi tarım uygulamalarında toprak sağlığının korunması, tarım ilaçlarına bağımlılığın azaltılması ve bitki sağlığının maksimum düzeyde sağlanabilmesi için dönüşümlü üretim yapılır. Yani aynı arazi veya serada her yıl aynı ürün yetiştirilmez.

Her yıl aynı bitki üretiminin gerçekleştirilmesi yerine mevcut iklim ve toprak şartlarında azami bir gelir sağlayabilmek amacı ile kültür bitkilerinin birbirlerini karşılıklı olarak destekleyebilecek ve tamamlayabilecek bir şekilde; zamanca art arda sıralanmasına rotasyon/ekim nöbeti/münavebe adı verilmektedir.

Rotasyonun üreticiler için ne ifade ettiği araştırılmıştır.

Rotasyon denildiğinde üreticilerin % 75'i bunun ne ifade ettiği konusunda bilgi sahibi olmadıklarını belirtmişlerdir. Ancak üreticiler tarafından ürün/mahsul değişikliği gibi farklı isimler verilen rotasyon, aslında tanınmaktadır. % 95 üreticinin münavebe uygulaması içerisinde olmadığı, % 5 üreticinin münavebe uygulaması içinde olduğu bulunmuştur (kesme çiçek üreticileri için geçerlidir).

Şekil 4.25 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin üretim sürecinde rotasyonu tanımlama durumu

İyi tarım uygulamalarında dikkat edilecek bir diğer husus da toprak ve yetiştirme yöntemidir. Toprak, arazi yapısına uygun aletlerle mekanik olarak işlenir, toprak erozyonunu azaltıcı arazi işleme teknikleri kullanılır ve kimyasal uygulamalardan kaçınılır.

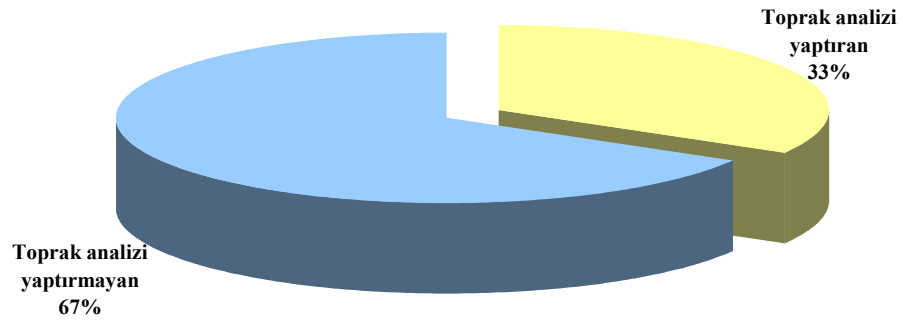
Üreticilere toprak işleminde toprağın sıkışmasını önleyen tekniklerin neler olabileceği sorulmuştur ve yapılan anket çalışmasında yer verilmiştir.

Çizelge 4.14'de ifade edildiği üzere üreticilerin % 25'i konu hakkında herhangi bir fikri olmadığını belirtmiş; % 25'i organik ve yeşil gübreleme, % 13'ü ekim nöbeti, % 13'ü derin toprak işleme, % 8'i yüzeysel toprak işleme, % 8'i minimum toprak işleme ya da hiç işlememe, % 4'ü alet-makine kullanımı, % 4'ü ise topraktaki fazla suyun drenajı için drenaj sistemlerinin kurulmasını toprak sıkışmasını önleyici faaliyetler olarak değerlendirmişlerdir.

Çizelge 4.14 Toprak işlemede toprağın sıkışmasını önleyen faaliyetlerin üretici değerlendirmesi

Toprak işlemede toprağın sıkışmasını önleyen faaliyetler	Üretici oranı
Organik gübreleme, yeşil gübreleme	%25
Rotasyon (ekim nöbeti)	%13
Derin toprak işleme	%13
Yüzeysel toprak işleme	%8
Sıfır toprak işleme ya da minimum toprak işleme	%8
Kombine tarım alet-makineleri kullanımı	%4
Drenaj sistemleri	%4
Konu hakkında fikir sahibi olmayanlar	%25

Toprakla ilgili olarak bir diğer önemli konu olan toprak analizleri; üretim planlaması ve gübreleme programı için temel oluşturan bir faaliyet olup düzenli aralıklarla yaptırılması gerekmektedir. Araştırma sonucu üreticilerin % 33'ünün yılda 1 kez olmak üzere düzenli toprak analizi yaptırarak gübreleme programlarını analize göre hazırladıkları ya da hazırlattıkları, üreticilerin % 67'sinin toprak analizlerini ortalama olarak 10 yılda bir yaptırmakta olduğu ve gübreleme programlarını tecrübelerine dayanarak hazırladıkları tespit edilmiştir.

Şekil 4.26 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin toprak analizi yaptırma durumu

Substratlar (üretici vasıtalar) çiftlikte sterilize edildiğinde tarlanın, bağın veya seranın adı veya referansı kaydedilir, eğer çiftlik dışında sterilize edilmişse o zaman substratın sterilize edildiği şirketin adı ve yeri (lokasyonu) kaydedilir.

Üreticilerin % 8'i substrat şeklinde tabir edilen torf, cocopaet, vermikulit, perlit gibi bitki yetiştirme ortamları kullanmaktadır. Dış – iç mekan süs bitkileri üretimi faaliyetleri içerisinde bulunan bu grup saksılı üretim yapılması ve

ürünlerin saksı ile birlikte pazarlanması (satışa sunulması) nedeni ile saksı karışımı içerisinde kullanımı sözkonusu olan yukarıda sıraladığımız substratlar tek defa kullanılmaktadır. Substratların ikinci defa kullanılmaları öncesinde iyi tarım uygulamaları gerekliliği olarak dezenfekte edilmelidir ve kayıt altına alınmalıdır.

4.3.12 Gübre uygulaması

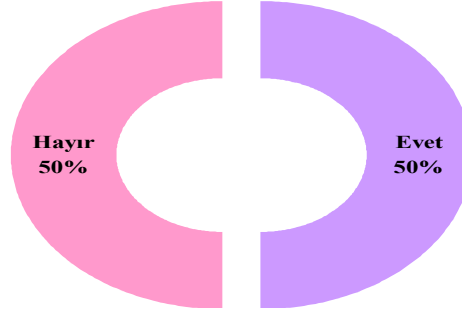
Gübrelemede uygun zamanda ve miktarda gübre kullanımı için toprak analizleri yılda en az bir defa, yaprak analizleri ihtiyaç duyulduğunda yaptırılır. Toprak yapısına göre hangi gübrenin uygun olduğunu belirledikten sonra, gübreleme bitkinin ihtiyaç duyduğu zamanda ve miktarda yapılır. Gübrelemeye ilişkin tüm işlemler kayıt altına alınır. Gübreler, ürün, üretim materyalleri ve pestisitlerle depolanmaz. Gübreler yerden en az 15 cm yüksek ızgaralar üzerinde uygun koşullarda depolanır. Toz, granül ve sıvı gibi inorganik gübrelerin çevresel faktörlerden etkilenmemeleri için kapalı alanlarda depolanmaları uygundur.

Yapılan çalışma sonucu üreticilerin % 25'i gübreleme makinelerinin doğruluğundan emin ve bakımlarını belli periyotlarda yaptığını belirtmektedirler. Üreticilerin % 75'i ise sadece basit gübre tanklarına sahiptirler ve sadece ihtiyaç durumunda bakım yaptıklarından bahsetmişlerdir.

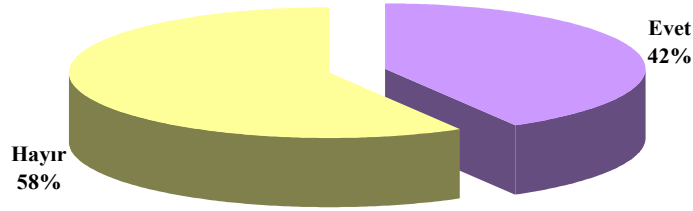
Şekil 4.27 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin gübreleme araçlarına gerekli bakımları belli periyotlarda yapma / yaptıрма durumu

Ayrıca üreticilerin % 50'si gübreler için özel depolama alanları bulunması gerekliliğinden haberdar iken, diğer % 50'si bu durumdan haberdar olmadıklarını belirtmişlerdir.

Şekil 4.28 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin gübreleri uygun koşullarda depolama durumu

Kullanılan organik gübrelerin kaynağı ve özelliklerini tam anlamıyla bilenlerin oranı ise % 42 olup, geriye kalan % 58'lik üretici grubu kaynak ve özelliklerden haberdar değildirler.

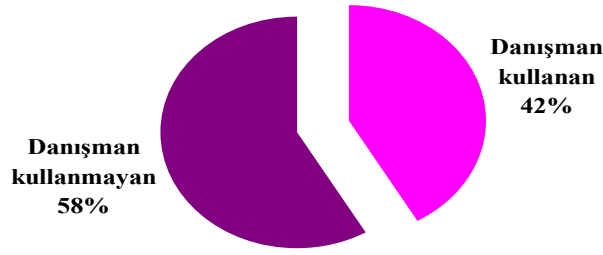
Şekil 4.29 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin kullandıkları organik gübrelerin kaynağını ve özelliklerini bilme durumu

Konsantre asitler diğer malzemelerden ayrı depolanmalı. Bitki koruma ürün depolaması ile ilgili şartlara uygun olarak depolanmadığı sürece konsantre asitler ayrı, kilitlenebilir bir odada depolanmalı.

Araştırmaya katılan üreticilerin üretim alanlarında damlama sulama yöntemlerinin kullanıldığından bahsedilmişti. Özellikle damla sulama borularında oluşan tıkanıklıklar sulama ve fertigasyon faaliyetlerinin devamlılığını olumsuz etkilemektedir. Bu uygulamanın sürekliliği için bazı kimyasallar kullanmak gerekebilmektedir. Yapılan anket çalışmasına katılan tüm üreticiler damlama borularındaki tıkanıklığı gidermek amacıyla genel olarak fosforik asit, nitrik asit, sülfirik asit kullandıklarını belirtmişlerdir. Üreticilerin tamamı asitlerin insan

sağlığına olumsuz etkilerinden haberdar olduklarından bahsetmiş olup, % 92'sinin önlem almadığı saptanmıştır.

Üreticilere yönelik düzenlenen anket çalışmasında üreticilerin % 42'si danışman kullanmaktadır. Geriye kalan % 58'lik grubun danışmanlara ara sıra danışmakta olduğu saptanmıştır.

Şekil 4.30 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin ziraat danışmanı kullanma durumu

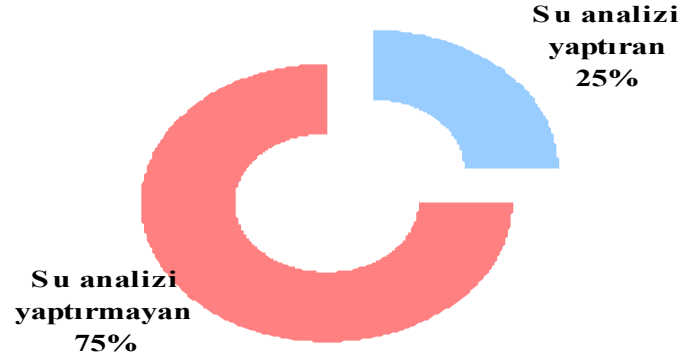
4.3.13 Sulama

İyi tarım uygulamalarında su kaynakları en iyi şekilde değerlendirilir ve bitkinin ihtiyaç duyacağı suyu temin edecek sulama sistemleri kurulur. Sulama için asla atık su yani kanalizasyon suyu kullanılmaz. Risk değerlendirme esaslarına bakılarak sulama suyu kaynağı yılda en az bir kez mikrobiyal, kimyasal ve mineral kirlenmeler bakımından analiz ettirilir.

Yapılan araştırma sonucu; üreticilerin tümü süs bitkileri üretim sürecinde ürünlerin su ihtiyacını deneyimlerine göre saptamakta olduğu tespit edilmiştir.

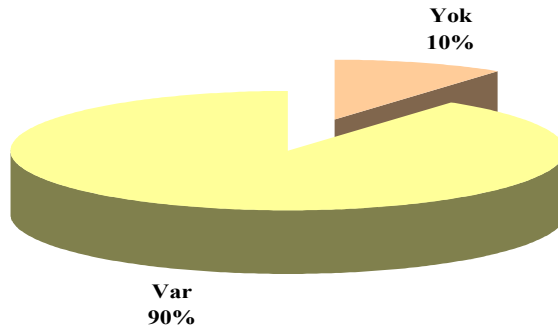
Araştırmada üreticilerin tamamının foseptik suyu kullanmadığı saptanmıştır.

Anket çalışması yürütülen üreticilerin % 75'inin su analizi yaptırdığı, % 25'inin yaptırmadığı bulunmuştur. Mikrobiyal açıdan su analizi yaptıran üretici % 6'lık payı teşkil etmektedir.

Şekil 4.31 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin su analizi yaptırma durumu

Üreticiler su kirliliğine sebep olarak; foseptik sızıntıları, gübre ve ilaç uygulamaları, çevreden gelen katı-sıvı atıklar, su kalitesi düşüklüğüne ise denizin yakın olması, sulama sularında bor ve kükürt seviyelerinin yüksek oluşu gibi açıklamalarda bulunmuşlardır. Sulama suyunu genel olarak artezyen kuyularından, keson kuyulardan ve belediye barajından temin ettiklerini belirtmişlerdir. Artezyen suyu kullanan üreticilerin % 10'u artezyen kuyularının ruhsatlı olmadığını belirtmiştir.

Şekil 4.32 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin kuyu suyu ruhsat durumu

4.3.14 Bitki koruma ürünleri, entegre mücadele, ekipman

Araştırmada değinilmek istenen diğ er bir konu da entegre mücadeledir. Entegre mücadele, Entegre Zararlı Yönetimi(IPM) veya Entegre Zararlı Kontrolü (IPC) olarak da bilinmekte ve kısaca, “Zararlıların Yönetim Sistemi” olarak ifade edilmektedir. Entegre mücadele, “Zararlı türlerin popülasyon dinamikleri ve çevre

ile ilişkilerini dikkate alarak, uygun olan tüm mücadele yöntemlerini ve tekniklerini uyumlu bir şekilde kullanarak, zararlıların popülasyon yoğunluklarını ekonomik zarar seviyesinin altında tutan bir zararlı yönetim sistemidir” şeklinde tarif edilmektedir.

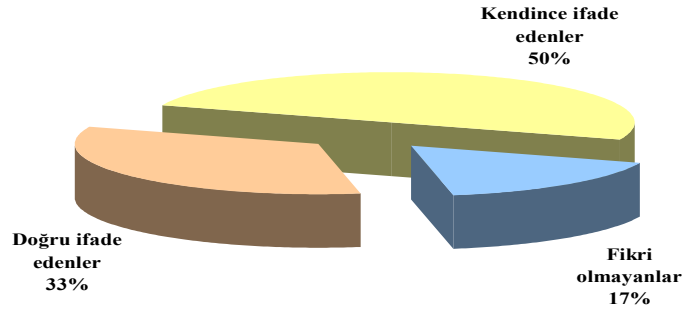
Yapılan anket çalışması sonucu üreticilerin % 6’sı entegre mücadeleyi yaptıkları uygulamalar doğrultusunda tanımlarken, üreticilerin % 94’ü entegre mücadelenin ne anlama geldiğini bilmediklerini ve bu konuda bilgi sahibi olmadıklarını dile getirmişlerdir.

İyi tarım uygulamalarında dikkat edilecek hususlardan biri de bitki korumadır. Bitki sağlığı söz konusu olduğunda öncelikle kültürel tedbirler, mekanik mücadele, biyolojik mücadele veya biyoteknik yöntemler uygulanır, ancak son çare olarak kimyasal mücadele düşünülür. İlaçlamalarda hasat öncesi bekleme süresine mutlaka uyulur. Yani ilaç uygulaması yapıldıktan sonra önerilen bekleme zamanından önce ürün hasadı kesinlikle yapılmaz. Bu amaçla hasat yapılabilecek bitkiler diğer bitkilerden kolayca görülebilecek işaretler veya levhalarla ayrılır. Zirai mücadelede ilaçlara karşı dayanıklılık oluşumunu engellemek için aynı pestisit sürekli kullanılmaz. Kullanılacak olan ilaçlar ülkemizde ve aynı zamanda alıcı ülkede de ruhsatlı olmalıdır. İlaç ambalajı üzerinde bulunan etiketteki talimat ve uyarılara dikkat edilir, günü geçmiş ilaçlar kullanılmaz. Bütün pestisit uygulamalarıyla ilgili kayıtlar tutulur. Kayıtlar; ürün çeşidi, ürünün bulunduğu coğrafi bölge, uygulama zamanı, uygulama nedeni, teknik izin, kullanılan kimyasalın ticari ismi ve miktarı, uygulama aleti, operatörün ismi ve uygulama zamanından kaç gün sonra hasat yapılması gerektiği gibi bilgileri içerir.

Pestisit kalıntı analizlerinin sıklığı risk değerlendirmelerine göre belirlenir. Hasat öncesi örnek alma ve analiz en etkin yöntemdir. Pestisitler; gübreler ve diğer materyallerden uzak, sağlam, güvenli, dona ve yağmura dayanıklı, iyi havalandırılan ve yeterli ışıklandırılmış bir yerde depolanır. Pestisitlerin konulduğu raflar emici olmayan maddeden yapılır. Depoda saklanan kimyasalların envanterine ait kayıtlar tutulur. Pestisit kutuları yıkandıktan sonra

tekrar kullanmayı engellemek için delinir, ezilir veya toplama sisteminde belirtilen kurallara uygun olarak etiketlenir.

Anket çalışmasında yer alan diğer bir konu da dayanıklılıktır. Hastalık ve zararlılarla mücadelede bitki koruma maddelerinin aşırı kullanımı sonucu, hastalık ve zararlılar kullanılan kimyasallara karşı direnç göstermekte ve savaşım gerçekleşmemektedir. Anket çalışmasında üreticilerden dayanıklılığın ne anlama geldiğini ifade etmeleri istenmiştir. Anket sonuçlarına göre üreticilerin % 33'ü dayanıklılığı doğru ifade edebilirken; % 50'si tarımsal ilacın bitkide uzun süre kalması, ilacın gücü, malın raf ömrünün uzun olması gibi benzer ifadelerle yorum yapmıştır. Geriye kalan üreticilerin % 17'si ise bu konu hakkında fikri olmadığını açıkça belirtmişlerdir. Bu soru üreticilere farklı şekillerde açıklanarak; (aynı kimyasalı ard arda kullanıyor musun? şeklinde) sorulduğunda dayanıklılığın ne anlam ifade ettiğini algılayabilmişlerdir.

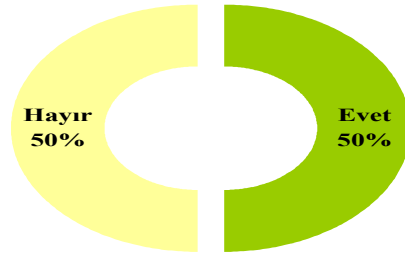
Şekil 4.33 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin dayanıklılık ifadesini tanımlama durumu

Araştırmaya katılan üreticiler zirai ilaç bayilerinden, kooperatiflerden, mezatlardan, danışmanlardan bitki koruma maddeleriyle ilgili destek almakta olduklarını belirtmişlerdir. Alınan tüm bitki koruma ürünleri etiketlidir. Üretici ilgili kişiye gidip sorununu bire bir açıklamakta, gerekirse numune götürmektedir. Ender olarak sorun çözümlerini, edindikleri tecrübeler sayesinde danışma ihtiyacı duymaksızın da bertaraf edebildiklerini dile getirmişlerdir.

Anket çalışmasında yer alan üreticilerin tümü süs bitkilerinde tescilli bitki koruma ürünü azlığından şikayetçidir. Üretici tarafından kullanılan bitki koruma ürünü, deneme yanılma yöntemleriyle; kullanıldığı ürün için ruhsatlı olmadığı halde yarar sağladığı, üreticiler tarafından tecrübe edinilmiş ve bu doğrultuda kullanılmaya devam edilmektedir.

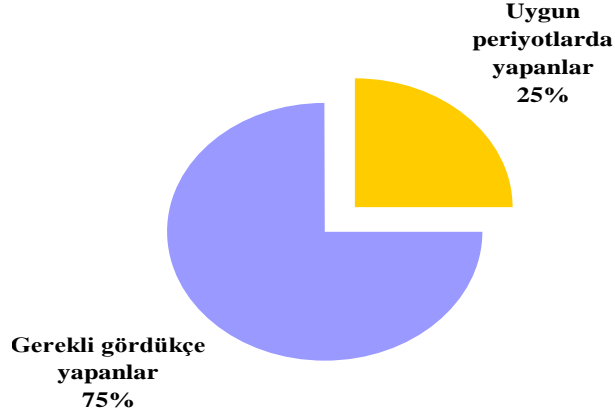
Bununla birlikte süs bitkileri sektörü ürüne hedef ruhsatlı ilaç temininde, süs bitkilerine özel ruhsatlandırılmış bitki koruma ürünü azlığı nedeniyle üreticilerin girdi temininde zorluklar ve sıkıntılar yaşadığı kendileri tarafından dile getirilmiştir.

Anket çalışmasında üreticilere bitki koruma ürünlerinin faturalarını saklayıp saklamadıkları sorulduğunda % 50'sinin satın aldıkları bitki koruma ürünlerinin faturalarını saklamakta olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 4.34 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin kullandıkları bitki koruma ürünlerinin faturalarını saklama durumu

Bitki koruma ürünlerinin uygulanması için gerekli alet ve makinelerin doğru ilaçlama için belli periyotlarda bakımlarının ve kalibrasyonlarının yapılması gereklidir. Çalışmaya katılan üreticilerin sadece % 25'i ilaç makinelerinin belli periyotlarda gerekli bakımlarının ve kalibrasyonlarının yapıldığını belirtirken, üreticilerin % 75'i gerekli gördükçe bakım yaptığını belirtmiştir.

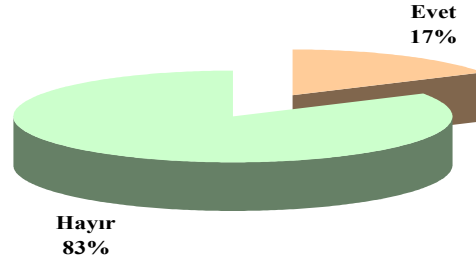
Şekil 4.35 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin ilaçlama makinelerine bakım ve kalibrasyon yapma / yaptırması durumu

Bitki koruma maddelerinin karıştırılarak uygulanması sözkonusu olduğunda etikette yazılan talimatlar doğrultusunda hareket etmek gerekmektedir. Üreticilerin % 58'i etiket talimatlarına göre uygulama yapmamakta, % 42'si ise etiket bilgilerini okuyarak uygulama yapmaktadırlar.

Şekil 4.36 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin bitki koruma maddelerinin karıştırılması hakkında bilgi sahibi olma durumu

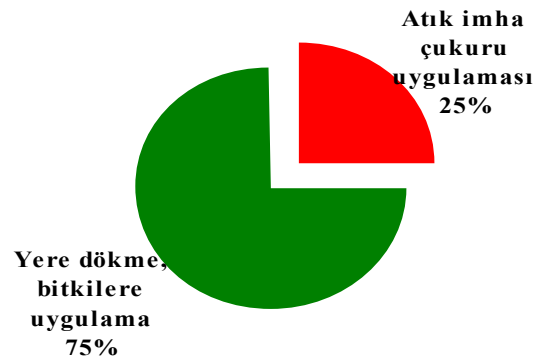
Bitki koruma maddelerinin uygulama işleminin gerçekleştirilmesi de dikkat arz eden diğer bir konu olup, bu konuda eğitim almış ehliyetli kişiler uygulamayı gerçekleştirmelidirler. Üreticilerin % 83'ü bitki koruma maddesi uygulayan kişilerin operatör ehliyeti olmadan uygulamaların gerçekleştirildiğini belirtirken, % 17'si bitki koruma maddelerini uygulayan kişilerin operatör ehliyetinin olduğunu belirtmiştir.

Şekil 4.37 Üretimde bitki koruma maddelerini uygulayanların operatör ehliyeti olma durumu

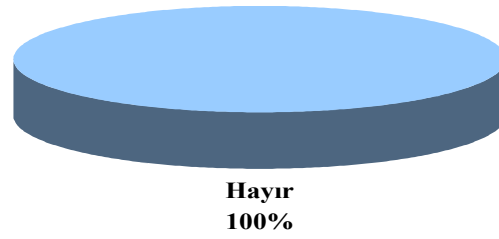
Bitki koruma maddeleri hedef bitkiye uygulandıktan sonra artan karışımların nasıl yok edileceği, üreticiler tarafından organize edilmesi gereken bir faaliyet olarak ortaya çıkmaktadır. Yapılan anket çalışmasına katılan üreticilerin % 25'i ilaç tankında artan uygulama karışımları için özel atık imha çukurları olduğunu belirtirken, % 75'i artan kimyasalı olduğu yere dökme, kimyasal bitinceye kadar bitkiye uygulamaya devam etme gibi faaliyetlerden bahsetmiştir.

İyi tarım uygulamaları çerçevesinde ilaçlamalar sonrası tankların temizlenmesi için yıkama sularının, durulama sularının atılmasında etiket doz oranının aşılmasıyla, sprey fazlasını ve tankların yıkandığı suları ürüne uygulamak ilk yol olabilir. Karışım fazlası ya da tankların yıkandığı sular ne gıda güvenliğini ne de çevreyi tehlikeye atmayacak bir usulde atılmalıdır. Kayıtlar tutulmalıdır.

Şekil 4.38 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin artan bitki koruma maddeleri uygulaması karışımları atık faaliyeti

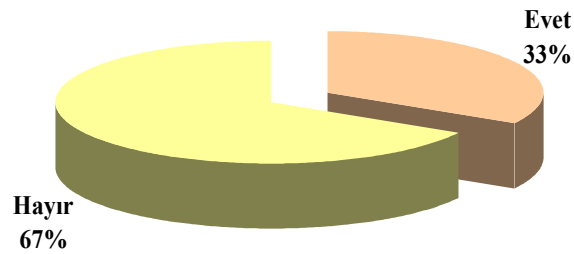
Araştırmaya katılan üreticilerin tümü bitki koruma maddeleri satın alındıktan sonra uygun koşullarda depolanması gerektiği konusunda bilgi sahibidirler. Ancak % 8'i buna rağmen bitki koruma maddelerini uygun koşullarda depolamamaktadır. Bitki koruma ürünü maddelerinin uygun koşullarda depolanması konusunda bilgi sahibi olan üreticilere, bu koşullar ne olmalıdır şeklinde diğer bir sorgulama yapıldığında üreticilerin tamamının iyi tarım uygulamaları bitki koruma maddesi depolama şartlarının isteklerini yerine getirecek depolama alanlarının bulunmadığı saptanmıştır.

Şekil 4.39 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin bitki koruma maddelerini uygun koşullarda depolama durumu

Bitki koruma ürünleri ile direkt temas halinde bulunan işçiler yılda en az bir kez sağlık kontrolünden geçirilmelidir (GlobalGAP, 2011).

Araştırmaya katılan üreticilerin % 33'ü yılda bir kez genel sağlık kontrolünden geçmekte olduklarını belirtmişlerdir. Üreticilerin % 67'si ise gerekli görmedikçe böyle bir faaliyette bulunmadıklarını açıkça dile getirmişlerdir.

Şekil 4.40 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin genel sağlık kontrolünden geçme durumu

Araştırmaya katılan üreticilere yeniden giriş kavramının onlar için ne ifade ettiği sorulmuş olup üreticilerin % 87'si yeniden giriş kavramının ne anlama geldiği konusunda bir fikri olmadığı ortaya çıkmıştır.

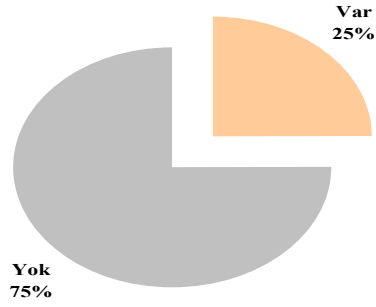
Boş bitki koruma ürünü maddelerinin ambalajlarının ve kutularının atılmasında ise boş bitki koruma maddelerinin kutularının başka amaçlarla yeniden kullanılmadığından emin olmak gerekir. Kişilerin boş kaplara ulaşmasını güvence altına alıcı sistemler oluşturmak, çevreye sorumlu bir yöntemle atık olarak değerlendirilmeden önce muamele edilmesi, çevrenin, suyollarının, bitki örtüsü ve hayvan topluluğunun kirlenme riskini en aza indirecek şekilde güvence altına alıcı tedbirler oluşturulmalıdır (GlobalGAP, 2011).

Yapılan anket çalışmasına katılan tüm üreticiler boş bitki koruma maddelerinin kutularının yakıldığını belirtmişlerdir. Ancak üreticilerin % 75'i üstü açık varillerde ya da üretim gerçekleştirdiği sahada boş arazilerde ya da komşusuna ait boş alanlarda, kısaca kendince uygun olarak nitelediği bir ortamda yakma işlemini gerçekleştirirken, % 25'i kapaklı ve kapağı kilitli varillerde yakma işlemini gerçekleştirmektedir. Yakma işleminden önce kutuların duru su ile çalkalanması, delinmesi, ezilmesi gibi faaliyetlerden haberdar olup uygulamakta olan üretici % 13'lük bir pay içerisindedir. Üreticiler bu konuyla ilgili atıkların özel birimler tarafından toplatılma faaliyetlerinin olmadığını, olsa bile pratik ve yaygın uygulamalar niteliğinde olmamaları konusunda şikayetlerini dile getirmişlerdir.

İyi tarım uygulamaları standartları gereği ekim, dikim faaliyetleri öncesinde toprak fumigasyonu ile ilgili bir uygulama içerisine girildiyse, fumigasyonun yapıldığı yer, tarih, aktif bileşen, dozaj, uygulama yöntemi ve operatör dahil toprak fumigasyon maddelerinin kullanımı için yazılı ispat ve gerekçe mevcut olmalıdır. Metil Bromit kullanımı müsaade edilmemiştir. Üretici teknik bilgi, yazılı ispat veya kabul edilebilir lokal uygulama ile kimyasal toprak fumigasyonuna ilişkin alternatiflerin değerlendirmesini sunabilecek durumda olmalıdır.

Toprakta yaşıyan zararlı etmenlerden, özellikle yıllık ve çok yıllık yabancı otlar, nematodlar, mantari hastalıklar ve toprak kurtlarına karşı kullanılan bir metot olan toprak fumigasyonu kesme çiçek ve süs bitkileri yetiştiriciliğinde sıklıkla kullanılan uygulamalardandır. Yapılan anket çalışmasında üreticilerin % 50'si toprak fumigasyonu için metan sodyum ve hidrojen peroksit kullandıklarını belirtmektedir. Bir üretici tütün tozu gibi kendi inancı ve tecrübeleri doğrultusunda uygulamalarını gerçekleştirmektedir.

Yapılan anket çalışması sonucu üreticilerin % 25'i üretim planına ve gübreleme programına sahip olduklarını belirtmişlerdir. Üreticilerin % 75'i ise üretimle ilgili herhangi bir üretim ve gübreleme planı bulunmadığını ve nasıl oluşturulacağını da bilmediklerini belirtmişlerdir.

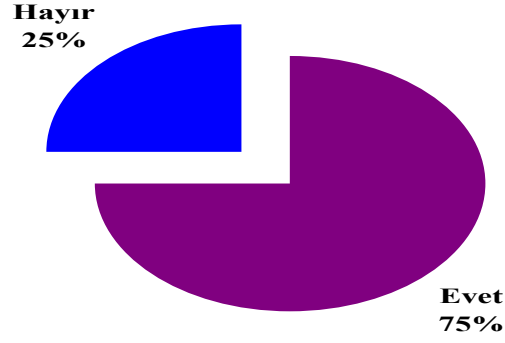
Şekil 4.41 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin üretim planı ve gübreleme planı çerçevesinde üretim yapma durumu

4.3.15 Hasat

Yapılan araştırma sonucu anket çalışmasına katılan üreticilerin tümü üretim süreçlerinde hasat zamanını kendi deneyimleri doğrultusunda tespit ettiği saptanmıştır.

İyi tarım uygulamaları standartları çerçevesinde bütün tüketici ambalajları kemirgenlere, zararlılara, kuşlara, fiziksel ve kimyasal tehlikelere karşı kontrol tedbirleri alınmış bir şekilde depolanmalıdır. Geçerli olduğu yerde saha konteynırları temizlenmeli ve bunların yabancı maddelerden arı olduğunun sağlanması için bir temizleme programı mevcut olmalıdır.

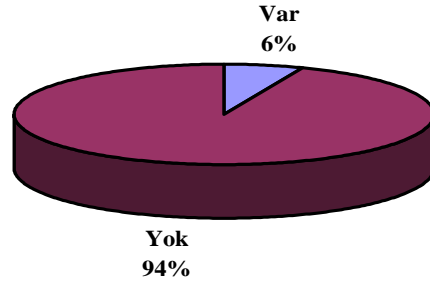
Araştırmaya katılan üreticilerin % 25'i arazide hasat esnasında kullanılan kova, plastik kasa vb. gereçlerin hijyeni konusunda gereken özeni göstermemekte; % 75'i bu konu üzerindeki hassasiyetlerini sergilemektedirler.

Şekil 4.42 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin hasatta kullanılan araç ve gereçlerin hijyeni konusunda özen gösterme durumu

Müşteri ile yetiştirici arasında herhangi bir zamandaki kalite spesifikasyonları ile ilgili karşılıklı anlaşmayı/mutabakatı sergileyen yazışmalar mevcut olmalı yetiştirici mutabık kalınan kalite spesifikasyonlarına uyulduğunu ispatlamalıdır.

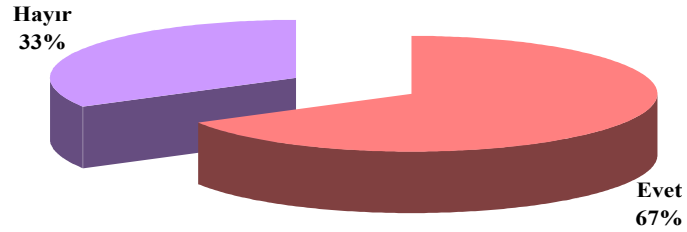
Anket çalışmasına katılan üreticilerin % 6'sının ürünlerini pazarladıkları müşterileriyle aralarında sözleşme olduğu ve % 94'ünün ise olmadığı saptanmıştır.

Şekil 4.43 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin ürünlerini pazarladıkları müşterileriyle aralarında sözleşme olması durumu

İyi tarım uygulamalarında hasatta da dikkat edilecek noktalar vardır. Bunların başında hasatta hijyen gelir. Hasatta çalışacak işçilerin rutin sağlık kontrolleri yapılır ve mümkünse bir belgeyle kayıt altına alınır. İşçiler taze ürün işlemesine geçmeden önce hijyen konusunda temel bir eğitim alır. İşçilere bu eğitimlerin verildiği imza altına alınır ve hijyen kuralları işçilerin rahatlıkla görüp okuyabileceği bir alana asılır.

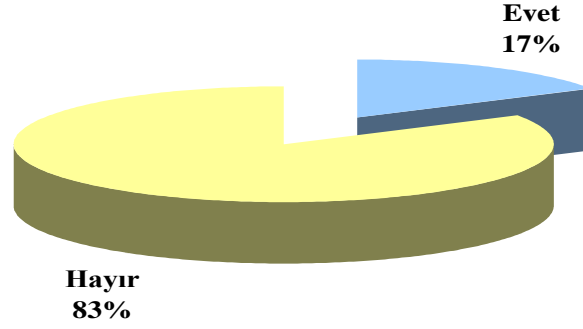
Çalışmaya katılan üreticilerin % 67'si çalışanların yeme içme imkanlarıyla birlikte eşyalarını koruyabilecekleri kişisel alanları; el yıkama ve tuvalet gibi imkanları sunabilirken, geriye kalan % 33'lük kısım sadece el yıkama ve tuvalet imkanı sunabilmekte ancak diğer ihtiyaçları karşılamamaktadır.

Şekil 4.44 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin çalışanlarına el yıkama ve tuvalet imkanı dışında, yeme içme ve kişisel alanlar imkanı sunma durumu

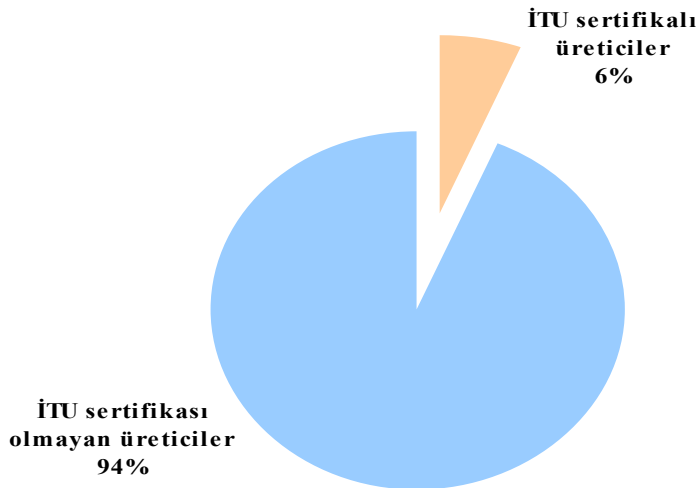
4.3.16 İzmir ili süs bitkileri üreticilerinin genel değerlendirmesi

İzmir ili süs bitkileri sektöründen 48 üreticiyle gerçekleştirilen anket çalışmasında; üreticilere iyi tarım uygulamalarından haberdar olup olmadıkları sorulmuştur. Üreticilerden 40 kişi iyi tarım uygulamalarından ve avantajlarından haberdar olmadıklarını belirtmişler ayrıca ne olduğunu öğrenmek istediklerini dile getirmişlerdir. Üreticilerin % 83 gibi büyük bir kısmını oluşturan bu kitleye iyi tarım uygulamaları, avantajları ve yapılması gerekenler basit bir dille, özenle, kısaca açıklanmaya çalışılmıştır. Bu üretici kitlesinin üretimine sağlayacak yarar doğrultusunda iyi tarım uygulamaları girişimlerinde bulunmaları temenni edilmektedir.

Şekil 4.45 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin iyi tarım uygulamaları ve avantajlarından haberdar olma durumu

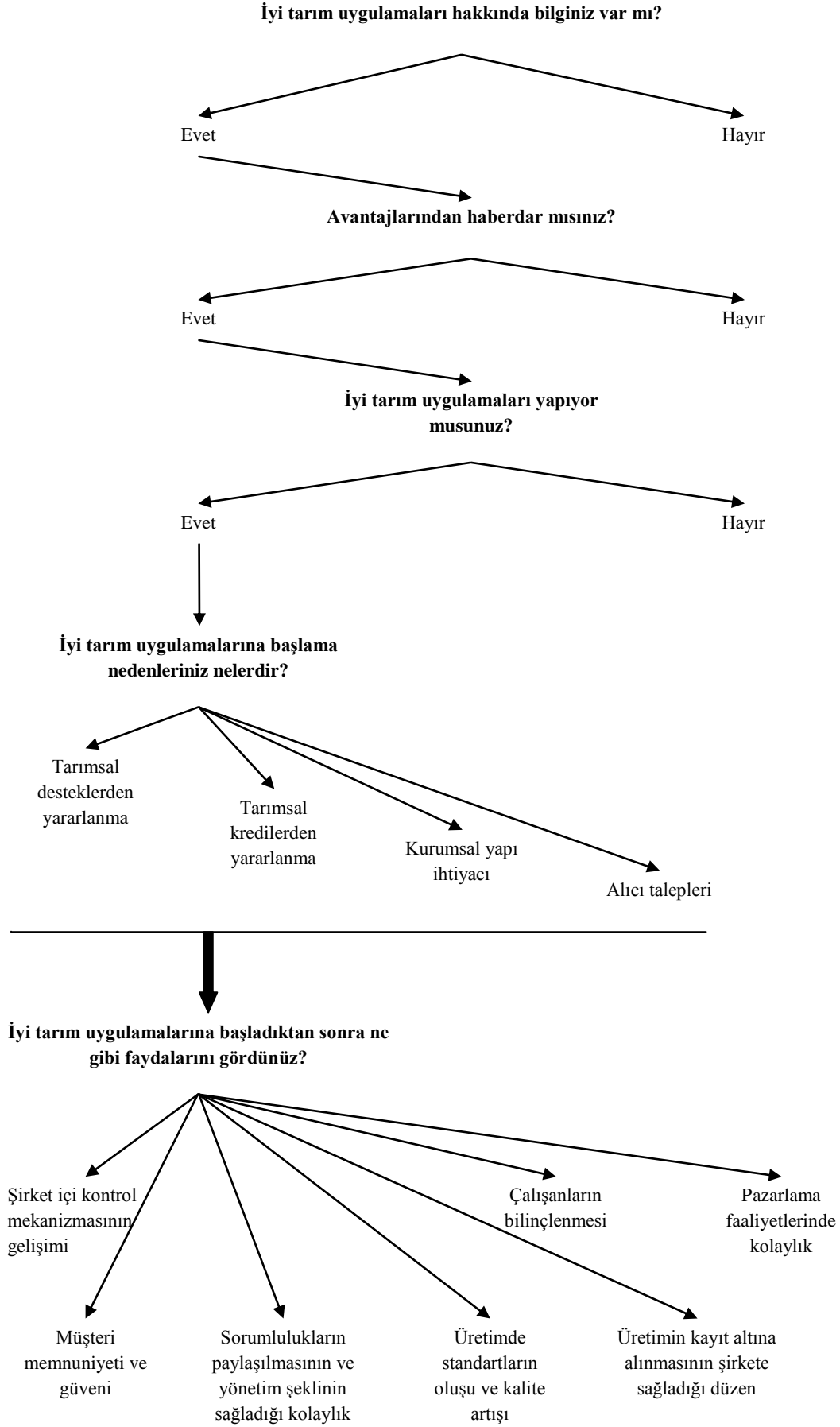
Üreticilerle yapılan yüz yüze görüşmeler sonucuna göre iyi tarım uygulamalarından haberdar olan üretici sayısı 8 bulunmuştur. % 17'lik bir oranla değerlendirilen bu üreticiler arasında iyi tarım uygulamalarının avantajlarını bilmeyen üretici sayısı 1 olup, diğer 7 üretici iyi tarım uygulamaları avantajları hakkında bilgi sahibidirler. Buna ek olarak yapılan araştırma sonucu anket yapılan tüm üreticiler arasında iyi tarım uygulamaları sertifikasına sahip üretici sayısı 3 olup, bu kitle üreticilerin % 6'lık kısmını oluşturmaktadır. Bu üreticilerden 2'si hali hazırda anket yürütüldüğü esnada bu belgeye sahip olup, diğer üretici anket çalışmaları esnasında iyi tarım uygulamaları faaliyetleri içerisinde girmeye ve ürüne sertifika almaya karar vermiştir.

Şekil 4.46 İzmir ili süs bitkileri sektörü üreticilerinin iyi tarım uygulamaları sertifikasına sahip olma durumu

Araştırmada yer alan iyi tarım uygulamaları sertifikasına sahip üreticilere iyi tarım uygulamalarına başlama nedenleri sorulduğunda; tarımsal destek ve kredilerden yararlanma, kurumsal yapı ve düzenin oluşturulması ve müşteri talepleri yanıtlar alınmıştır.

Bunun yanı sıra İTU uygulamaları içerisinde bulunan üreticilere son olarak, iyi tarım uygulamalarına başladıktan sonra iyi tarım uygulamalarının şirketlerine ne gibi faydalar sağladığı sorulduğunda ise: şirket içi kontrol mekanizmasının gelişmesi, çalışanların bilinçlenmesi, pazarlama faaliyetlerinde kolaylık, üretimin kayıt altına alınmasının şirkete sağladığı düzen, üretimde standart oluşumu ve kalite artışı, sorumlulukların paylaşılmasının ve yönetim şeklinin sağladığı kolaylık, müşteri memnuniyeti ve güveni şeklinde yanıtlar alınmıştır. Bu yanıtlardan da anlaşıldığı üzere iyi tarım uygulamaları tüm tarımsal üretim faaliyetlerinde olduğu gibi kesme çiçek ve süs bitkilerinde de maddi ve manevi getirisi olan bir faaliyettir.

Şekil 4.47 İzmir ili süs bitkisi üreticilerinin genel değerlendirmesi

Dünya ülkelerinde yaşanan gelişmelere paralel olarak, Türkiye’de de yakın gelecekte ihracat potansiyelinin daha da artması ve iç pazarda tüketici bilincinin artarak İTU’nun öneminin kavranmasıyla ve etkin tarımsal yayım ve tarım danışmanlığı hizmetlerinin sonucu olarak kapsamına dahil üretici sayısının ve üretim alanının orta vadede daha fazla artması beklenmektedir. İTU’nun çiftçiler tarafından benimsenmesi üreticiler ve iç tüketiciler kadar, ihracat yapılan ülkelerin tüketicileri bakımından da son derece önemlidir. Türkiye’de son yıllarda bunun farkına varılmış ve bu konulara yönelik önemli girişimler yapılmıştır. Bu çalışmalar daha çok kontrollü ve kayıtlı üretimi öngörmekte olup, bunların GlobalGAP sertifikasındaki koşullarla da uyumlu olduğu söylenebilir. Ancak bu girişimlerin uygulamada orta ve uzun dönemde başarılı olabilmesi için uygun destek politikalarının ve yayım çalışmalarının geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır (Özçatalbaş, 2010).

4.4 İyi Tarım Uygulamaları Kritik Kontrol Noktası Uygunluk Kriterleri Çerçevesinde SWOT Analizi Bulguları ve Tartışmalar

Araştırma iyi tarım uygulamalarına bakış açısını belirlemek ve Kritik Kontrol Noktası Uygunluk Kriterlerinin (KNUK) uygulanabilirliğini ortaya koymak için iyi tarım uygulamaları eğitimi almış 23 Ziraat Mühendisi’nin katılımı ile SWOT analizi uygulanarak gerçekleştirilmiştir.

4.4.1 Güçlü yönler

4.4.1.1 İyi tarım uygulamaları güçlü yönler oturumu katılımcı ziraat mühendisleri değerlendirmeleri

- Üretici bazında pazar bulma sıkıntısını azaltması, tüketici bazında daha kaliteli ve daha bilinçli olarak üretilen üründen yararlanma, ihracatta üreticinin kendini dünya piyasasına gösterebilme şansı sağlaması,
- Ürünlerde kalite artışı, ihracatta problemlerin azalması, tüketicide gıda açısından güven artışı,

- Doğanın dengesini korumak amacıyla gerçekleştirilen en etkili yöntemlerden biri oluşu. Kişilerin ve ürünlerin belirli kontrollere tabi tutulması, ürüne güvenirliliği arttırması,
- Geleceğe yönelik çevre koşullarının en iyi şekilde kullanımı, üreticiyi belli sınırlar içerisinde tutabilmesi, insan sağlığının korunması,
- Üretimdeki sürecin kayıt altına alınması, insan ve çevre sağlığı için önemi, yaş meyve ve sebze ihracatının devamlılığının sağlaması, çiftçinin bilgilendirilmesi,
- Üretimde belli standartların sağlanması, tarımda kayıt sisteminin güçlenmesi, üretimde gübreleme ve ilaçlamanın kontrollü yapılması, izlenebilirlik sistemi sayesinde üretimin her aşamasının kayıt altına alınmasıyla tüketicinin gıda güvenliği konusunda tatmin olması,
- Yönetmeliğe ve kanunlara dayalı uygulamaların yapılması; insana, hayvana ve çevreye duyarlı oluşu,
- Sürdürülebilir tarım, belirli standartlar içerisinde üretim yapılması,
- İzlenebilirlik sistemi, belirli standartlara sahip olması,
- Kayıt sistemi olması, kontrol listelerinin GlobalGAP listelerine eşdeğer olması, insan ve çevre sağlığına önem verilmesi,
- Üreticilerin bilinçli üretim yapmasını sağlaması, sürdürülebilir üretim, ürünlerin izlenebilir olması, uygulatan sistem içerisinde görevli herkesin denetlenebilir olması,
- İzlenebilirliğin sağlanması, üreticinin çevreye, doğaya ve insan sağlığına zarar vermeyecek şekilde üretim yapması, kayıt ve kontrollerin yapılması,

- İnsan sağlığının korunması, insanların meyve ve sebzeleri gönül rahatlığıyla tüketebilmeleri, sürdürülebilirliği sağlaması, kontrollü bir düzen içerisinde üretim imkanı sağlaması,
- Üretilen ürünü satmak için pazarın genişlemesini sağlaması ve üreticinin ürününü daha yüksek fiyatlara satabilmesi,
- Üreticiye ilaç, gübre kullanımını ve masrafların azaltılması konusunda getiri sağlaması; güvenli, kaliteli ve kontrollü ürün üretmek ve tüketmek,
- Ülkeler arasında söz sahibi olma şansı sağlaması, ekonomiye katkısı, maliyeti azaltması, çiftçiyi iyileştirmesi, pazar payımızın artması,
- Sertifikalı ürün üreterek ürünü daha yüksek fiyata pazarlama şansı, daha çok pazara ulaşabilme, gıda güvenliğini sağlaması,
- Ürünlerin izlenebilirliği, kontrollü üretim, sağlıklı ürün, iyi üretilen iyi pazar, istihdam artışı ve pazar payının artması,
- Kayıt altına alma, izlenebilirlik, sürdürülebilirlik ve çevre koruma,
- İnsana, hayvana ve çevreye olan saygısı, insanların bilinçlendirilmesi,
- Sağlıklı, çevreci, akılcı, bilimci yöntemleri; zor üretici beynini ileriye dönük ve kalıcı olarak ikna etmek; insanları düşünmeye teşvik etmek,
- Çevreye dost olması, üretici bilincinin arttırılması ile doğru üretime teşvik edilmesi, pazarda yer bulma kolaylığı ve satılan ürünlerin ekonomik açıdan daha fazla gelir elde etme imkanı sağlaması,
- Az ve kontrollü kimyasal kullanılması.

4.4.1.2 İyi tarım uygulamaları güçlü yönler oturumu katılımcı ziraat mühendisi değerlendirmeleri çıkarımları

- 23 kişilik gruptan 12 kişi iyi tarım uygulamaları sayesinde doğal yaşama, çevreye ve insan sağlığına duyarlı üretim yapılmasını avantaj olarak yorumlamaktadır.
- 23 kişilik gruptan 11 kişi iyi tarım uygulamalarında yer alan izlenebilirlik faaliyeti sayesinde, gıda güvenliğinin artışı güçlü bir yön olarak yorumlamaktadır.
- 23 kişilik gruptan 8 kişi iyi tarım uygulamaları sertifikasına sahip ürünlerin ihracat olanaklarını artması sayesinde Türkiye'nin dünyadaki pazar payının artış göstermesini bir güçlü bir yön olarak yorumlamaktadır.
- 23 kişilik gruptan 7 kişi iyi tarım uygulamaları üretim sürecinin her aşamasının kayıt altına alınması ve denetlenmesini, ayrıca denetimleri gerçekleştiren şahısların da denetleniyor oluşunu güçlü bir yön olarak değerlendirmektedir.
- 23 kişilik gruptan 5 kişi iyi tarım uygulamalarında; üretim sürecinde ve üründe kalite artışı, ayrıca standart kalitede üretimi güçlü bir yön olarak yorumlamaktadır.
- 23 kişilik gruptan 5 kişi iyi tarım uygulamaları sayesinde üreticinin bilinçlenmesi ve yeniliklerin benimsenmesi sürecinin hızlanmasını avantaj olarak yorumlamaktadır.
- 23 kişilik gruptan 4 kişi iyi tarım uygulamaları faaliyetlerinde sürdürülebilir üretim anlayışını avantaj olarak yorumlamaktadır.
- 23 kişilik gruptan 3 kişi iyi tarım uygulamaları üretim sürecinde kimyasal ilaç ve gübre kullanımının kontrollü olarak yapılmasının güçlü yön olarak yorumlamaktadır.

- 23 kişilik gruptan 2 kişi iyi tarım uygulamalarında girdilerin kontrollü kullanımının maliyetleri düşürmesini avantaj olarak yorumlamaktadır.
- 23 kişilik gruptan 1 kişi iyi tarım uygulamaları sayesinde istihdamdaki artışı güçlü bir yön olarak değerlendirmektedir.
- 23 kişilik gruptan 1 kişi iyi tarım uygulamalarının yönetmelik ve kanunlarla destekli olmasını avantajlı bulmaktadır.

4.4.2 Zayıf yönler

4.4.2.1 İyi tarım uygulamaları zayıf yönler oturumu katılımcı ziraat mühendisleri değerlendirmeleri

- Bu kadar önemli bir olaydaki destek miktarlarını yeterli bulmuyorum. Yönetmelikte geçen lisans, önlisans vb. ibarelerin yerine, ziraat mühendisi sıfatının olmaması bende güven eksikliğine sebep oldu,
- İzlenebilirlik sisteminin hali hazırda bir düzende olmaması, kontrollerin seyrek olarak yapılması, tüketicinin iyi tarım uygulamaları konusunda yeterince bilgiye sahip olmaması,
- Yaptığımız işletme gezilerinde işçilerin eğitiminin tam olarak sağlanamadığını gördük. Yönetmeliklerin sürekli değişmesi yenilenmesi,
- İzlenebilirliği üreticiye kazandırmak çok zor, sistemi iyi kurmak gerekiyor,
- İşçilerin sağlığını tehdit edici maddeler konusunda işçilerin yeterince bilinçlendirilememesi, işçilere verilen eğitim doğrultusunda işçinin uygulamada kendi bildiğini yapması,
- Yönetmeliklerin sürekli yenilenmesi, danışman ve üretici için takibi zor hale getirmesi,

- İç pazarda tüketicilerin konu hakkında bilinçlendirilmemesi ve sürekli değişen yönetmelikler,
- Yaptırımın az olması (daha sık denetim yapılmalı), uygulamaların tam anlamıyla insan sağlığı açısından güven oluşturmaması,
- İzlenebilirliğin tam oturtulmamış olması,
- Devlet teşvikleri ve üreticilerin ikna edilmesi sorunları,
- Yetişkin insanlardan doğru diye bildiği şeyleri değiştirmesini istemek ve uygulatmak zor. Yıllardır yaptığı üretimi bırakıp iyi tarım uygulamalarına geçmesi için onu cezp edecek şeylerin az olması uygulamanın zayıf noktalarından biridir,
- İTU ve GlobalGAP arasında oluşan farklılıkların işi daha zorlaştırması gönüllülük ilkesine dayanan bu işi gönülsüzlüğe taşıyor,
- Kontrol aşamasında üretimden tüketime kontrol ve kayıt altına almak zor olabilir. İTU sertifikası almak için yapılan harcamalar (ilaç deposu, gübre odası, lavabo ...) üreticiyi ilk aşamada zorlayabilir,
- Üreticinin ilk aşamada sertifika alabilmesi için üreticiye artı bir maliyet, üreticinin yeterli bilgi ve deneyiminin olmaması, çok fazla doküman olması,
- Doğa, insan ve hayvan sağlığı açısından yapılması gerekenler çiftçiye ya da müteşebbise tam benimsetilemeyebilir. Reklam ve tanıtım eksik,
- Üreticilerin tek bir pencereden bakması ve her zaman kendi bildiğinin doğru olduğunu düşünmesi nedeniyle başka fikirleri kabul etmede güçlük çekmesi ve gereksiz olarak görmesi,
- Üreticilerin İTU konusunda eğitimsiz olması ve bu konuda eğitilmiş danışman eksikliği, Tarım Bakanlığı ve sertifikasyon kuruluşları

arasındaki anlaşmazlıklar, kayıt tutma ve dokümantasyon işlemlerinin üreticiye zor gelmesi, izlenebilirlik olmaması,

- İzlenebilirlik, pazar sıkıntısı, GlobalGAP ile aynı kontrol listelerinin kullanılması,
- Çok fazla prosedür hazırlanıyor olması, uygulamaya başlanma safhasında işçilerin sisteme çok zor adapte olması, izlenebilirliğe geçişin bazı müteşebbisler için zor olması, ihracata yönelik yapılan üretimlerde GlobalGAP sertifikasına ihtiyaç duyulması,
- Çiftçinin gözünü korkutabilecek derecede dokümantasyon işlemi,
- Yeteri kadar kişinin bilgiye sahip olmaması, üreticinin yeteri kadar bilgilendirilmemesi, basın ve yayının bu konuda tam olarak tüketicileri haberdar etmemeleri, üreticinin dokümantasyon açısından zayıflığı,
- Çiftçilerin eğitimi ve yönlendirilmelerinin zor olması, hem iç pazara hem de ihracata yönelik üretim yapan üreticinin İTU ve GlobalGAP için ayrı ayrı başvuru yapması,
- Kontrol listelerinin yasayla birlikte değil, yasadan sonra hazırlanması.

4.4.2.2 İyi tarım uygulamaları zayıf yönler oturumu katılımcı ziraat mühendisi değerlendirmeleri çıkarımları

- 23 kişilik gruptan 6 kişi iyi tarım uygulamaları faaliyetlerinden olan izlenebilirlik sisteminin tam olarak oturtulması gerektiğini düşünmektedir.
- 23 kişilik gruptan 6 kişi iyi tarım uygulamalarındaki dokümantasyon işlemlerinin yoğunluğunun, üretici için süreci zorlaştırdığını düşünmektedir.

- 23 kişilik gruptan 5 kişi üreticinin iyi tarım uygulamaları hakkında yeterli bilgi sahibi olmamasını zayıf bir yön olarak yorumlamaktadır.
- 23 kişilik gruptan 4 kişi iyi tarım uygulamaları faaliyetlerini gerçekleştirmeleri için, üreticileri ikna etme zorluğunu zayıf yön olarak nitelendirmektedir.
- 23 kişilik gruptan 3 kişi İTU ve GlobalGAP arasındaki farklılıkları ve ikisini de uygulayan üretici için oluşan sıkıntıları zayıf yön olarak nitelendirmektedir.
- 23 kişilik gruptan 3 kişi iyi tarım uygulamaları yönetmeliklerinin sıklıkla değişmesi, üretici ve danışman için takibi zor hale gelmesini dezavantaj olarak yorumlamaktadır.
- 23 kişilik gruptan 3 kişi iyi tarım uygulamalarında işçi eğitimlerinin verimli olmayışını, işçilerim sisteme adaptasyonunu zorlaştırdığını düşünmektedir.
- 23 kişilik gruptan 2 kişi devletin iyi tarım uygulamalarına olan desteğini yetersiz bulmaktadır.
- 23 kişilik gruptan 2 kişi iyi tarım uygulamalarında gerçekleşen üretici ziyaretlerini yetersiz bulmakta ve denetimin daha çok ve sık olması gerektiğini düşünmektedir.
- 23 kişilik gruptan 2 kişi tüketicinin iyi tarım uygulamaları hakkında yeterli bilgi sahibi olmamasını dezavantaj olarak yorumlamaktadır.
- 23 kişilik gruptan 2 kişi iyi tarım uygulamaları sertifikası için yapılan harcamaların, üreticiyi maddi olarak yorduğunu düşünmektedir.
- 23 kişilik gruptan 2 kişi iyi tarım uygulamaları için reklam ve tanıtım faaliyetlerinin eksik olduğunu düşünmektedir.

- 23 kişilik gruptan 2 kişi İTU kontrol listelerinin, ilgili yasalar çıktıktan sonra hazırlanmasını zayıflık olarak görmektedir.
- 23 kişilik gruptan 1 kişi Tarım Bakanlığı ve iyi tarım uygulamaları sertifikasyon kuruluşları arasındaki anlaşmazlıkları zayıf bir durum olarak yorumlamaktadır.
- 23 kişilik gruptan 1 kişi iyi tarım uygulamalarının tam anlamıyla insan sağlığı açısından güven oluşturmadığını düşünmektedir.

4.4.3 Fırsatlar

4.4.3.1 İyi tarım uygulamaları fırsatlar oturumu katılımcı ziraat mühendisleri değerlendirmeleri

- Pazar garantisi, gelişmelere ayak uydurmada yardımcı olması, devlet destekleri, çiftçilerin yaşam standartlarının yükseltmeye yönelik faaliyetler,
- Üreticilerin modern hale gelmeleri, kendilerini geliştirmeleri, diğer üreticileri olumlu yönlendirmeleri,
- İstihdam artışı, ekonomiye katkı, pazarda söz sahibi olacağı,
- Desteklerin artacağı,
- İTU sertifikalı ürünlerin daha kolay pazar bulacağı,
- Ülke tarımının bir sisteme bağlı çalışması ve kalite düzeyinin artmasına olanak sağlayan bir sistem varlığı, çiftçiler için kazanç fırsatı, danışmanlar için iş fırsatı,
- İTU ürünlerinin güvenilirlik açısından tercih edilmesi dolayısıyla pazarda öncelik sahibi olması, İTU eğitimi almış ziraat mühendisi istihdamında artış,

- Ziraat mühendislerine iş imkanı sağlaması, İTU sertifikası ile üretilen ürünlerin dış piyasada ve ilerleyen yıllarda iç pazarda da aranan ürünler olması,
- Bilinçli bir üretim yapılarak girdi maliyetlerini düşürmesi, izlenebilirliğin sağlanması ile güvenli gıda üretimi, farklı pazarlara açılabilir,
- Maliyet azalması, sürdürülebilirlik, insan ve hayvan sağlığı, destekler,
- Destek olması, izlenebilirlik,
- Kaliteli ürün satışı, tarıma teşvik,
- Ülkemizde izlenebilirlik sisteminin kurulması, pestisit kalıntısını kontrol altına alabilme,
- İzlenebilirlik sayesinde tüketiciye kadarki aşamaların kontrol edilmesi,
- Üreticinin yeni pazarlarda daha iyi sonuçlar elde etmesi, ürün kalitesinin artmasıyla üreticinin daha iyi gelir elde etmesi,
- İstihdamda artış,
- Farklı pazar alanlarının oluşturulması, ihracata yönelik üretim, alınan destekler, sürdürülebilir tarım, organik tarım kadar kesin çizgileri olmayıp ancak konvansiyonel tarım kadar da başıboş tarım yapılmayarak tarımın çevre ve insan sağlığı düşünülerek yapılması,
- İyi tarım yapan üreticiler için yeni pazarlar oluşturması, Türkiye'nin dış ticarete elini güçlendirmesi, kazancın artması,
- Yeni iş olanakları, ihracat ürünlerinin sayı ve miktar bakımından artışı, destekler,
- Pazar payında artış ve yeni iş sahaları,

- Destekler, pazar bulma kolaylığı,
- Ziraat mühendislerine iş fırsatı,
- İç Pazar ve ihracatta yoğun talep görmesi, pazar payının gün geçtikçe artması, kaliteli ve güvenilir ürünlerin her masaya ulaşması, üreticiye kredi ve desteklerle kolaylık sağlaması.

4.4.3.2 İyi tarım uygulamaları fırsatlar oturumu katılımcı ziraat mühendisi değerlendirmeleri çıkarımları

- 23 kişilik gruptan 9 kişi iyi tarım uygulamaları sayesinde yurtiçinde ve yurtdışında pazar bulma kolaylığını fırsat olarak yorumlamaktadır.
- 23 kişilik gruptan 9 kişi devletin iyi tarım uygulamalarına desteğini ve tarım kredilerini bir fırsat olarak yorumlamaktadır.
- 23 kişilik gruptan 8 kişi istihdam olanaklarının artmasını fırsat olarak yorumlamaktadır.
- 23 kişilik gruptan 4 kişi üretici kazancının iyi tarım uygulamaları sayesinde artışı sonucu yaşam standartlarının yükselmesi ve modern üreticiler haline gelmesini bir fırsat olarak yorumlamaktadır.
- 23 kişilik gruptan 3 kişi iyi tarım uygulamalarında izlenebilirlik sistemi ile güvenli gıda üretimini, tüketici açısından bir fırsat olarak yorumlamaktadır.
- 23 kişilik gruptan 3 kişi iyi tarım uygulamalarıyla kaliteli ürün üretimini bir fırsat olarak yorumlamaktadır.
- 23 kişilik gruptan 2 kişi tarımda sürdürülebilirliği gelecek için bir fırsat olarak nitelendirmektedir.

- 23 kişilik gruptan 2 kişi iyi tarım uygulamaları faaliyetleriyle çevre ve insan sağlığının korunmasını bir fırsat olarak yorumlamaktadır.
- 23 kişilik gruptan 2 kişi iyi tarım uygulamaları sayesinde pazarda söz sahibi olabilme ve pazar payı artışını fırsat olarak görmektedir.
- 23 kişilik gruptan 2 kişi iyi tarım uygulamaları ürünlerinin iç ve dış pazarda aranılan ürünler olacağını düşünmektedir.
- 23 kişilik gruptan 1 kişi iyi tarım uygulamalarının ekonomiye katkı sağlayabileceğini düşünmektedir.
- 23 kişilik gruptan 1 kişi iyi tarım uygulamaları sayesinde üretimde girdi maliyetlerinin azalmasını bir fırsat olarak değerlendirmektedir.
- 23 kişilik gruptan 1 kişi iyi tarım uygulamaları gibi tarımda düzenli ve kontrollü üretim sistemleri varlığını fırsat olarak görmektedir.

4.4.4. Tehditler

4.4.4.1 İyi tarım uygulamaları tehditler oturumu katılımcı ziraat mühendisleri değerlendirmeleri

- Farklı kalite sistemlerinin oluşu (BRC, IFS vs. gibi alternatifler), alternatiflerle rekabet, bakanlık tarafından getirilen kısıtlamalar (desteklemelerde kredi oranlarının düşürülmesi, üretici tarafından pek bir fark yok ya da gerek yok gibi düşünülmesine yol açması),
- Herhangi bir uygunsuzluk durumunda 28 gün süre tanınması, daha sonra bu sürecin sertifika iptaline kadar devam etmesi,
- Devlet politikaları yüzünden tamamen vazgeçilme olasılığı, uygulamalarda yurtdışı ile ortak bir yol izlenmemesi, çiftçinin kendi alışkanlıklarından vazgeçememesi,

- Farklı kalite sistemlerinin ortaya çıkışı, İTU ve GlobalGAP'in denkliğinin olmaması,
- Devlet politikaları, diğer kalite sistemleri, pestisit fiyatları,
- İhracata gönderilen ülkelerin MRL değerlerinin farklı olması, pazar bulma zorluğu,
- Üreticinin yeteri kadar bilgilendirilememesi,
- Büyük ve orta ölçekli çiftçinin durumunu iyileştirirken bence küçük çiftçinin daha da küçülmesine ortam hazırlayabilir,
- Sahte belge, doküman tehlikesi; durumun sertifikasyon kuruluşlarındaki yetkili kişilerin inisiyatifine çok fazla bağlı olması nedeniyle tüketici, hakkıyla İTU belgesi almamış ürünü tüketebilir,
- Belgelerde sahtecilik, yanlış denetimler,
- Çok detay uygulamalara karşı birçok üreticinin önlem alamaması ve sertifikasının iptali; devlet politikalarının zaman zaman değişerek üreticilerin rahat hareket edememeleri; kontrol listelerinin çevirisindeki anlam kargaşasının olumsuzluklara yol açabilmesi; bitki pasaportu, sertifikalı fidan vb. uygulamaların üreticiyi zorlaması,
- Pestisit analizi her üretici için yapılması gerekirken şüphe duyulanlara yapılması,
- Habersiz denetimler,
- Üretim sürecindeki denetimlerin tartışılabilir doğrulukları, denetim yapan kuruluşların zaafı,
- Kontrollü tarıma geçiş gübre ve ilaç üreticileri için tehdit olabilir, bilinçsiz üretim, eğitimsizlik,

- İhracat yapılan ülkelerin, gümrüklerde standartlarıyla ülkemiz üzerinde yaptırım uygulayabilmeleri,
- Deneyim ve bilgi yetersizliğinden dolayı sertifikanın geri alınması, yönetmeliğin çok sık değiştirilmesinden kaynaklanan karışıklık, kontrol listelerinin net olarak oluşturulmaması,
- Grup sertifikasyonunda 1 üreticinin yaptığı hatanın bile sertifikayı yakması, üreticilerin İTU sertifikasyonu ile ürettiği ürünlerin getirisinin düşük olması,
- Sistemin düzgün işlememesi ve sistemdeki kişilerin dürüstlük kavramını yitirmeleri sonucu sertifikalı satılan ürünlere güvenip alan kişilerin ürünlerdeki tehlikeli maddeleri de tüketmeleri, ülkenin tarım politikasının tarıma yeterli önemi vermemesi, GlobalGAP ve İTU farkı,
- Ülkelerin kendi kontrol listelerinin oluşturması durumunda ülkeler arasında anlaşmazlıkların oluşabilmesi, organik tarımla kıyaslamının söz konusu olabilmesi,
- İTU'da geçerli olan uygulamaların bakanlıkça çok hızlı değişimlere uğraması ve ihracata yönelik sertifikalardan ayrı bir noktada ilerleyerek ihracatın zorlaşması,
- İTU'da kabul gören ürünlerin yurtdışında pazar bulamaması, seçim sonucu başa geçen kişilerin verilen destekleri düşürmesi tehdidi,
- İTU'nun yurtdışı pazarına yönelik olmaması ve sadece iç pazarda geçerli olması, üreticilerin alışlageldiği üretimden vazgeçmemesi ve ayrıntılı işlerle uğraşmak istememesi, sertifikalı ya da sertifikasız tüm ürünlerin iç pazarda aynı fiyata satılması.

4.4.4.2 İyi tarım uygulamaları tehditler oturumu katılımcı ziraat mühendisi değerlendirmeleri çıkarımları

- 23 kişilik gruptan 4 kişi iyi tarım uygulamalarının farklı kalite sistemleri ile rekabetini tehdit olarak görmektedir.
- 23 kişilik gruptan 4 kişi iyi tarım uygulamaları sertifikalarının iptal durumlarını tehdit olarak yorumlamaktadır.
- 23 kişilik gruptan 4 kişi devlet politikalarındaki işleyişin bugünkü gibi olması halinde, iyi tarım uygulamaları için tehdit unsuru olabileceğini düşünmektedir.
- 23 kişilik gruptan 4 kişi pazar bulma ve fiyatlandırma politikalarındaki aksaklıkları tehdit olarak yorumlamaktadır.
- 23 kişilik gruptan 4 kişi sahte belgeli ürünleri ve kişilerin istismarını tehdit olarak yorumlamaktadır.
- 23 kişilik gruptan 3 kişi iyi tarım uygulamaları ve GlobalGAP'te aynı kontrol listeleri kullanılmasına rağmen, uygulamaların birbirlerine denk kabul edilmeyişini tehdit olarak yorumlamaktadır.
- 23 kişilik gruptan 2 kişi iyi tarım uygulamaları kontrol listelerinin çeviri niteliği nedeniyle oluşan anlam kargaşalarını tehdit olarak yorumlamaktadır.
- 23 kişilik gruptan 2 kişi devletin iyi tarım uygulamalarına olan desteğini yetersiz bulmaktadır.
- 23 kişilik gruptan 2 kişi üreticinin geleneksel üretim alışkanlıklarını tehdit olarak yorumlamaktadır.

- 23 kişilik gruptan 2 kişi iyi tarım uygulamaları yönetmeliklerinin sık sık değişmesi durumunu tehdit olarak yorumlamaktadır.
- 23 kişilik gruptan 1 kişi kimyasal ilaç ve gübrelerin yüksek fiyatlarını tehdit olarak yorumlamaktadır.
- 23 kişilik gruptan 1 kişi ülkelere göre değişen MRL değerlerini üretim için tehdit olarak görmektedir.
- 23 kişilik gruptan 1 kişi üreticilerin iyi tarım uygulamaları hakkında yeterli kadar bilgilendirilmemesini tehdit olarak yorumlamaktadır.
- 23 kişilik gruptan 1 kişi iyi tarım uygulamalarında ürün analizi sayısının yetersiz olduğunu düşünmektedir.

Çizelge 4.15. İyi tarım uygulamalarına bakış açısı ve KNUK SWOT analizi

Güçlü yönler	Zayıf yönler
<ul style="list-style-type: none"> • Pazarlama olanaklarının yurt içinde ve dışında artış göstermesi, • Üretimde ve son üründe kalite artışının sağlanabilmesi, • İzlenebilirlik ile gıda güvenliğinin artışı, • Doğal yaşama, çevreye ve insan sağlığına duyarlı üretim yapılması ve sürdürülebilirlik anlayışının benimsenmesi, • Kontrollü kimyasal kullanımı sağlanması, • Üretim sürecinin başından sonuna kayıt altına alınması, • Üreticinin sertifikalı üründen daha fazla kazanç sağlanması, • Üreticinin bilinçlenmesi ve yeniliklerin benimsenmesi sürecinin hızlanması. 	<ul style="list-style-type: none"> • İzlenebilirlik sistemindeki aksaklıklar, • Denetimlerin seyrekliği, • Üreticinin iyi tarım uygulamaları hakkında yeterli bilgi sahibi olmaması, • Dokümantasyon zorluğu ve prosedür yoğunluğu, • Geleneksel üretimde iyi tarım uygulamaları faaliyetlerinin uygulanabilirliğinin az olması, • Üreticiyi üretim sürecinde zorunlu uygulamalar konusunda ikna etme, • İTU ve GlobalGAP denkliğinin olmayışı, • Yönetmeliklerin sıklıkla değişim göstermesi.
Fırsatlar	Tehditler
<ul style="list-style-type: none"> • Pazarlama faaliyetlerinin gelişim göstermesi, • Devlet desteklerinde artış ve tarım kredilerinde ödeme kolaylıkları, • Üreticinin kazanç artışı ile yaşam standartlarının yükselmesi, • İstihdamda artış sağlanması, • Kaliteli ve güvenilir ürün tüketimi, • Sürdürülebilir üretim anlayışının benimsenmesi, • İhracatta artış sağlanması. 	<ul style="list-style-type: none"> • Farklı kalite sistemleri ile rekabet, • Sertifika sahiplerinin koşullara uyulmaması sonucu sertifikalarının iptali, • Değişim gösteren devlet politikaları, • İTU ve GlobalGAP denkliğinin olmaması, • Pazar bulma ve fiyatlandırma sorunu, • Sistemin ve işleyişinin bazı şahıs ya da kuruluşlar tarafından istismar edilmesi. • Üretim faaliyetleri sürecinde gerekli analiz yetersizliği, • İhracatta karşılaşılan sorunlar.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Süs Bitkileri üretim faaliyeti ülkemiz için üretim hacmi ve ekonomik değer olarak büyük öneme sahiptir. Süs bitkileri yetiştiriciliği dünyada 20. yy başında önem kazanmaya başlamış ve birçok ülkede önemli bir ticari faaliyet alanı olmuştur. Süs bitkileri yetiştiriciliği, gelişmiş ülkelerde teknoloji ve sermaye olanakları ile büyüme gösterirken, gelişmekte olan ülkelerde iklim, ucuz işçilik gibi avantajların kullanılmasıyla gelişme göstermiştir (Taşcıoğlu ve Sayın, 2005).

Günümüzde birim alandan elde edilen üretimi artırmaya dayalı tarımsal politikaların yerine, çevreye zarar vermeyen, güvenli gıda üretimini sürdürülebilir bir şekilde sağlayan tarımsal politikalar yer almaktadır. Diğer taraftan tüketicilerin çevreye dost, insan sağlığına duyarlı güvenli gıda talepleri, tarımsal arzı yönlendiren en önemli etken halini almaktadır. Tüketicilerin bu talepleri satın alınacak ürünlere karşı güveni sağlayacak teknik tedbirlerin alınmasını zorunlu kılmaktadır.

İyi tarım uygulamaları, tarımsal üretim sisteminin sosyal açıdan yaşanabilir, ekonomik açıdan karlı ve verimli, insan sağlığını koruyan, hayvan sağlık ve refahı ile çevreye önem veren bir hale getirmek için uygulanması gereken işlemler olarak tanımlanmaktadır.

İyi tarım uygulamalarında amaç; çevre, insan ve hayvan sağlığına zarar vermeyen bir tarımsal üretimin yapılması, doğal kaynakların korunması, tarımda izlenebilirlik ve sürdürülebilirlik ile gıda güvenliğinin sağlanmasıdır.

İnsan ihtiyaç ve isteklerinin sınırsız olması kişilerin yaşamlarının her döneminde alışveriş ihtiyacını beraberinde getirmektedir. Ürünlerin üretiminden pazarlama zincirine kadar olan kişi ve kurumlar, zaman içinde tüketici tercihlerinin şekillenmesinde, tüketim kalıplarının değişmesinde, tüketicilerin bilgilendirilmesinde ve bilinçlendirilmesinde, sosyal olguların ve yaşamın renklendirilmesinde ve dolayısıyla da tüketici davranışları üzerinde etkili olmaktadır.

Türkiye'nin pazar payını koruması ve geliştirmesi, hedef pazarlardaki talebe bağlı yeni gelişmelerin ve yeni oluşumların incelenmesine ve bunlara göre ülke içi üretimini şekillendirmesine dayanmaktadır.

Bu kapsamda Türkiye toplum ve çevre sağlığını dikkate alarak sağlıklı ürünlerin topluma sunulmasını sağlamak için tarım üreticilerinin bilimsel bilgileri kullanmalarını sağlamak ve bilimsel bilgileri üretim alanında hakim kılmak durumundadır. Mevcut insan ve fiziki kaynakları harekete geçirerek doğru bir planlama ile üreticilerin etkin yayım ve danışmanlık hizmetlerinden yararlanmalarını sağlayarak, iyi tarım uygulamalarının benimsenmesi ve yaygınlaştırılması gerçekleştirilmelidir.

Bu çalışmada İzmir ili süs bitkileri yetiştiriciliği potansiyelinin, mevcut durumunun ve iyi tarım uygulamalarının uygulanabilirliğinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

İzmir ili süs bitkileri üreticilerinin % 17'si iyi tarım uygulamalarından haberdarken, % 83'ünün bu konu hakkında bilgisi bulunmadığı belirlenmiştir.

İyi tarım uygulamalarından haberdar üreticilerin % 13'ü iyi tarım uygulamalarının avantajlarını bilmezken, % 87'si konu hakkında bilgi sahibidir.

Ayrıca araştırmada İzmir ili süs bitkileri üreticilerinin % 94'ü iyi tarım uygulamaları yapmamaktayken % 6'sı iyi tarım uygulamaları yapmaktadır.

Bakanlık, üniversiteler, tarım danışmanları, üretici örgütleri, tüketici örgütleri, meslek örgütleri, kamu yararına çalışan diğer kuruluşlar, özel sektör (sertifikasyon kuruluşları, ihracatçılar, hipermarket, tedarikçiler vd.), GlobalGAP vb. uluslararası kuruluşlar ile girdi sağlayanlar bu sektörde paydaş olarak yer almaktadır. Bu paydaşlar ile üreticiler arasındaki ilişkinin yanında paydaşlar arasında da doğrudan veya dolaylı ilişkiler mevcuttur. Bu sektörde yer alan paydaşların katılımı ile bir SWOT analizi gerçekleştirilip, İTÜ'nun ve GlobalGAP'in sektör içerisinde yaygınlaştırılmasına yönelik stratejiler belirlenmelidir.

Avrupa Birliği ÷lkelerinde İTU uygulaması için üreticileri motive eden konulardan biri süpermarket ve marketlerin sertifikalı ürün talebidir.

Gıda arzını sağlayan tarımsal üretimi yönlendiren en önemli unsur tüketici talebidir.

Tüketicilerin gelir seviyelerinin artması, eğitim seviyelerinin yükselmesi ile birlikte bilinçlenme ve perakendeciler arasındaki rekabetin yükselmesine bağlı olarak gıda güvenliği ve buna bağlı olarak sertifikalı ürün talepleri artmaktadır. Ülkemizde de organize gıda perakende sektörü ve yerel marketler sertifikalı ürün taleplerini arttırmalıdır.

Yapılan bu araştırmada İzmir ili süs bitkileri üreticilerinin % 33'ünün üretim sürecindeki kayıtları tutuğu, % 67'sinin kayıt tutma alışkanlıklarının bulunmadığı saptanmıştır.

Ayrıca yapılan anket değerlendirmeleri sonucu İzmir ili süs bitkileri üreticilerinin % 17'si izlenebilirliği üretim sürecinin tarladan sofraya takibinin sağlanması olarak yorumlarken, % 66'sı kendince tanımlamalarda bulunmuşlardır.

Üretimde kayıt tutma ve izlenebilirlik gibi maliyetli işlemlerin küçük ölçekli üreticiler için yüksekliği İTU'nun uygulanabilirliğini zorlaştırmaktadır.

Bireysel ve grup sertifikasyon seçenekleri, üreticiler için bazı durumlarda avantaj, bazı durumlarda da dezavantaj sağlamaktadır. Özellikle küçük işletme büyüklüğüne sahip ÷lkelerde ki üreticilerin yasal bir statüde bir araya gelerek oluşturdukları grup sertifikasyonu, sertifika maliyetinde önemli avantajlar sağlamakla birlikte, grubun kalite yönetim sistemi uygulaması, iç denetim sistemi ve dokümanlar oluşturması gibi zorunluluklar, grup sertifikasyonu içinde ilave masraf ve prosedürlere neden olmaktadır. Ancak bireysel sertifikasyon için kalite yönetim sistemi ve bundan kaynaklanan prosedürleri uygulama zorunluluğu bulunmamaktadır.

İzmir ilinde 2009 ve 2010 yılları mukayese edildiğinde İTU belgeli üretici sayısında artış, 2010 ve 2011 yılları kıyaslandığında İTU belgeli üretici sayısında azalma kaydedilmiştir. Bu çalışma göstermiştir ki İzmir ilinde süs bitkileri sektöründe İTU belgelendirmesine sahip olan üretici sayısı son derece düşüktür.

Bununla birlikte dünyada “sürekli büyüme” hedeflenmiş ve bu hedef doğrultusunda sertifikalı üretici sayısı yıldan yıla artış göstererek 18.000 çiftçiden 112.000 çiftçiye ulaşmıştır.

Anket çalışmalarının yürütülmesi esnasında, anket faaliyeti sonrasında müteşebbislerden biri İTU belgelendirme sürecine kaydını yaptırmış, denetlenmiş ve belge sahibi olmuştur.

İTU nun yaygınlaştırılması amacıyla İTU kavramı, bilinci ve avantajları, yayım ve tanıtım çalışmaları yüz yüze görüşme şeklinde ele alınıp gerçekleştirilebilir.

İTU uygulamaları kapsamında üreticilere yönelik desteklemeler hali hazırda mevcut olmasına rağmen, altyapı gerektiren maliyetli unsurların belirlenip, bu konular üzerinde yapılacak yatırımlar için üreticiler, müteşebbisler ve üretici örgütleri farklı destekleme politikaları ile desteklenmelidir.

İzlenebilirlik; grup sertifikasyonlarında Kalite Yönetim Sistemi oluşturulması, buhar ile toprak sterilizasyonu, İzmir ilinde yoğun yetiştiriciliği yapılan karanfil gibi türlerin üretim materyallerinin her yeni dikim sezonu için yenilenmesi ve sertifikalı üretim materyeli temini teşviği, özellikle küçük ölçekli üreticilerin gübreleme faaliyetleri amacıyla kullandıkları ilkel metotların otomasyona dönüştürülmesi amacıyla yapılacak yatırımlar, süs bitkileri yetiştiriciliğinde toprak analizlerinin yılda bir defa değil, birden fazla yaptırılmasını teşvik edici destekler vb. konular bu yatırımlar arasında sıralanabilirler.

Bakanlık tarafından ülkemiz çapında iyi tarım uygulamaları faaliyetlerinin artırılması amacıyla üretici grupları için şablon olarak kullanılacak kayıt formları

ve operasyonel prosedürlerin yer aldığı “küçük ölçekli çiftçi el kitabı” geliştirilip, bu üreticilere yönelik kendi iç sistemlerini kurmalarına yardımcı olacak bir yayım çalışması yapılmalıdır.

İzmir ili süs bitkileri üreticilerinin % 50’si gübreler için özel depolama alanları bulunması gerekliliğinden haberdar iken, diğer % 50’sinin bu durumdan haberdar olmadıkları belirlenmiştir.

İzmir ili süs bitkileri üreticilerinin % 83’ünün bitki koruma maddesi uygulayan kişilerin operatör ehliyeti olmadan uygulamaları gerçekleştirdiği, % 17’sinin bitki koruma maddelerini uygulayan kişilerin operatör ehliyetine sahip olduğu bulunmuştur.

İyi tarım uygulamaları belgesine sahip üreticilerin tümünde İTU standartlarını karşılayacak bitki koruma maddesi depolama ünitelerinin bulunmadığı tespit edilmiştir.

İzmir ili süs bitkileri üreticilerinin % 75’i üstü açık varillerde ya da üretim gerçekleştirdiği sahada boş arazilerde ya da komşusuna ait boş alanlarda kısaca kendince uygun olarak nitelediği bir ortamda yakma işlemini gerçekleştirirken, % 25’i kapaklı ve kapağı kilitli varillerde yakma işlemini gerçekleştirmektedir.

Araştırma sonucu İzmir ili süs bitkileri üreticilerinin % 33’ü yılda 1 kez olmak üzere düzenli toprak analizi yaptırarak gübreleme programlarını analize göre hazırlar ya da hazırlatırken, üreticilerin % 67’si analizlerini ortalama olarak 10 yılda bir yaptırmakta ve gübreleme programlarını tecrübelerine dayanarak hazırladığı sonucuna varılmıştır.

Yapılan anket çalışması sonucu İzmir ili süs bitkileri üreticilerinin % 25’inin üretim planına ve gübreleme programına sahip oldukları bulunmuş, üreticilerin % 75’inin ise üretimle ilgili herhangi bir üretim ve gübreleme planı bulunmadığı ve nasıl oluşturulacağını da bilmedikleri belirlenmiştir.

İzmir ili süs bitkileri üreticilerinin % 75'inin su analizi yaptırdığı, % 25'inin yaptırmadığı bulunmuştur. Mikrobiyal açıdan su analizi yaptıran üretici % 6 payı teşkil etmektedir.

Anket çalışması sonucunda İzmir ili süs bitkileri üreticilerinin %75'i üretime başlamadan önce karar aşamasında saha geçmişini ve üretilecek ürün için, sahanın uygunluğunu irdelemedikleri ve risk değerlendirmesi konusunda uygulamaların eksikliği nedeniyle, üretim yaptıkları alanlarda ekstra gübreleme ve girdi kullanımı dolayısıyla üretim maliyet artışları nedeniyle seçmiş oldukları üretim alanlarından memnun olmadıkları tespit edilmiştir.

Bu değerlendirmeler çerçevesinde anket çalışmasına katılan ve İTU belgesine sahip olmayan üreticilerin çevreye bakış açılarının olmadığı sonucuna varılıp üreticilere sürdürülebilir bir yaşam için doğal kaynakların gelecek nesillere bırakılacak miraslardan en önemlilerinden biri olduğu kavramının algılanması sağlanacak şekilde aktarılması gerekmektedir. "Gıda değil ki, süs bitkilerinde iyi tarıma gerek yok" anlayışının ortadan kaldırılması gerekmektedir.

Bu sektörde ürüne ruhsatlı bitki koruma ürünü azlığı üreticilerin tümü tarafından dile getirilmiştir. Kısa dönemde konuyla ilgili kurumların acil tedbirler alması gerekliliği ortadadır.

Yapılan anket çalışması sonucu İzmir ili süs bitkileri üreticilerinin % 6'sı entegre mücadeleyi yaptıkları uygulamalar doğrultusunda tanımlarken, üreticilerin % 94'ü entegre mücadelenin ne anlama geldiğini bilmediklerini ve bu konuda bilgi sahibi olmadıklarını dile getirmişlerdir.

Üreticiye yönelik entegre mücadele eğitimleri hem üreticinin kendisine hem de kendinden sonra bu faaliyet içerisinde yer alacak aile fertlerine aktarılmalı, entegre mücadele konusunda teknik bilgi ve tecrübelerin aktarılacağı ve uygulanabileceği kadrolar belirlenmeli, yetiştirilmeli ve sektör içerisinde mücadele uygulamalarına hız verilmelidir.

Yaşamın vazgeçilmez bir unsuru olan su, sınırlı ve stratejik doğal bir kaynaktır. Gelecekte suyun yerine geçebilecek yapay bir maddenin bulunamayacağı bilindiğine göre, önemi gün geçtikçe artacaktır. Özellikle artan nüfusa paralel olarak gelişen teknoloji yanında küresel iklim değişiminin su kaynakları üzerindeki olumsuz etkisi, su kaynaklarının yeryüzünde homojen olarak dağılmaması su sorununu şiddetlendirmektedir. Bu günümüzde, suyun kullanım ve dağıtımındaki dengelere her zamankinden daha çok dikkat edilmesi, kaynakların yeni stratejilerle akıllıca kullanımı gerekmektedir (Pamuk Mengü ve Akkuzu, 2008).

Teknolojinin ilerlemesi, su kaynaklarında azami faydanın sağlanmasına aracı olmakla birlikte, bu ilerlemeye paralel olarak sanayileşmenin ve şehirleşmenin de artması beraberinde çevre kirliliğini ve özellikle su kirliliğini gündeme getirmiştir. Su kirliliğinin giderek önemli boyutlara ulaşması, ülkeleri bu konuda ciddi önlemler almaya zorlamıştır (Akkaya ve ark., 2006).

Çevre; bir organizmanın yaşamını ve gelişmesini etkileyen dış güçlerin tümüdür. Bu nedenle, hastalık oluşumuna yol açan çevresel etmenler, çevrenin yalnızca fiziksel nitelikleriyle değil, kişinin bedensel ve ruhsal sağlığını etkileyen sosyal, ekonomik ve biyolojik nitelikleriyle de ilgilidir. Çevre kirliliği ise, insanların her türlü etkinlikleri sonucunda, havada, suda ve toprakta meydana gelen olumsuz gelişmelerle ekolojik dengenin bozulması ve aynı etkinliklere bağlı olarak ortaya çıkan koku, gürültü ve atıkların çevrede meydana getirdiği arzu edilmeyen sonuçlar olarak tanımlanmıştır.

Anız yakma, kanunsuz avcılık, gübrelerin ve tarım ilaçlarının aşırı, yanlış ve kötü kullanımı erozyon, yanlış arazi kullanma, tarımsal faaliyetler içerisinde çevre kirliliğine sebep olan faktörlerden bazılarıdır. İster hava kirliliği, isterse su kirliliği olsun, sonuçta bunlar diğer nedenlerle birlikte toprak kirlenmesini gündeme getirmektedir. İklim, toprak, su ve yaşam dengesinin, yani ekolojik dengenin bozulmasına neden olan yanlış ve aşırı kullanımlar bu dengeyi ortadan kaldırmakta ve insan dahil tüm canlıların yaşama ortamlarını giderek daraltmaktadır. Tüketilen bir eko-sistemin, bozulan bir ekolojik dengenin yerine konulması çok zor hatta olanaksızdır. Bu durum doğa ve doğa kaynakları ile insan

arasındaki problemlerin çözümünü önemli bir konu olarak karşımıza çıkarmaktadır. Dünya nüfusunun hızlı bir şekilde artması teknolojiye gelişmeler ile yoğun bir kentleşme ve sanayileşme, doğal kaynakların tahribini hızlandırmaktadır (Güler ve Çobanoğlu, 1997).

Bitki Koruma Maddesi ve Bitki Besleme (gübreleme) Uygulamaları sadece yüksek ürün sağlayan işlemler şeklinde değil, aynı zamanda yüksek kaliteli ve sağlıklı tarımsal üretime yönelik, çevre ve doğal kaynakları koruyan sürdürülebilir ve izlenebilir olacak şekilde planlanarak yürütülmelidir. İyi tarım uygulamaları standartları bu hedefe erişmede bir yol olarak sunulabilir.

İyi tarım uygulamaları çerçevesi içerisinde bulunan Kritik Kontrol Noktaları; üreticilerin iyi tarım uygulamaları yapmayan ve iyi tarımdan haberdar olmayan kısmı için, % 20 oranında anlaşılabilir halde bulunmakta ve açıklama gerektirmektedir. Açıklama gerektiren Kritik Kontrol Noktaları incelendiğinde;

- Risk nedir?
- Sağlıklı, emniyetli, güvenli çalışma koşullarını içeren bir risk değerlendirmeniz mevcut mudur?
- Hijyen, ilk yardım ya da operatör eğitimleri aldınız mı? Bu eğitimlerin varlığından haberdar mısınız?
- Prosedür nedir?
- Çalışanlarla toplantı düzenliyor musunuz?
- Üretim atıklarını ve evsel atıkları nasıl değerlendiriyorsunuz?
- Çevreyi ne şekilde geliştirmeliyiz ki biyoçeşitlilik artsın?
- İzlenebilirlik nedir?

- Ürünün su ihtiyacını saptamak için sistematik tahmin yöntemleri uyguluyor musunuz?
- Entegre mücadelenin ne anlama geldiğini biliyor musunuz?
- Dayanıklılık nedir?
- Bitki koruma maddelerini uygulayan kişinin operatör ehliyeti var mıdır?
- Yeniden giriş nedir?
- Yetiştirdiğin çeşitlerin orijininin kime ait olduğunu biliyor musunuz?
- Toprak fumigasyonu yapıyor musunuz?
- Kimyasal fumigant uygulamasına karar vermeden önce fumigasyona alternatif metotları araştırdınız mı?
- Rotasyon nedir?

soruları, üretici tarafından anlaşılmamıştır. Üretici tarım literatüründen çok uzaktadır. Üreticiye İTU'ya başlamadan önce tarım kavramlarının tanıtılması gereklidir.

İzmir ili süs bitkileri üreticilerinin % 25'i hijyen, ilk yardım ve operatör eğitimlerine gerekli önemi verirken, geriye kalan % 75'lik kısım bu uygulamalara önem vermediği saptanmıştır.

İzmir ili süs bitkileri üreticilerinin tamamı asitlerin insan sağlığına olumsuz etkilerinden haberdar olduklarından bahsetmiş olup, % 92'sinin önlem almadığını açıkça belirtmiştir.

Yapılan anket çalışması sonucu İzmir ili süs bitkileri üreticilerinin ve çalışanlarının % 33'ü kimyasal uygulamalarda koruyucu kıyafet ve ekipman kullanmakta olup, % 67'lik kesim ise kimyasal uygulamalar sırasında, koruyucu

kıyafet ve ekipman kullanmaları gerektiğini bildikleri halde herhangi bir tedbir almadıkları belirlenmiştir.

Süs bitkileri yetiştiriciliği işçiliğin yoğun olarak kullanıldığı bir tarımsal üretim biçimidir. Özellikle kesme çiçek faaliyeti kadınlar için önemli bir iş alanı olmaktadır.

Çalışanların sağlığı ve güvenliği ile ilgili “ben işimde ustayım, tecrübeliyim; şu ana kadar birşey olmadı, bundan sonra da olmaz” gibi düşüncelerin ve inanışların üreticilere verilecek eğitimler sayesinde, bilinçlenme düzeyleri artırılmalıdır. Bu eğitimler sadece çalışan işçiler değil, çalışanların aile fertlerini de içine alacak şekilde çocuk ve kadınlara yönelik uygulamalar şeklinde ele alınmalıdır.

İzmir ili süs bitkileri üreticilerinin % 25'inin arazide hasat esnasında kullanılan kova, plastik kasa vb. gereçlerin hijyeni konusunda gereken özeni göstermemekte olduğu; % 75'inin bu konu üzerindeki hassasiyetlerini sergiledikleri tespit edilmiştir.

İzmir ili süs bitkileri sektörü ele alındığında gerçekleştirilen SWOT analizi sonrasında, sektörün güçlü yönlerinin içinde bulunduğu iklimsel koşulların elverişli oluşu, sektör paydaşlarının ve üreticilerin biraraya gelebilmeleri, uzun süredir yetiştiricilik yapıyor olmalarının kazandırmış olduğu deneyim, pazara yakınlık; zayıf yönlerinin pazar ve pazarlamada yaşanan nakliye koşulları ile ilgili teknik aksaklıklar, üretim girdilerinin pahalı oluşu, teknik bilgi eksikliği, üretim planlarının olmayışı, geleneksel sera kullanımı, teknolojiden yoksun ilkel üretim faaliyetleri, süs bitkileri üreticilerine yönelik desteklerin bulunmayışı şeklinde özetlenebilir. Yeni pazarlar, pazarlama organizasyonlarının kurulması, devlet destekleri sektörün fırsatları, bilinçsizce yapılan gübreleme ilaçlama, sulama suyu kalitesinin düşük olması, iklimsel değişiklikler ve hastalık zararlılarla mücadelenin zorlaşması sektörün tehditleri şeklinde sıralanabilir.

Süs bitkileri sektörü olarak kredi kapsamı içerisine alınmalıdır, tarım arazilerinin başka amaçlarla kullanılması engellenmelidir, kesme çiçek tarım

sektörü içerisinde yer almalı, tarımda kullanılan elektriğin sanayide değil, tarım kullanımını içerisine sokulması gerekmektedir, üniversiteler ile daha fazla işbirliği içerisine girilmelidir. Bitki besleme ile ilgili sorunların giderilmesi için yurt dışında modellerini gördüğümüz başarılı örnek çiftçi uygulamaları veri tabanları sayesinde, tüm üreticilerin yararlanılabileceği, bilgi ve tecrübelerin paylaşılacağı bir web sitesi tasarlanmalı, kooperatife ait bir web sitesi kurulmalıdır. Hali hazırda İzmir ili süs bitkileri yetiştiriciliğini Antalya İhracatçılar Birliği temsil etmektedir, İzmir ili ihracatçıları için İzmir ilinde birlik kurulmalıdır. Çiftçi Kayıt Sistemi ile üreticilerin güncel ekim, dikim faaliyetleri kayıt altına alınmalıdır, küçük üreticiler için termal alanlarda organize sera sanayi bölgesi kurulmalıdır. Mevcut üretim kalitesi ile yeni pazarlara girmek zordur. Kalite artırılmalıdır. Yeni pazarlar aranıp talep oluşturulup üretim gerçekleştirilmelidir. AR-GE çalışmaları başlatılmalı, kooperatifin de bir AR-GE'si olmalıdır. İklim değişikliğine tedbir olarak yeni türler, çeşitler, yenilikler takip edilmelidir. İzmir ili süs bitkileri sektörü sahip olduğu iklim avantajını sürdürülebilir bir üretim potansiyelini ihracat ile uyumlu hale dönüştürmesi gerekmektedir.

Güçlü yönler ile fırsatların uyumlaştırılması, güçlü yönlerin fırsatlardan yararlanacak şekilde kullanılması, zayıf yönleri güçlü yönlere dönüştürecek stratejilerin geliştirilmesi, tehditlerin güçlü yönler ile bütünleştirilerek fırsatlara dönüştürülmesi hedeflenmelidir.

Yaklaşık 300.000 ha üretim alanı ile Çin ucuz iş gücü düşük maliyet ile dünya süs bitkileri dış ticaretinin en önemli tehditlerinden birini oluşturmaktadır (Karagüzel ve ark., 2010).

Karagüzel ve ark. (2010), ülkemiz kesme çiçek yetiştiriciliğinin güçlü yönleri olarak ekolojik koşullarımızın elverişliliği ve üreticilerin örgütlenmesi; zayıf yanları olarak da iç tüketimin ve fiyatların düşüklüğü ile üretim materyalinde dışa bağımlı olunmasını belirlemişlerdir.

Kontrol Noktaları Uygunluk Kriterlerinin ve iyi tarıma bakış açısının değerlendirilmesi amaçlanan SWOT analizi uygulaması sonrasında şu sonuçlara varılmıştır.

Güçlü yönler: tarımsal ürünlerde ihracat olanaklarının artışı, izlenebilirlik sistemleri ile gıda güvenirliliğinin artışı, çevreci ve doğal kaynakların korunması; zayıf yönler: üreticilerin iyi tarım uygulamaları hakkında yeterli bilgiye sahip olmamaları, dokümantasyon ve prosedür yoğunluğu; fırsatlar: yurt içi ve yurt dışı pazar bulma kolaylığı ve talep yaratması, üreticiye yönelik desteklemeler, istihdamda artış; tehditler: iyi tarım uygulamalarının farklı kalite sistemleri ile rekabet içerisinde olması, iyi tarımlı ürünün konvansiyonel üründen farklı olarak fiyatlandırılmaması şeklinde sıralanabilir.

İTU belgeli üreticilerin/müteşebbislerin, İTU belgesine sahip olmadan ve olduktan sonraki kıyaslamaları sonrasında şirket içi kontrol mekanizmasının gelişmesi, çalışanların bilinçlenmesi, pazarlama faaliyetlerinde kolaylık, üretimin kayıt altına alınmasının şirkete sağladığı düzen, üretimde standart oluşumu ve kalite artışı, sorumlulukların paylaşılmasının yönetime sağladığı kolaylık, müşteri memnuniyeti ve güveni şeklinde tespit edilmiştir.

İyi tarım uygulamaları tam olarak kime ne fayda sağlar?

- İyi tarım uygulamaları ile yaşadığımız çevreyi ve toprağımızı korur gelecek nesillere kirletilmemiş bir çevre ve toprak bırakmış oluruz.
- İyi tarım uygulaması yapan üretici sağlıklı hayatın dostudur, hem kendisinin ve çalışanlarının hem de sunduğu güvenilir tarım ürünleriyle tüketicinin sağlığını korur.
- İyi tarım ürünleri, halkın sağlıklı yaşam ve tüketim yapma bilincini geliştirir. Bu bilinç geliştikçe iyi tarım ürünleri giderek daha fazla talep görür, artan taleple birlikte iyi tarım ürünlerinin pazardaki talep gücü büyür.
- İyi tarım uygulamaları ürünün güvenilirliğini ve kalitesini arttırdığı için dış pazarlara daha kolay ihraç yapma imkanı sağlar.

- Rekabet gücünün ve pazarlama imkanlarının gelişmesi sayesinde üretici daha fazla kazanç elde etmeye başlar.
- İTU tarımda çalışan insanların sosyal haklarında iyileşme sağlar.

Sonuç olarak “İyi Tarım Uygulamaları” veya uluslararası adı ile “GlobalGAP” olarak tanımlanan tarımsal “Kalite Yönetim Sistemleri” için Türk tarım dünyası da kendisini geliştirmek zorundadır.

Kaynakların çok daha etkin kullanımını sağlayan çalışmalara da önem verilmelidir.

KAYNAKLAR DİZİNİ

- Akkaya, C., Efeoğlu, A. ve Yeşil, N.,** 2006, Avrupa Birliği Su Çerçeve Direktifi ve Türkiye’de Uygulanabilirliği, TMMOB Su Politikaları Kongresi, 195-204 s.
- Akyüz, Y. ve Çetin, E.,** 2010, GlobalGAP Uygulamalarının Türk Tarımı Açısından Değerlendirilmesi, Ege Üniversitesi Ziraat Fakóltesi Tarım Ekonomisi Bölümü, İzmir, 29 s.
- Altunlu, S.,** 2006, Tarım ve Mühendislik, 75-79.
- Anonim,** 2004, AİB 2004, Avrupa Parakendicileri Ürün Çalışma Grubu İyi Tarım Uygulamaları, Antalya İhracatçı Birliği Araştırma Serisi, 29, Antalya.
- Anonim,** 2012, Daron Yöndem, <http://daron.yondem.com/tr/post/9b36c7fd-8b36-4e57-a8f1-2e6877a79c9b> (Erişim tarihi: Ocak 2010)
- Anonymous,** 2009, General Regulations Integrated Farm Assurance, GlobalGAP, Version 3.1-Nov09
- Antalya İhracatçı Birlikleri, (AİB),** 2009, <http://www.aib.org.tr/html/> (Erişim tarihi: Ağustos 2009)
- Asfaw, S., Mithöfer, D. and Waibel, H.,** 2007, What Impact Are EU Supermarket Standards Having on Developing Countries Export of High-Value Horticultural Products? Evidence from Kenya. 105th EAAE Seminar “International Marketing and International Trade of Quality Food Products, Bologna, Italy, March 8-10, 2007.
- Campbell, H., Lawrence, G. and Smith, K.,** 2006, Audit cultures and the Antipodes:The implications of EurepGAP for New Zealand and Australian agri-food industries. In Marsden & J. Murdoch, eds. Between the Local and the Global: Confronting Complexityin the Contemporary Agri-Food Sector, 69-93.
- D’souza, G., Cyphers, D. and Phipps, T.,** 1993, Factors affecting the adoption of sustainable agricultural practices, Agricultural and Resource Economics Review, 22(2): 159-169 pp.

KAYNAKLAR DİZİNİ (devam)

- Delice A.**, 2006, HACCP, 13001 ve EurepGAP Uygulamalarının Türkiye Taze Meyve Sebze Dış ticaretine Olası Etkileri. Tarım ve Mühendislik Dergisi, 76-77: 51-57 s.
- Delice, N. Y. ve Delice, A.**, 2005, Uyum Çalışmaları Çerçevesinde İyi Tarım Uygulamaları Standardının Değerlendirilmesi. Harran Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 2005, 9(3): 53-62 s.
- Deliktaş, M.**, 2003, Kumluca İlçesinde Seralarda Üreticilerin Kullandıkları Bilgi Kaynakları. Yüksek Lisans Tezi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Kahramanmaraş, 37 s.
- Demircan, V. ve Aktaş, A.R.**, 2004, Isparta İli Kiraz Üretiminde Tarımsal İlaç Kullanım Düzeyi ve Üretici Eğilimlerin Belirlenmesi. Tarım ekonomisi Dergisi ISSN 1303-0183, 9; İzmir, 51-65 s.
- Devlet Planlama Teşkilatı, (DPT)**, 2000, Bitkisel Üretim Özel İhtisas Komisyonu, Süs Bitkileri Alt Komisyonu Kesme Çiçekler Raporu, 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı, Ankara, ÖİK: 653 s.
- Ekinci, N., Egesel, B. ve Tan, S.**, 2008, Türkiye’de İyi Tarım Uygulamaları ve Çanakkale Örneği. Lapseki Değerleri Sempozyumu, Prof. Dr. Ali AKDEMİR, Prof. Dr. Osman DEMİRCAN, Doç. Dr. Selahattin YILMAZ, Doç. Dr. Turan TAKAOĞLU, Öğr. Gör. Murat İLDİRİR. Çanakkale, 41-48 s.
- Global Good Agricultural Practices, (GlobalGAP)**, 2011, http://www.globalgap.org/cms/front_content.php?idcat=9 (Erişim tarihi: Aralık 2011)
- Gözen, H.**, 2010, Seracılık Üretimi Faaliyetlerinde İyi Tarım Uygulamaları Kıbrıs Magosa Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ, 103 s.

KAYNAKLAR DİZİNİ (devam)

- Güler, Ç. ve Çobanoğlu, Z.**, 1997, Toprak Kirliliği, Çevre Sağlığı Temel Kaynak Dizisi, No:40, Ankara, T.C. Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık Projesi Genel Koordinatörlüğü.
- Hofmans, W.**, 2008, Continuous Improvement in Fruit and Vegetable, Learn About the Main Issues Discussed to be Revised for the Next Version. www.GlobalGAP.org
- Houben, G. K., Lenie, K. and Vanhoof, K.**, 1999, A Knowledge-based SWOT Analysis as an Instrument for Strategic Planning in Small and Medium Sized Enterprises. Decision Support System, 26: 125-135 pp.
- Hurma, H., Yılmaz, F. ve Demirkol, C.**, 2010, İyi Tarım Uygulamalarının Tüketiciye Yansımaları, Tekirdağ İli Örneği. Türkiye IX. Tarım Ekonomisi Kongresi, Prof. Dr. Bahri KARLI, Yrd. Doç. Dr. Remziye ÖZEL, Arş. Gör. Fatma ÖCAL KARA, Şanlıurfa, 645- 652 s.
- International Society for Horticultural Science, (AIPH)**, 2009, http://www.aiph.org/site/index_en.cfm?act=teksten.tonen&parent=4685&varpag=3954 (Erişim tarihi: Ekim 2009)
- International Society for Horticultural Science, (AIPH)**, 2010, http://www.aiph.org/site/index_en.cfm?act=teksten.tonen&parent=4685&varpag=3954 (Erişim tarihi: Kasım 2010)
- Karagüzel, O., Akaya, F., Turkay, C., Gürsan, K., Özçelik, A., Erken, K. ve Çelikel, F. G.**, 2001, Bitkisel Üretim Özel İhtisas Komisyonu, Süs Bitkileri Alt Komisyonu Kesme Çiçekler Raporu. DPT Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, DPT Yayın No 2645, Ankara.
- Karagüzel, O., Korkut, A.B., Özkan, B., Çelikel, F.G. ve Titiz, S.**, 2010, Süs Bitkileri Üretiminin Bugünkü Durumu, Geliştirilme Olanakları ve Hedefleri, Ankara, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, Türkiye Ziraat Mühendisliği 7. Teknik Kongresi.

KAYNAKLAR DİZİNİ (devam)

- Karakaya, M. ve Boyraz, N.,** 1992, Gıda Kirlenmesinde Pestisitler ve Korunma Yolları, Ekoloji Çevre Dergisi, 4, 1992, 11-15 s.
- Kleinwechter, U. and Grethe, H.,** 2006, The adoption of the Eurepgap standard by mango exporters in Piura, Peru. International Association of Agricultural Economists Conference, Gold Coast, Australia, August 12-18, 2006.
- Krieger, S. and Schiefer, B.,** 2003, Analysis of the Information and Communication Level in Different Quality Management System in the Agri-Food Sector, EFITA 2003 Conference, Macaristan, 5-9 Temmuz 2003, 618 p.
- Mencet, N.,** 2005, Avrupa Birliğinde GlobalGAP Uygulamalarının Yaş Meyve - Sebze İhracatımıza olası etkileri.
- Milieu Project Sierteelt, (MPS-GAP),** 2011,
<http://www.my-mps.com/> (Erişim tarihi: Aralık 2011)
- Olhan, E.,** 1997. Türkiye’de bitkisel üretimde girdi kullanımının yarattığı çevre sorunları ve organik tarım uygulaması. Manisa örneği, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 1997, Ankara.
- Öğüt, S. ve Küçüköner, E.,** 2007, Isparta’da kullanılan tarım ilaçlarına karşı üreticilerin tutum ve davranışları. Tarım İlaçları Kongre ve Sergisi, Ankara, 378-385 s.
- Özçatalbaş, O.,** 2005, The Level of Information and Communication Technology Using and Information. Information Sources of Growers in Greenhouse Production in Antalya Province, Turkey. EFITA/WCCA Joint Congress on IT in Agriculture, 22-28 July. Portugal, 1422-1425 s.
- Özçatalbaş, O.,** 2010, İyi Tarım için Yayım ve Danışmanlık: Gelişmeler, Politikalar, Beklentiler. Türktarım Dergisi, Ankara, Sayı: 193.
- Özdemir, S.,** 2008, Türkiye’nin Avrupa Birliği ülkelerine yaş meyve-sebze ihracatı ve Avrupa Birliği çevre politikalarından kaynaklanan teknik engeller. Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, 2008, Adana.

KAYNAKLAR DİZİNİ (devam)

- Özkan, B., Akçaöz, H. V. ve Karadeniz, C. F.,** 2003, Antalya İlinde Turunçgil Üretiminde Tarımsal İlaç Kullanımına Yönelik Üretici Tutum ve Davranışları, Anadolu Dergisi, 13(2); İzmir, 103-116 s.
- Özzambak, E., İsfendiyaroğlu, M., Zeybekoğlu, E. ve Kahraman, Ö.,** 2007, Süs Bitkileri Yetiştiriciliğinde İyi Tarım Uygulamaları, İzmir, 200s.
- Pamuk Mengü, G. ve Akkuzu E.,** 2008, Küresel Su Krizi ve Su Hasadı Teknikleri, ADÜ Ziraat Fakültesi Dergisi, 2008; 5(2): 75-85 s.
- Pertwee, J.,** 1998, The International Floriculture Quarterly Report March 1998, 6, (4).
- Poyraz, K.,** 2009, Türkiye’de Tarımsal Üretimde Kalitenin Gelişimi ve Tarımsal Sertifikasyon Uygulamalarında EurepGAP. (Yüksek Lisans Tezi), Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ.
- Sayın, B. ve Sayın, C.** 2004, Türkiye Süs Bitkileri Üretim ve Pazarlama Yapısının AB’ne Uyum Açısından Değerlendirilmesi. Türkiye VI. Tarım Ekonomisi Kongresi, 16-18 Eylül, Tokat.
- Sayın, C.,** 2002, Yaş Meyve - Sebze Dış Ticaretinde Sağlık Düzenlemeleri ve EurepGAP uygulamaları.
- T.C. Ekonomi Bakanlığı,** 2010,
<http://www.ekonomi.gov.tr/index.cfm?sayfa=dtmihrkayit>
 (Erişim tarihi: Aralık 2010)
- T.C. Ekonomi Bakanlığı,** 2011,
<http://www.ekonomi.gov.tr/index.cfm?sayfa=dtmihrkayit>
 (Erişim tarihi: Aralık 2011)
- T.C. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı,**
<http://iyi.tarim.gov.tr/> (Erişim tarihi: Aralık 2012)
- T.C. Tarım ve Köyşleri Bakanlığı İzmir Tarım İl Müdürlüğü,** 2009,
<http://www.izmirtarim.gov.tr/index.asp?bimSayfa=ilMudurluguFaaliyetRaporlari>
 (Erişim tarihi: Aralık 2009).

KAYNAKLAR DİZİNİ (devam)

- T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı İzmir Tarım İl Müdürlüğü, 2010,**
<http://www.izmirtarim.gov.tr/index.asp?bimSayfa=ilMudurluguFaaliyetRaporlari> (Erişim tarihi: Aralık 2010).
- T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, 2009,**
<http://www.tuik.gov.tr/takvim/tkvim.zul#tb1>(Erişim tarihi: Aralık 2009)
- Taşcıoğlu, Y. ve Sayın, C., 2005, Türkiye’de Kesme Çiçek Üretim ve İhracat Yapısı, Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 2005; 18(3), 343 s.**
- Titiz, S., Çakıroğlu, N., Yıldırım, T.B. ve Çakmak, S., 2000, Süs Bitkileri Üretim ve Ticaretindeki Gelişmeler, Türkiye Mühendisler ve Mimarlar Odası Ziraat Mühendisleri Odası, Kongre 2000, Ankara.**
- Türkiye İstatistik Kurumu, (TUİK), 2009, Ankara.**
http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?tb_id=45&ust_id=13 (Erişim Tarihi: Aralık 2009).
- Türkiye İstatistik Kurumu, (TUİK), 2010, Ankara.**
http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?tb_id=45&ust_id=13 (Erişim Tarihi: Aralık 2010).
- Yazgan, M. E., Korkut, A. B., Barış, E., Erkal, S., Yılmaz, R., Erken, K., Gürsan, K. ve Özyavuz, M., 2005, Süs Bitkileri Üretiminde Gelişmeler. Ziraat Mühendisleri Odası VI. Türkiye Ziraat Mühendisliği Teknik Kongresi, 7 Ocak 2005, Ankara.**
- Yılmaz, İ., 2009, Avrupa Birliği’ne Uyum Sürecinde Türk Kesme Çiçek Sektörünün SWOT (GTZF) Analizi, Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 2009, 22(1), 103-112 s.**
- Yumuk, G. ve İnan, İ.H., 2005, Trakya Bölgesindeki İmalat Sanayi İşletmelerinin Kalite Maliyetlerinin SWOT Analizi İle Değerlendirilmesi, Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi, 2(2): 177-178 s.**

KAYNAKLAR DİZİNİ (devam)

Zoller, C. and Bruynis, C., 2007, Conducting a SWOT Analysis of Your Agricultural Business. Ohio State University Extension Fact Sheet Series. <http://ohioline.osu.edu/bst-fact/pdf/3611.pdf>.

ÖZGEÇMİŞ

Engin ÖZERCAN 25.03.1967 tarihinde İZMİR/Karşıyaka'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini tamamladıktan sonra, 1984 yılında İzmir Atatürk Lisesi'nden mezun oldu. 1988 yılında Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümünden mezun olduktan sonra, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Bahçe Bitkileri Anabilim Dalında 1989-1992 yılları arasında yüksek lisans çalışmasını tamamladı.

Üniversitedeki öğrencilik yaşamı boyunca “Şaraplık Üzüm Yetiştiriciliği (Zürih, 1992)”, “İncir ve Nektarin Islahı (Roma, 1987)”, “Patates, Buğday ve Mısır Islahı (Zürih, 1988-1992)” konularında çalışmalara katıldı.

1992-1993 yıllarında Dai-ichi/JICA işbirliği ile Japonya'da süs bitkileri eğitim ve sertifika programına katılıp başarıyla tamamladı. 1993-2007 yılları arasında tarım sektörünün süs bitkileri, fide ve tohum üretimi alanlarında Ziraat Yüksek Mühendisi ve yönetici olarak görev yaptı.

2007 yılında Tarım Gıda ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından “İyi Tarım Uygulamaları” kontrolörü ve GlobalGAP tarafından da başdenetçi olarak yetkilendirildi.

Halen ETKO Ekolojik Tarım Kontrol ve Organizasyon Şirketinde, “İyi Tarım Uygulamaları”, “GlobalGAP” başdenetçisi ve eğitim sorumlusu olarak çalışmakta olup, evlidir.